

S. BURXANOV, U. XUDAYAROV, Q. NARQULOVA

MATEMATIKA

Uluwma bilim beriwshi worta mekteplerdin'
3-klasi' ushi'n sabaqli'q

U'shinshi baspasi'

*O'zbekistan Respublikasi' Xali'q bilimlendiriw
ministrliqi tasti'yi'qlag'an*

«SHARQ» BASPA-POLIGRAFIYALI'Q
AKCIONERLIK KOMPANIYASI'
BAS REDAKCIYASI'
TASHKENT – 2016

Juwapker redaktor:

Akbar Baxramov – fizika-matematika ilimlari kandidati

Pikir bildiriwshiler:

Barno Abdullaeva – Ni'zamiy ati'ndagi' TPU kafedra basli'g'i', pedagogika iliminin' doktori', professor;

Nazira Axmedova – Respublikali'q bilim worayi'ni'n' «Baslawi'sh bilim» bo'limi basli'g'i';

Dilnaza Yakubova – Namangan wa'layati' U'shqorg'an qalasi'ndagi' 34-DIUM baslawi'sh klass woqi'ti'wshi'si'

Sha'rtli belgiler:

1, 2, 3 ... – awi'zsha wori'nlaw ushi'n shi'ni'g'i'wlar

1, 2, 3 ... – jazba wori'nlaw ushi'n shi'ni'g'i'wlar

– bos shaqmaqlardi'n' worni'na $>$, $<$ = belgilerinen say keletug'i'ni'n' qoyi'n'

– da'pterin'izge ko'shirip jazin' ha'm yesin'izde saqlan'!

– basqati'rmalar, qosi'msha shi'ni'g'i'wlar

– u'yde wori'nlaytug'i'n shi'ni'g'i'wlar

– sabaq tamam boldi'

**Respublika maqsetli kitap qori' qarji'lari' yesabi'nan
ijara ushi'n basi'p shi'g'ari'ldi'**

JU'ZLIK

2-KLASTA WO'TILGENLERDI TA'KIRARLAW

Yeki tan'wali' sanlardi' tan'badan wo'tip qosi'w

1. Sheshiliwin tu'sindirir':

$18+7$

$34+6$

$67+29$

1-usi'l. Bo'leklep qo'si'w:

$$\begin{array}{r} 18+7=\square \\ \wedge \\ 10\ 8 \end{array}$$

$10\ 8$

$8+7=15$

$10+15=25$

$$\begin{array}{r} 34+6=\square \\ \wedge \\ 30\ 4 \end{array}$$

$30\ 4$

$4+6=10$

$30+10=40$

$$\begin{array}{r} 67+29=\square \\ \wedge\ \wedge \\ 60\ 7\ 20\ 9 \end{array}$$

$60\ 7\ 20\ 9$

$60+20=80$

$7+9=16$

$80+16=96$

2-usi'l. Bag'ana tu'rinde qosi'w:

$$\begin{array}{r} 18 \\ +\ 7 \\ \hline 25 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ +\ 6 \\ \hline 40 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 \\ +\ 29 \\ \hline 96 \end{array}$$

2. Qolayli' usi'lda sheshin':

$28+7$

$53+27$

$49+48$

$76+17+4$

$74+9$

$38+15$

$64+29$

$27+38+9$

3. Su'wretke qarap ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

28 m

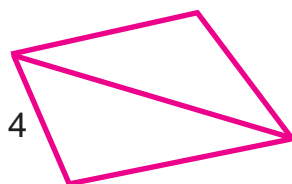
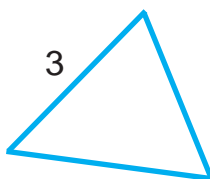
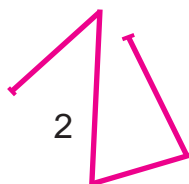

14 m ko'p

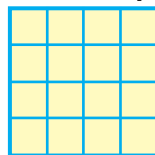
Barli'g'i' – ? m

4. Ha'r bir figurada neshe kesindi bar?

5. Nigara du'ka'nnan 8 si'zi'qli' da'pter ha'm wonnan 5 ewi ko'p bolg'an shati'rash da'pter sati'p aldi'. Nigara barli'g'i' boli'p neshe da'pter sati'p alg'an?

6. Figuradan 30 kvadratti' sanap bere alasi'z ba?

7. $47 + 7$ $36 + 14$ $54 + 37$ $65 + 28 + 7$

$65 + 9$ $45 + 17$ $78 + 19$ $48 + 27 + 8$

8. Bag'dag'i' bir tu'p qa'reliden 38 kg, yekinshisinen bolsa wonnan 9 kg ko'p wo'nim ali'ndi'. Barli'g'i' boli'p neshe kilogramm qa'reli terip ali'ng'an?

Yeki tan'wali' sanlardi' tan'badan wo'tip ali'w

9. Sheshiliwin tu'sindirir':

$40 - 6$

$74 - 9$

$86 - 28$

1-usi'l. Bo'leklep ali'w:

$$\begin{array}{r} 40 - 6 = \square \\ \wedge \\ 30 \quad 10 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 74 - 9 = \square \\ \wedge \\ 4 \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 86 - 28 = \square \\ \wedge \\ 20 \quad 8 \end{array}$$

$10 - 6 = 4$

$74 - 4 = 70$

$86 - 20 = 66$

$30 + 4 = 34$

$70 - 5 = 65$

$66 - 8 = 58$

2-usi'l. Bag'ana tu'rinde ali'w:

$$\begin{array}{r} - 40 \\ - 6 \\ \hline 34 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 74 \\ - 9 \\ \hline 65 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 86 \\ - 28 \\ \hline 58 \end{array}$$

10. Qolayli' usi'lda sheshin':

$20 - 7$

$54 - 8$

$67 - 28$

$73 - 17 + 9$

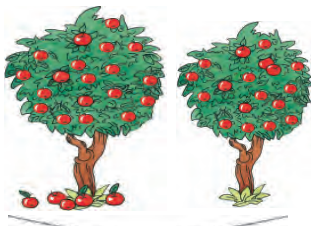
$70 - 4$

$83 - 6$

$95 - 49$

$86 - 32 + 7$

11. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

72 kg

45 kg

? kg

12. Kesindilerdin' uzi'nli'g'i'n wo'lshen'. AB kesindi CD kesindiden neshe millimetr qi'sqa?

13. Zumrat birinshi ha'ptede 62 bet kitapti'n' 28 betin, yekinshi ha'ptede bolsa qalg'ani'n woqi'p boldi'. Zumrat yekinshi ha'ptede birinshi ha'ptedegige qarag'anda neshe bet ko'p woqi'g'an?

14. Saatti'n' betin 6 bo'lekke bo'lin'. Bunda ha'r bir bo'lekkegi sanlardi'n' qosi'ndi'si' birdey bolsi'n.

15. $30 - 8$ $33 - 7$ $53 - 26$ $67 + 28 - 19$

$90 - 6$ $74 - 9$ $86 - 37$ $95 - 47 + 26$

16. Birinshi du'kang'a 53 kg, yekinshisine bolsa wonnan 15 kg az go'sh ali'p kelindi. Yeki gu'kang'a barli'g'i' boli'p neshe kilogramm go'sh ali'p kelingan?

Qawsi'rmali' an'latpalar

17. Sheshiliwin tu'sindirin':

$$73 - (41 - 29) - (27 + 18) = 16$$

$$\begin{array}{r} -41 \\ +29 \\ \hline 12 \end{array} \quad \begin{array}{r} +27 \\ +18 \\ \hline 45 \end{array} \quad \begin{array}{r} -73 \\ -12 \\ \hline 61 \end{array} \quad \begin{array}{r} -61 \\ -45 \\ \hline 16 \end{array}$$

Qawsi'rmali' an'latpalarda aldi'n qawsi'rmani'n' ishindegige a'mel, keyin basqa a'meller shepten won' ta'repke qarap ta'rtip boyi'nsha wori'nlanadi'.

18. $72 - (18 + 15)$
 $(32 - 23) + 17$

$82 - (16 + 8) - (18 + 7)$
 $68 + 17 - (47 + 8) - (25 - 9)$

19. Bati'rd a 24 dana g'oz a bar. Inisind egi g'ozalar ag'asin'in' gozasinan 8 danag'a az. Ag'ali'inilide barli'g'i' boli'p neshe g'oz a bar?

Sheshiw rejesi:

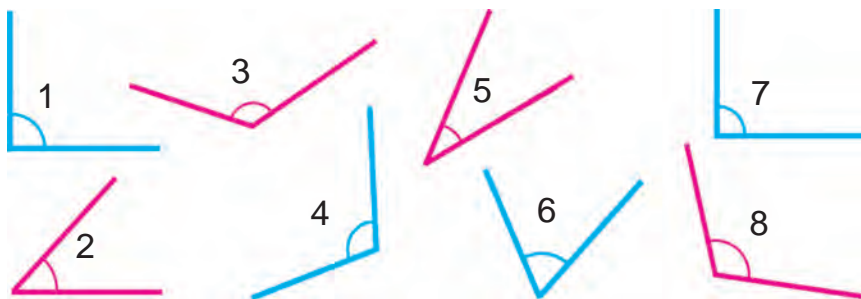
- 1) Inisind egi g'ozalardi'n' sani' — $24 - 8$
- 2) Barli'q g'ozalardi'n' sani' — $24 + (24 - 8)$

Sheshiliwi:

$$24 + (24 - 8) = 24 + 16 = 40$$

Juwabi': 40 dana g'oz a.

20. Birinshi qari'qta 35 kg, yekinshisinen bolsa wonnan 9 kg ko'p geshir qazi'p ali'ndi'. Yeki qari'qtan barli'g'i' boli'p neshe kilogramm geshir ali'ng'an?
21. U'sh mu'yeshli si'zg'i'shti'n' ja'rdeminde tuwri' mu'yeshlerdi, tuwri' mu'yeshten kishi mu'yeshlerdi, tuwri' mu'yeshten u'lken mu'yeshlerdi ani'qlan':

22. 9 sho'pten 3 danasi' 3 bo'lekke bo'linse, barli'q sho'plerdin' sani' qansha boladi'?

23

$$37 - (14 + 15)$$

$$49 - (54 - 17)$$

$$87 - (36 - 9) + 23$$

$$28 + 19 - (27 - 8)$$

- 24.** Ati'zdan 43 dana g'arbi'z ha'm wonnan 6 dana az bolg'an qawi'n terip ali'ndi'. Barli'g'i' boli'p neshe g'arbi'z ha'm qawi'n terilgen?

Qosi'wdi'n' toparlaw ni'zami'

- 25.** Qosi'li'wshi'lardi'n' wori'nleri'n qalay almasi'wi'n ha'm sheshiliwin tu'sindirin':

$$5+6=6+5=11$$

$$24+16=16+24=40$$

$$7+8+5=8+7+5=5+7+8=5+8+7=20$$

Qosi'li'wshi'lardi'n' worni'almasti'ri'lg'ani' menen qosi'ndi' wo'zgermeydi.

- 26.** Sheshiliwin tu'sindirin':

$$23+18+7=(23+7)+18=30+18=48$$

$$34+8+26+12=(34+26)+(12+8)=60+20=80$$

Qosi'li'wshi'lardi'n' worni'n almasti'ri'w ha'm toparlaw arqali' qosi'w mu'mkin.

- 27.** Toparlap qosi'n':

$$12+7+8$$

$$21+46+19$$

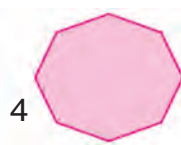
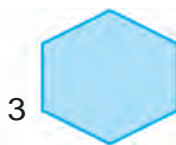
$$38+7+12+23$$

$$14+9+6$$

$$35+17+25$$

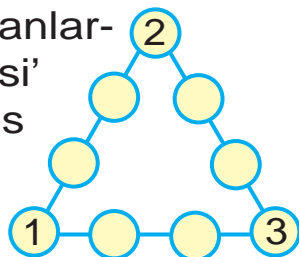
$$9+26+14+41$$

- 28.** Ko'pmu'yeshliklerdin' atlari'n ayti'n'. Wolardi'n' ha'r birinde neshewden ta'rep, mu'yesh ha'm ushi' bar?

29. A'zizde 18 dana, Dilaramda wonnan 7 danag'a ko'p. Hu'rlimanda bolsa Dilaramdikinen 12 danag'a ko'p da'pter bar. Hu'rshiydada neshe da'pter bar?

30. 4 ten 9 g'a shekem bolg'an sanlar-di' ha'r bir qatari'ni'n' qosi'ndi'si' 17 ge ten' bolatug'i'n yetip bos shen'bershelerdin' ishine jaylasti'ri'n'.

31

$$6+9+4$$

$$14+17+6$$

$$27+8+3+32$$

$$8+7+2$$

$$25+26+5$$

$$4+38+6+12$$

32

Birinshi qapshi'qta 37 kg, yekinshi qapshi'qta wonnan 8 kg ko'p kartoshka bar. U'shinshi qapshi'qta bolsa yekinshisinen 3 kg ko'p. U'shinshi qapshi'qta neshe kilogramm kartoshka bar?

Sannan qosi'ndi'ni' ali'w

33. Sheshiliwin tu'sindirin':

$$76 - (24 + 18) = 76 - 42 = 34$$

34. $25 - 7 + 5$

$64 - 18 + 9$

$82 - 27 + 39$

$25 - (7 + 5)$

$64 - (18 + 9)$

$82 - (27 + 39)$

35. Sport jari'si'nda 34 yer bala qatnasti'. Wolar-dan 15 bala juwi'ri'w, 8 bala uzi'nli'qqa se-kiriw, qalg'anlari' biyiklikke sekiriw boyi'nsha qatnasti'. Biyiklikke sekiriwge neshe woqi'wshi' qatnasqan?

Sheshiw rejesi:

- 1) Juwi'ri'w ha'm uzi'nli'qqa sekiriw boyi'nsha qatnasqan woqi'wshi'lardi'n' sani' — $15+8$
- 2) Biyiklikke sekiriw boyi'nsha qatnasqan woqi'wshi'lardi'n' sani' — $34-(15+8)$

36. Su'wrettin' tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm wolardi' sheshin':

Ali'p kelindi	Qaldi'	Sati'ldi'
 15 kg	 3 kg 6 kg	? kg

37. 12 shashka danasi'n u'sh qatar yetip jaylastirin', na'tiyjede ha'r bir qatarda 5 shashka bolsi'n.

38	$19-8+9$	$48-12+7$	$73-38+25$
	$19-(8+9)$	$48-(12+7)$	$73-(38+25)$

39. Bag'da 60 tu'p terek bar. Wolardan 25 tu'bi alma, 17 tu'bi yerik, qalg'anlari' bolsa shabdal teregi. Bag'da neshe tu'p shabdal teregi bar?

Sannan ayi'rmani' ali'w

40. Sheshiliwin tu'sindirini':
 $18-(12-5)=18-7=11$
 $18-12-5=6-5=1$

41.	$14 - (8 - 6)$	$32 - (14 - 9)$	$82 - (36 - 27)$
	$14 - 8 - 6$	$32 - 14 - 9$	$82 - 36 - 27$

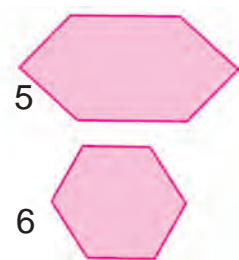
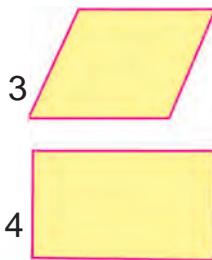
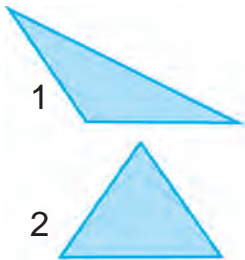
42. Dasturxandag'i' vazalarda 16 dana alma bar yedi. Wolardan 9 danasi' jelindi. Wonnan keyin vazalardag'i' almaldi'n' sani'n 20 g'a jetkeriw ushi'n j'ane neshe alma kerek?

Sheshiw rejesi:

1) Vazalarda qaldi' — $16 - 9$

2) Ja'ne kerek — $20 - (16 - 9)$.

43. Birinshi qatardag'i' ha'r bir figurani'n' yekinshi qatardag'i' tiyisli figuradan ayi'rmashi'li'g'in tabi'n'.

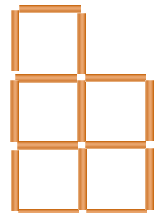

44. Klastag'i' 18 yer balalardan 7 bala futbol krujogine qatnaspaydi'. Klastag'i' woqi'wshi'lardi'n' sani' 35 bolsa, neshe woqi'wshi' futbol krujogine qatnaspaydi'?

45. Berilgen figurada neshe kvadrat bar?

Figuradag'i' sho'plerden sonday birewin ali'p taslan', na'tiyjede 4 kvadrat qalsi'n.

46	$12 - (7 - 5)$	$47 - (23 - 6)$	$94 - (45 - 28)$
	$12 - 7 - 5$	$47 - 23 - 6$	$94 - 45 - 28$

47. Du'ka'nda tu'sten keyin qalg'an 54 muzqaymaqtan 38 danasi' sati'ldi'. Yeger azanda du'ka'ng'a 100 dana muzqaymaq ali'p kelingan bolsa, ku'n dawami'nda neshe muzqaymaq sati'lg'an?
-

Ko'beytiw ha'm bo'liw arasi'ndag'i' baylani's

48. Su'wrettin' tiykari'nda ko'beytiw ha'm bo'liwge baylani'sli' u'sh tu'rli ma'sele du'ziw mu'mkin:

- 1) 4 tarelkani'n' ha'r birinde 3 danadan alma bar. Barli'g'i' boli'p tarelkalarda neshe alma bar?

Sheshiliwi: $4 \cdot 3 = 12$. **Juwabi':** 12 alma.

- 2) 12 alma 4 tarelkag'a ten'dey bo'lindi. Ha'r bir tarelkag'a neshewden alma qoyi'ldi'?

Sheshiliwi: $12 : 4 = 3$. **Juwabi':** 3 almadan.

- 3) 12 alma tarelkalg'a 3 danadan qoyi'p shi'g'i'ldi'. Almalar neshe tarelkag'a qoyi'ldi'?

Sheshiliwi: $12 : 3 = 4$. **Juwabi':** 4 tarelkag'a.

Yeki sannin' ko'beymesin ko'beytiwshilerdin' birewine bo'lse, yekinshi ko'beytiwshi payda boladi'.

49. Shaqmaqlardi'n' worni'na tiyisli sanlardi' tawi'p qoyin':

$$3 \cdot \square = 18$$

$$54 : \square = 6$$

$$\square : 8 = 7$$

$$\square \cdot 9 = 72$$

$$81 : \square = 9$$

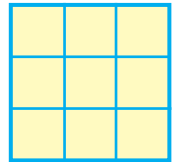
$$\square : 7 = 8$$

50. Su'wret tiykari'nda ko'beytiw ha'm bo'liwge tiyisli u'sh tu'rli ma'sele du'zin' ha'm wolardi' sheshin'?

51. Qa'legen ko'rinistegi u'shmu'yeshlik, to'rtmu'yeshlik ha'm besmu'yeshlikti si'zi'n'.

52. 1 den 9 g'a shekem bolg'an sanlardi' kvadrat shaqmaqlari'na son-day jaylasti'ri'n', kvadratti'n' ha'r bir qatari' ha'm bag'anasi' boyi'nsha sanlardi'n' qosi'ndi'si' 15 ke ten' bolsi'n.

53 $2 \cdot \square = 14$ $48 : \square = 8$ $\square : 5 = 8$

$\square \cdot 6 = 54$ $56 : \square = 7$ $\square : 9 = 7$

54 Su'wretke qarap ko'beytiw ha'm bo'liwge tiyisli u'sh tu'rli ma'sele du'zin' ha'm wolardi' sheshin':

0 ha'm 1 sanlari'ni'n' qatnasi'wi'ndag'i' ko'beytiw

55. Sheshiliwin tu'sindirin':

$0 \cdot 7 = 0$

$0 \cdot 53 = 0$

$5 \cdot 0 = 0$

$99 \cdot 0 = 0$

0 di ha'r qanday sang'a ko'beytse yamasa ha'r qanday sandi' 0 ge ko'beytse, 0 payda boladi'.

56. Sheshiliwin tu'sindirin':

$1 \cdot 9 = 9$

$1 \cdot 72 = 72$

$6 \cdot 1 = 6$

$84 \cdot 1 = 84$

1 di ha'r qanday sang'a ko'beytse yamasa ha'r qanday sandi' 1 ge ko'beytse, sol sanni'n' wo'zi payda boladi'.

57. $0 \cdot 6 + 27 \cdot 1$

$27 : 3 + 24 \cdot 1 - 26$

$1 \cdot 7 - 79 \cdot 0$

$6 \cdot 8 + 0 \cdot (62 - 26)$

58. Wo'sip turg'an gu'llerden Shaxnoza 7 dana, Dilnaza wonnan 3 yese ko'p gu'l u'zdi. Qi'zlar barli'g'i' boli'p neshe gu'l u'zip alg'an?

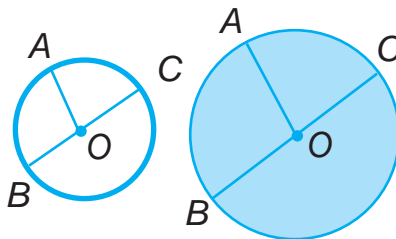
59. $0 \cdot 25 \square 4 \cdot 1$

$3 \cdot 0 + 27 \square 57 \cdot 0 + 0 \cdot 35$

$\geq =$ $43 \cdot 0 \square 0 \cdot 8$

$10 \cdot 1 - 4 \square 1 \cdot 36 - 28 \cdot 1$

60. Do'n'gelek ha'm shen'berdin' radiusi' ha'm diametrlarin millimetr yesabi'nda wo'lshen':

61. 12 shashka danasi'n to'rt qatarg'a son-day yetip jaylasti'ri'n', ha'r bir qatardag'i' shashkalardi'n' sani' 4 danadan bolsi'n.

62. $5 \cdot 0 + 1 \cdot 9$

$3 \cdot 9 + 24 \cdot 1 - 18$

$6 \cdot 1 - 8 \cdot 0$

$(73 - 34) \cdot 1 + 57$

63. Qawi'nni'n' salmag'i' 6 kg, jambi'lshani'n' salmag'i' wonnan 4 kg az. Qawi'nni'n' salmag'i' jambi'lshanikinen neshe yese ko'p?

0 di sang'a, sandi' 1 ge ha'm sandi' wo'z-wo'zine bo'liw

64. Sheshiliwin tu'sindirin':

1) $0:8=0$ $0:67=0$ ~~$7:0$~~ ~~$83:0$~~

0 di ha'r qanday sang'a bo'lgende 0 shi'g'adi'. Sandi' 0 ge bo'liw mu'mkin yemes!

2) $9:1=9$ $17:1=17$ $78:1=78$

Ha'r qanday sandi' 1 ge bo'lgende bo'lingen sanni'n' wo'zi shi'g'adi'.

3) $8:8=1$ $16:16=1$ $100:100=1$

Ha'r qanday sandi' wo'z-wo'zine bo'lgende 1 sani' payda boladi'.

65. $0:38$ $48:0$ $3:1:3$ $23:1-0:99$
 $25:1$ $81:81$ $0:7:6$ $59:59+59:1$

66. Bir-birinen 100 m uzaqli'qta turg'an yeki woqi'wshi' bir-birine qarap ju're basladi'. Birinshi woqi'wshi' 25 m ju'rgende, yekinshi woqi'wshi' 35 m ju'rdi. Wolardi'n' arasi'ndag'i' arali'q neshe metr qaldi'?

67. $72:8+8:1\cdot 9$ $36:4+27\cdot 1-23:23$
 $(6\cdot 9-24:4):1$ $7\cdot 8+0:(58-46)-47$

68. Cirkuldan paydalani'p, radiusi' 2 sm ha'm 3 sm bolg'an do'n'gelek ha'm shen'berlerdi si'zi'n'.

69. Sherzad birinshi qabattan yekinshi qabatqa ko'teriliw ushi'n 18 teksheni basi'p wo'tti. Wol yekinshi qabattan to'rtinshi' qabatqa shi'qqang'a shekem ja'ne neshe teksheni basi'p wo'tiwi kerek? Birinshiden alti'nshi' qabatqa shi'qqang'a shekem qansha?

70 $53:(37+16):1\cdot 8$ $42:6+0:3+58:1\cdot 1$

$(63:7+8\cdot 6):57$ $9\cdot 5+9:(67-58)-29$

71 Du'ka'nnan 4 quti' i'di'slar sati'p ali'ndi. Ha'r bir quti'da 1 chaynik ha'm 6 kese bar. Bali'g'i' boli'p neshe dana i'di's sati'p ali'ng'an?

Ko'beytiwshilerdin' wori'nlari'n almasti'ri'w qa'siyeti

72. Sheshiliwin tu'sindirin':
 $3\cdot 8=24$ $8\cdot 3=24$ **Demek:** $3\cdot 8=8\cdot 3$

**Ko'beytiwshilerdin' wori'nlari'n almas-
ti'ri'w menen ko'beyme wo'zgermeydi**

73. Ko'beytiwshilerdin' wori'nlari'n almasti'ri'p sheshin':

$2\cdot 3$	$7\cdot 8$	$4\cdot 9+3\cdot 8$	$7\cdot 9-6\cdot 8$
$3\cdot 8$	$9\cdot 6$	$5\cdot 8-4\cdot 7$	$6\cdot 7+3\cdot 9$

U'lgi: $2\cdot 3=3\cdot 2=6$.

74. Ju'zim ati'zi'nan 3 sebette qizil ha'm 2 yashikte jasil ju'zim ali'p kelindi. Ha'r bir sebettegi xuseyin 6 kg, ha'r bir yashiktegi toifi 8 kg. Barli'g'i' boli'p neshe kilogramm ju'zim ali'p kelingen?

75. Uzi'nli'g'i' 6 sm 6 mm ha'm 9 sm 8 mm bolg'an yeki kesindini si'zi'n'.

76. 24 metrli arqan ten'dey yetip u'sh jerinen kesilse, ha'r bir bo'lektin' uzi'nli'g'i' neshe metr boladi'?

77. Keste boyi'nsha mi'sallar du'zin' ha'm wolardi' sheshin':

Qosi'li'wshi'	23	7·5	4·8	8·3	3·9
Qosi'li'wshi'	6·8	43	6·7	5·9	7·8

U'lg'i': $23 + 6 \cdot 8 = 23 + 48 = 71$.

78. Qapshi'qta 40 kg kartoshka bar yedi. 8 ha'pteden keyin qapshi'qta 16 kg kartoshka qaldi'. Ha'ptesine neshe kilogramnan kartoshka jumsal'g'an?

Ko'beytiw ha'm bo'liw kesteleri

79. Kestelerden paydalani'wdi' u'yrenin'.

1) Ko'beytiw kesti:

·	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	7	14	21	28	35	42	49	56	63
8	8	16	24	32	40	48	56	64	72
9	9	18	27	36	45	54	63	72	81

2) Bo'liw kestesi:

4	6	8	10	12	14	16	18	:2
6	9	12	15	18	21	24	27	:3
8	12	16	20	24	28	32	36	:4
10	15	20	25	30	35	40	45	:5
12	18	24	30	36	42	48	54	:6
14	21	28	35	42	49	56	63	:7
16	24	32	40	48	56	64	72	:8
18	27	36	45	54	63	72	81	:9
2	3	4	5	6	7	8	9	

80. $48 + 8 \cdot 5$ $7 \cdot 8 - 38$ $63 : 7 + 8 \cdot 9$
 $54 - 18 : 2$ $27 : 3 + 74$ $6 \cdot 8 - 72 : 8$

81. 24 alma ha'm 16 almurtti' 4 vazag'a birdey yetip bo'listirip sali'p, dasturxang'a qoyi'ldi'. Ha'r bir vazag'a neshewden alma ha'm al-murt qoyi'lg'an? Ha'r bir vazada neshe miy-weden bar?

82. Arifmetikali'q a'mellerden paydalani'p, u'sh 5 cifri'nan to'mendegi sanlardi' payda yetin':
a) 2 ni; b) 4 ti; c) 11 di.

83. $5 \cdot 9 - 27$ $43 - 27 : 3$ $72 : 8 + 7 \cdot 8$
 $36 : 4 + 68$ $56 + 4 \cdot 9$ $6 \cdot 7 - 63 : 9$

84. Barno 9 jasta, kempir apasi' 63 jasta. Kempir apasi' aqli'g'i'nan neshe jas u'lken?

Sanni'n' u'lesin, u'lesi boyi'nsha sanni'n' wo'zin tabi'w

85. 1) Lenta uzi'nli'g'i'ni'n' yekiden bir u'lesin tabi'n':

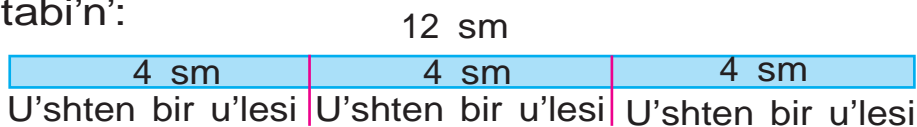

Sheshiliwi: $12 : 2 = 6$ (sm). **Juwabi':** 6 sm.

Sandi' bo'lgende payda bolg'an san sol sannin' yekiden bir u'lesi yamasa yari'mi' dep ataladi'.

- 2) Lenta uzi'nli'g'i'ni'n' u'shten bir u'lesin tabi'n':

Sheshiliwi: $12 : 3 = 4$ (sm). **Juwabi':** 4 sm.

Sandi' u'shke bo'lgende payda bolg'an san sol sanni'n' u'shten bir u'lesi dep ataladi'.

- 3) Lenta shereginin' uzi'nli'g'i'n' tabi'n':

Sheshiliwi: $12 : 4 = 3$ (sm). **Juwabi':** 3 sm.

Sandi' to'rtke bo'lgende payda bolg'an san sol sanni'n' to'rtten bir u'lesi yamasa sheregi dep ataladi'.

86. Tortti'n' qanday bo'lekleri su'wretlengen?

87. 1) 6, 14, 20 sanlari'ni'n' yari'mi'n tabi'n'.

2) 6, 15 sanlari'ni'n' u'shten bir bo'legin tabi'n'.

3) 8, 16, 24 sanlari'ni'n' sheregin tabi'n'.

88. 1) G'arbi'zdi'n' yari'mi' 5 kg. Pu'tin g'arbi'zdi'n' wo'zi neshe kilogramm boladi'?

Sheshiliwi: $5 \cdot 2 = 10$ (kg). **Juwabi':** 10 kg.

2) Qawi'nni'n' u'shten bir u'lesi 2 kg. Pu'tin qawi'nni'n' wo'zi neshe kilogrammg'a ten'?

Sheshiliwi: $2 \cdot 3 = 6$ (kg). **Juwabi':** 6 kg.

3) Qabaqti'n' sheregi 2 kg. Pu'tin qawi'nni'n' wo'zi neshe kilogrammg'a ten'?

Sheshiliwi: $2 \cdot 4 = 8$ (kg). **Juwabi':** 8 kg.

89. 60 50 40 30 20 10 sanlari'ni'n' arasi'na «+» ha'm «-» belgilerdi qoyi'p, na'tiyjeni 70 shi'g'ari'n'.

90. 4, 8, 12, 16 ha'm 20 sanlari'ni'n' yari'mi' ha'm sheregin tabi'n'. 24 ha'm 27 sanlari'ni'n' u'shten bir u'lesi neshe boladi'?

91. Sebettegi a'nardi'n' sheregi 6 danani' quraydi'. Sebettegi a'nardi'n' yari'mi' neshe danani' quraydi'? U'shten bir bo'legi she?

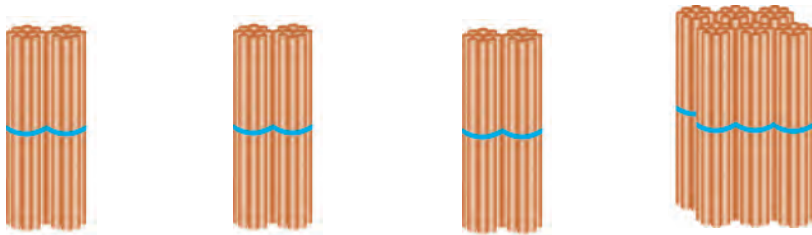

KESTEDEN TI'SQARI' KO'BEYTIW HA'M BO'LIW

20 x 3, 3 x 20 ko'risinidegi an'latpalar

92. Sheshiliwin tu'sindirin':

1) $20 \cdot 3 = \square$

2 wonli'q + 2 wonli'q + 2 wonli'q = 6 wonli'q
 $2 \text{ wonli'q} \cdot 3 = 6 \text{ wonli'q}$. Demek: $20 \cdot 3 = 60$

2) $3 \cdot 20 = \square$

Ko'beytiwshilerdin' wori'nlarini' almasqani' menen ko'beyme wo'zgermeydi. Soni'n' ushi'n:
 $3 \cdot 20 = 20 \cdot 3 = 60$. Demek: $3 \cdot 20 = 60$.

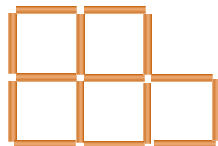
93. $30 \cdot 2$ $10 \cdot 4 + 24$ $30 \cdot 3 - 4 \cdot 20$
 $5 \cdot 20$ $20 \cdot 2 - 37$ $30 \cdot 2 + 2 \cdot 20$

94. Bir qari'qtan 4 yachik, yekinshisinen 5 yachik la'blebi qazi'p ali'ndi'. Bir yachiktegi la'blebi 20 kg bolsa, ha'r bir qari'qtan qansha la'blebi ali'ng'an? Yekinshi qari'qtan birinshisine qarag'anda neshe kilogramm ko'p la'blebi qazi'p ali'ng'an?

95. Ko'pmu'yeshliklardin' perimetrin santimetr ha'm millimetrlerdin' yesabi'nda tabi'n'.

96. 6 kvadrat berilgen. Sonday yeki sho'pti ali'p taslan', na'tiyjede 3 kvadrat qalsi'n.

97 $20 \cdot 4 + 18$

$84 - 30 \cdot 2$

$30 \cdot 3 - 40 \cdot 2$

 $3 \cdot 30 - 37$

$23 + 2 \cdot 30$

$10 \cdot 5 + 2 \cdot 20$

98. Du'ka'nnan Labar 20 dana, Laziz bolsa wonnan 3 yese ko'p da'pter sati'p aldi'. Labar ha'm Laziz barli'gi' boli'p neshe da'pter sati'p aldi'?

60 : 3, 100 : 2 ko'rinisidagi an'latpalar

99. Sheshiliwin tu'sindirir':

1) $60 : 3 = \square$

6 wonli'q : 3 = 2 wonli'q. Demek: $60 : 3 = 20$.

2) $100 : 2 = \square$

10 wonli'q : 2 = 5 wonli'q. Demek: $100 : 2 = 50$.

100. $60 : 2$ $80 : 4$ $90 : 3$ $70 : 7$ $100 : 5$

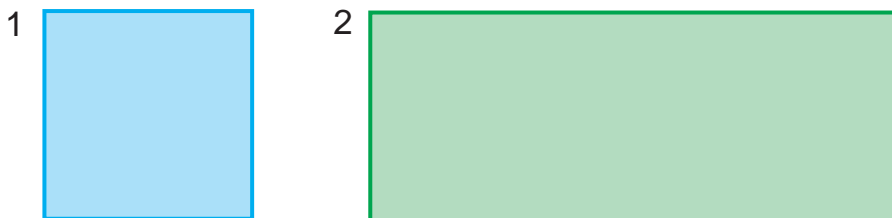
101. 70 ku'nde matematika sabag'i' neshe ma'rte boladi'? Matematika sabag'i' bir ha'ptede 5 ma'rte boli'wi'n yesapqa ali'n'.

102. Keste boyi'nsha mi'sallar du'zin' ha'm she-shin':

Azayi'wshi'	80:4	40:2	30:3	50:2	80:2
Ali'ni'wshi'	60:6	90:3	4:20	60:2	2:20

U'lgı: $80:4 - 60:6 = 20 - 10 = 10$.

103. Figuralardi'n' ta'replerin wo'lshen'. Wolardi'n' perimetri ha'm betlerin tabi'n'. Figuralardi'n' ha'r biri qanday ataladi'?

104. Jer maydani'n to'rtmu'yesh ko'riniside woraw ushi'n yeni 1 m den bolg'an 12 resh-yotka ali'p kelindi. Reshyotka menen woralatug'i'n maydanni'n' ta'repleri qanday bolsa, woni'n' beti yen' u'lken boladi'? Bunday maydanni'n' beti neshe kvadrat metrgen ten' boli'wi'n yesaplan'.

105

106

$$80:4 \square 40:2+40 \qquad 60:2 \square 20 \cdot 3-100:2$$

$$60:3 \square 90:3-10 \qquad 50 \cdot 2 \square 100:5+40 \cdot 2$$

$$40:2 \square 60:2-20 \qquad 100:2 \square 80:2+90:3$$

Qi'sqa jaziw boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

Bar yedi — 80 muzqaymaq.

Tu'ske shekem sati'ldi' — sheregi.

Tu'sten keyin sati'ldi' — yari'mi'.

Qaldi' — ? dana.

90:30 ko'risindegı an'latpalar

107. Sheshiliwin tu'sindirın':

$$90:30 = \square$$

$$9:3=3. \quad \text{Demek: } 90:30=3.$$

Nol menen tamamlang'an sandi' nol menen tamamlang'an sang'a bo'liw ushi'n wolardi'n' nolden aldi'n turg'an sanlari'n bo'liw jetkilikli.

108. $40:20$ $60:30$ $80:40$ $50:10$
 $30:10$ $80:20$ $60:20$ $50:50$

109. Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

Barli'g'i' — 80 m.

Bir perde ushi'n — 20 m.

Tigiliw kerek—3 dana perde.

Awi'si'p qaldi'—?, m

110. $27+40:20$ $9 \cdot 6-90:30$
 $43-80:20$ $80:40+20 \cdot 4$

111. Kesindilerdi wo'lshen'. AB kesindi CD kesindiden neshe yese qi'sqa?

112. Jari'sta 100 m arali'qti' u'sh baladan birewi 19 sekundta, yekinshisi 20 sekundta, u'shinshisi bolsa 18 sekundta basi'p wo'tti. Yeger A'zim Sa'limnen, Ali'm A'zimnen tez juwi'rg'an bol-

sa, wolardi'n' ha'r biri arali'qti' qansha waqi'tta basi'p wo'tken?

113

$35 - 90 : 30$

$40 : 20 + 40 : 5$

$8 \cdot 7 - 60 : 30$

$59 + 60 : 20$

$70 : 10 - 48 : 8$

$80 : 20 + 30 \cdot 2$

114

Asxanada ku'nine 20 kg nan geshir jumsaladi'. Yeger asxanada 67 kg geshir qalg'an bolsa, 4 ku'nge jetiwi ushi'n ja'ne qansha geshir sati'p ali'w kerek?

Qosi'ndi'ni' sang'a, sandi' qosi'ndi'g'a ko'beytiw

115. Sheshiliwin tu'sindirin':

1) $(2 + 3) \cdot 4 = \square$

2) $4 \cdot (2 + 3) = \square$

1-usi'l. 1) $(2 + 3) \cdot 4 = 5 \cdot 4 = 20$

2) $4 \cdot (2 + 3) = 4 \cdot 5 = 20$

Qosi'ndi'ni' sang'a ko'beytiw ushi'n aldi'n qawsi'rmani'n' ishindegi qosi'ndi' yesaplanadi', keyin woni' sang'a ko'beytedi. Bul qag'i'yda sandi' qosi'ndi'g'a ko'beytiw ushi'nda wori'nli'.

2-usi'l. 1) $(2 + 3) \cdot 4 = 2 \cdot 4 + 3 \cdot 4 = 8 + 12 = 20$

2) $4 \cdot (2 + 3) = 4 \cdot 2 + 4 \cdot 3 = 8 + 12 = 20$

Qosi'ndi'ni' sang'a ko'beytiw ushi'n qawsi'rmani'n' ishindegi ha'r bir qosi'li'wshi' sang'a ko'beytiledi, keyin ko'beytiwshiler qosi'ladi'. Bul qag'i'yda sandi' qosi'ndi'g'a ko'beytiw ushi'nda wori'nli'.

116. 6 vazani'n ha'r biride 4 almadan ha'm 2 almurttan bar. Barli'g'i' boli'p neshe miywe bar?

Sheshiw rejesi:

1) Ha'r bir vazadag'i' miywelerdin' sani' —
 $4+2$

2) 6 vazadag'i' miywelerdin' sani' —
 $(4+2) \cdot 6$

Yesaplaw: $(4+2) \cdot 6 = 6 \cdot 6 = 36$

Juwabi': 36 dana miywe.

117. 7 vazani'n ha'r birinde 5 dana qi'zi'l ha'm 4 dana sari' roza gu'li bar. Barli'g'i' boli'p neshe roza gu'li bar?

118. $(3+4) \cdot 2$ $(7+3) \cdot 5$ $(3+4) \cdot 7$
 $6 \cdot (5+3)$ $6 \cdot (8+1)$ $8 \cdot (5+3)$

119. Sanlardan biri 4 ke bo'lingende, yekinshisi 4 ke ko'beytilgende, u'shinshisine 4 qosi'lg'anda, to'rtinshisinen 4 ali'ng'anda juwap birdey—4 bolatug'i'n to'rt sandi' woylap tabi'n'.

120 $(7+2) \cdot 3$ $(5+2) \cdot 9$ $(2+7) \cdot 6$
 $7 \cdot (6+3)$ $8 \cdot (3+5)$ $9 \cdot (1+7)$

121 Marat, Shaxnoza ha'm Gu'lnazdi'n' ha'r birinde 4 shaqmaq ha'm 5 si'zi'qli' da'pter bar? Wolarda barli'g'i' boli'p neshe da'pter bar?

23 · 4, 4 · 23 ko'risinidegi an'latpalar

122. Sheshiliwin tu'sindirir': $23 \cdot 4 = \square$ $4 \cdot 23 = \square$

$$23 \cdot 4 = (20+3) \cdot 4 = 20 \cdot 4 + 3 \cdot 4 = 80 + 12 = 92$$

$\begin{array}{r} \frown \\ 20 \quad 3 \end{array}$

$$4 \cdot 23 = 4 \cdot (20+3) = 4 \cdot 20 + 4 \cdot 3 = 80 + 12 = 92$$

$\begin{array}{r} \frown \\ 20 \quad 3 \end{array}$

123. 14·2	15·4	46·2	16·6
3·27	7·12	8·12	2·19

124. Dilbar ku'nine 6 bet kitap woqi'di'. 14 ku'n woqi'g'ani'nan keyin kitapti'n' 12 beti qaldi'. Kitap neshe betten ibarat?

125. Wo'lshew ma'nislerin millimetrlerde ko'rsetin':

1 sm 4 mm	4 sm 6 mm	7 sm 8 mm
2 sm 8 mm	5 sm 3 mm	8 sm 1 mm

U'lgı: 2 sm 4 mm = 20 mm + 4 mm = 24 mm

126. 7 ge ko'beytip, shi'qqan sannan 1 di alsa 90 payda bolatug'i'n yeki tan'wali' sandi' woylap tabi'n'. Bul qanday san?

127. 11·3	25·4	45·2	17·4
2·33	6·12	9·11	2·19

128. Qoyanlarga beriwi ushi'n 5 kg geshir ali'p kelindi. 13 qoyanni'n' ha'r biri 4 dana geshirden jedi. Yeger ha'r bir kilogrammda 11 geshirden bolsa, neshe geshir qaladi'?

Wo'tilgenlerdi' bekkemlew

129. 20·2	20·5	30·3	20:2	60:2
3·20	2·30	2·40	40:4	80:2

130. (5+4)·1	4·(2+3)	(2+6)·7
2·(4+6)	(5+2)·5	8·(4+5)
(3+4)·3	6·(2+3)	(3+4)·9

$$131. \quad 20 \cdot 4 - 9 \cdot 8 \qquad 40 \cdot 2 - 7 \cdot 6 \qquad 2 \cdot 40 + 80 : 8$$

$$30 \cdot 2 + 5 \cdot 8 \qquad 20 \cdot 5 - 7 \cdot 9 \qquad 3 \cdot 20 + 40 : 2$$

$$132. \quad 20 \cdot 3 \square 72 : 8 + 50 \qquad 80 : 2 + 48 \square 30 \cdot 3$$

$$30 \cdot 2 \square 8 \cdot 9 - 12 \qquad 2 \cdot 40 - 60 \square 80 : 4$$

133. Su'wret ha'm woni'n asti'ndag'i' jazi'w tiykari'n-da ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

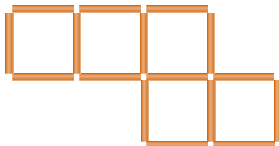
1 paket un —
18 dana nan jabi'ldi'

4 paket un —
? dana nan

134. U'sh kesindini si'zi'n'. Birinin' uzi'nli'g'i' 12 sm, yekinshisinin' uzi'nli'gi' wonnan 4 yese qi'sqa, u'shinshisi yekinshisinen 6 sm uzi'n bolsi'n.

135. 2 sho'ptin' worni'n sonday wo'zgertin', kvadratlardi'n' sani' 6 boli'p qalsi'n:

$$136. \quad 12 + 3 \cdot 4 \qquad 24 + 90 : 30 \qquad 12 \cdot 4 + 3 \cdot 16$$

$$47 - 5 \cdot 8 \qquad 12 - 80 : 40 \qquad 24 \cdot 3 - 4 \cdot 18$$

137. Topta 60 m gezleme bar. Birinshi qari'ydarg'a woni'n' yari'mi', yekinshisine qalg'an gezleminin' u'shten bir bo'legi sati'ldi'. Yekinshi qari'ydar neshe metr gezleme sati'p alg'an?

138. $10:10$ $50:10$ $40:20+2$
 $20:10$ $40:40$ $90:30-3$

139. $13 \cdot 2$ $16 \cdot 4$ $18 \cdot 5$ $12 \cdot 7$
 $2 \cdot 16$ $4 \cdot 19$ $8 \cdot 12$ $2 \cdot 46$

140. $16 \cdot 2 + 28$ $5 \cdot 14 + 24$ $29 \cdot 2 + 3 \cdot 14$
 $24 \cdot 3 - 32$ $8 \cdot 12 - 56$ $32 \cdot 3 - 13 \cdot 6$

141. Mektep bag'i'nda birinshi tu'pten terilgen 96 kg alma 8 yashikke sali'ndi'. Yekinshi tu'pten terilgeni bolsa 6 yashikke sali'ndi'. Yekinshi tu'pten neshe kilogramm alma terilgen?

142. Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

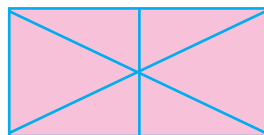
Barli'g'i' – 36 dana a'njir

Ha'r bir tarelkag'a qoyi'w kerek – 6 dana

Tarelkalar sani' – 4 dana

Jetispeydi – ? dana tarelka

143. Figurada neshe u'shmu'yeshlik ha'm neshe to'rtmu'yeshlik jasi'ri'ng'an?

144. Sonday to'rt ha'r tu'rli sanlardi' tabi'n', wolar-di'n' ko'beymesi 70 ke ten' bolsi'n.

145. $18 \cdot 3$ $15 \cdot 4$ $32 \cdot 3$ $11 \cdot 9$

$3 \cdot 28$ $5 \cdot 17$ $7 \cdot 14$ $3 \cdot 29$

146. Sebette 32 anar bar. Sebettegi anarlardi'n' yari'mi'n Anvar, sheregin Marjan aldi'. Sebette neshe anar qaldi'?

Ha'ripli an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'w

147. Sheshiliwin tu'sindirir':

1) Yeger $a=48$, $b=23$ bolsa, $a+b$ ha'm $a-b$ an'latpalari'ni'n' ma'nisi mi'naday yetip tabi'ladi'.

$$a+b=48+23=71; \quad a-b=48-23=25$$

2) Yeger $a=8$, $b=4$ bolsa, $a \cdot b$ ha'm $a:b$ an'latpalari'ni'n' ma'nisi mi'naday yetip tabi'ladi'.

$$a \cdot b=8 \cdot 4=32; \quad a:b=8:4=2$$

148. Yeger $a=57$, $b=35$ bolsa, $a+b$ ha'm $a-b$ an'latpalari'ni'n' ma'nisin tabi'n'.

149. Yeger $a=3$, $b=4$ bolsa, keste boyi'nsha an'latpalar du'zin' ha'm wolardi'n' ma'nisin tabi'n':

$a \cdot$	12	14	15	18	20	23	26	29	33
$b \cdot$	10	12	13	15	17	18	20	22	25

U'lgı: $a \cdot 12=3 \cdot 12=36$.

150. Mektep ta'jiriybe maydani'nda 8 kg kartoshka yegilip, wannan 6 yese ko'p wo'nim ali'ndi'. Ali'ng'an wo'nim yegilgennen qansha ko'p bolg'an?

151. 1) Ta'repi $a=3$ sm ha'm $b=5$ sm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n'. Woni'n' perimetri ha'm betin tabi'n'.

2) Ta'repi $a=4$ sm bolg'an kvadrat si'zi'n'. Woni'n' perimetri ha'm betin tabi'n'.

152. Tuwri' to'rtmu'yeshlikti yeki kesindi menen bo'lip, 8 u'shmu'yeshlik payda yetin'.

153. $a+b$ ha'm $a-b$ an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'n':

a	24	29	38	47	53	57	66	68	73
b	15	18	23	29	34	38	20	23	27

U'lg'i: $a+b=24+15=39$

$$a-b=24-15=9.$$

154. 8 birdey bankag'a 16 kg qi'yar duzlandi'. Awi'si'p qalg'an 12 kg qi'yardi' duzlaw ushi'n ja'ne neshe banka kerek boladi'?

155. Yeger $a=1$, $b=2$, $c=3$, $d=4$ yekenligi belgili bolsa, $a+b+c+d$ an'latpani'n' ma'nisin tabi'n'.

156. Yeger $a=3$, $b=4$ bolsa, an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'n':

6	12	18	21	24	27	30	60	90	: a
4	8	12	20	28	32	36	40	80	: b

U'lg'i: $6:a=6:3=2$

157. U'zip ali'ng'an a kg ju'zim b yashikke jaylasti'ri'lg'annan keyin ja'ne d bos yashik qaldi'. Wolardi' da tolti'ri'w ushi'n ja'ne qansha ju'zim u'zip ali'w kerek? Bunda $a=54$, $b=6$, $d=4$ dep ali'n'.

Sheshiw rejesi: 1) 1 yashikke — $a:b$ kg.

2) d yashikke — $(a:b) \cdot d$ kg.

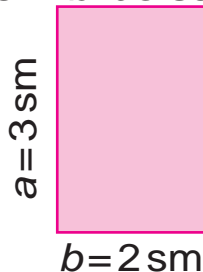
Yesaplaw: $(a:b) \cdot d=(54:6) \cdot 4=9 \cdot 4=36$.

Juwabi': 36 kg ju'zim u'ziw kerek.

158. Sawi'p ali'ng'an a litr su't b bankag'a quyi'ldi'. Awi'si'p qalg'an d bankag'a neshe litr su't si'yadi'? Bunda $a=12$, $b=4$, $d=2$ dep ali'n'.

159. Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' boyi' a , yeni b bolsa, woni'n' beti $a \cdot b$ ni' tabi'n':

a	3 sm	2 sm	3 sm	5 sm	8 sm
b	2 sm	3 sm	4 sm	4 sm	6 sm

U'lg'i: $a \cdot b = 3 \cdot 2 = 6$ (kv. sm).

160. Tamni'n' basi'na 35 kepter kelip qondi'. Biraz waqi'ttan keyin wolardan 17 si ushi'p ketti. Sonnan keyin 8 kepter qayti'p keldi. Son'i'nan 14 kepter ushi'p ketip, 7 kepter qayti'p keldi. Tamni'n' basi'nda neshe kepter qaldi'?

161. $a=20$, $b=4$ bolsa, an'latpalardi'n' ma'nislerin tabi'n':

$$\begin{array}{cccc}
 3 \cdot a & (30 - a) \cdot 8 & (a + 52) : 9 & a \cdot 5 - 100 \\
 a : b & a \cdot b + a & a : b - b & a : b + a \cdot b
 \end{array}$$

162. Sati'p ali'ng'an a metr shi't b birdey ko'rpe-sheni qaplawg'a jetti. Sonday d ko'rpe-sheni qaplaw ushi'n ja'ne neshe metr shi't kerek boladi'? $a=42$, $b=7$, $d=3$ dep ali'n'.

Qosi'ndi'ni' sang'a bo'liw

163. Sheshiliwin tu'sindirir':

$$(9 + 6) : 3 = \square$$

1-usi'l. $(9 + 6) : 3 = 15 : 3 = 5$

Qosi'ndi'ni' sang'a bo'liw ushi'n aldi'n qosi'ndi' yesaplanadi', keyin sol sang'a bo'linedi.

2-usi'l. $(9+6):3=9:3+6:3=3+2=5$

Qosi'ndi'ni' sang'a bo'liw ushi'n qosi'li'w-shi'lardi'n' ha'r biri sang'a bo'linedi, payda bolg'an tiyindiler qosi'ladi'.

164. $(8+6):2$ $(9+12):3$ $(24+32):8$
 $(10+5):5$ $(8+16):4$ $(18+54):9$

165. Birinshi topta 30 m, yekinshi topta bolsa 24 m shayi' bar. Yeger bir ko'ylek ushi'n 3 m shayi' jumsalsa, yeki toptag'i' barli'q shayi'dan neshe ko'ylek tigiw mu'mkin?

Sheshiw rejesi:

1) Yeki topta — $(30+24)$ m.

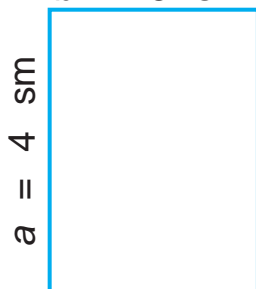
2) Tigiw mu'mkin — $(30+24):3$ dana.

Yesaplaw: $(30+24):3=30:3+24:3=10+8=18$.

Juwabi': 18 dana ko'ylek.

166. Ta'repleri a ha'm b bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshliklerdin' perimetrin tabi'n': $b = 3$ sm

a	4 sm	5 sm	8 sm	15 sm
b	3 sm	6 sm	12 sm	25 sm

U'lgi: $(a+b) \cdot 2 = (4+3) \cdot 2 = 7 \cdot 2 = 14$ (sm).

167. 3-A klastan 32, 3-B klastan 24 woqi'wshi' 4 avtobusta teatrg'a bardi'. Avtobuslarg'a neshe wo'qi'wshi'dan woti'rg'an?

168. Arifmetika a'mellerinin' ja'rdeminde to'rt 3 cifri'nan 30 sani'n payda yete alasi'zba? Alti' 3cifri'nan 31 sani'n she?

169. $(12+8):2$ $(15+18):3$ $(24+30):6$

$(12+6):3$ $(16+24):4$ $(35+28):7$

170. Klassta 17 yer bala ha'm 19 qi'z bala wo'qi'ydi'. Partalar 3 qatardan qoyilg'an. Ha'r bir partalar qatari'nda neshe woqi'wshi' woti'radi'?

39:3 ko'risinidegi an'latpalar

171. Sheshiliwin tu'sindirir':

$$39:3 = \square$$

$$39:3 = (30+9):3 = 30:3 + 9:3 = 10+3 = 13$$

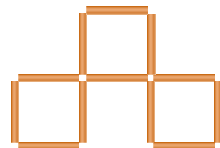
172. $28:2$ $55:5$ $63:3$ $84:4$

$33:3$ $62:2$ $88:8$ $96:3$

173. Azada ha'm Raxima 44 dana gu'l u'zip, 4 birdey gu'lda'stede tayarladi'. 9 gu'lda'ste tayarlaw ushi'n neshe gu'l kerek boladi'?

174. Yeki kesindi si'zi'n'. Birinshi kesindinin' uzi'nli'g'i' 88 mm, yekinshisiniki bolsa birinshi kesindinin' uzi'nli'g'i'nan 2 yese qi'sqa bol-si'n.

175. 3 sho'ptin' worni'n wo'zgertip, 5kvadrat payda yetin'.

176

$22:2$

$33:3$

$77:7$

$93:3$

$36:3$

$48:4$

$82:2$

$99:9$

177

Haywanat bag'i'ndag'i' 2 qa'peste 24 toti' qus bar. Sonday 5 qa'peste neshe toti' qus bo-ladi'?

42:3, 72:4 ko'risindeg'i an'latpalar

178. Sheshiliwin tu'sindirin':

1) $42:3 = \square$

$$42:3 = (30+12):3 = 30:3 + 12:3 = 10+4 = 14$$

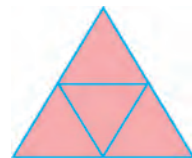
2) $72:4 = \square$

$$72:4 = (60+12):4 = 60:4 + 12:4 = 15+3 = 18$$

179. $48:3$ $78:6$ $84:6$ $92:4$
 $72:3$ $91:7$ $75:3$ $96:8$

180. 100 litr su'tten 84 litri 3 litrli bankalarg'a, qalg'ani' 2 litrli bankalarg'a quyi'ldi'. Su't neshe 3 litrli ha'm neshe 2 litrli bankalarg'a quyi'lg'an?

181. Berilgen figurada neshe u'sh-mu'yeshlik ha'm neshe to'rtmu'yeshlik bar?

182. 91 kitaptan 39 danasi' woqi'wshi'larg'a tarqati'lg'annan keyin 4 baylam kitap qaldi'. Ha'r bir baylamda neshewden kitap bar?

183. Ata 56 jasta, aqli'g'i' 14 jasta. Neshe ji'ldan keyin ata aqli'g'i'nan yeki yese u'lken boladi'?

184.

45:3

84:7

78:3

96:4

51:3

48:4

72:4

91:7

185.

Du'ka'ng'a 5 woramda 90 m atlas ali'p kelindi. Tu'ske shekem wolardan 3 worami' sati'ldi'. Tu'ske shekem neshe metr atlas sati'lg'an?

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

186. $(2+2):2$ $(6+6):2$ $(7+7):7$

187. $(12+2):2$ $(6+12):3$ $(18+42):6$
 $(15+3):3$ $(8+16):4$ $(28+35):7$

188. 1) Yeger $a=67$, $b=18$ bolsa, $a+b$ ha'm $a-b$ an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'n'.

2) Yeger $a=3$, $b=28$ bolsa, $a \cdot b$ an'latpani'n' ma'nisin tabi'n'.

3) Yeger $a=80$, $b=4$ bolsa, $a:b$ an'latpani'n' ma'nisin tabi'n'

189. Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

18 kg

? kg

190. Uzi'nli'g'i' 8 sm bolg'an tuwri' to'rtmu'yes-shliktin' perimetri 26 sm. Woni'n' yeni neshe santimetrge ten'?

Sheshiw rejesi:

- 1) Uzi'nli'g'i' ha'm yenin'in' qosi'ndi'si' — 26:2
- 2) Yeni — 26:2-8

191. Palawg'a gu'rish ha'm geshir ten'dey mug'darda sali'nadi'. Go'sh gu'rishten 2 yese az, aq may gu'rishten 4 yese az, piyaz bolsa gu'rishten 8 yese az jumsaladi'. Yeger 8 kg gu'rishten palaw tayarlamaqshi' boli'nsa, wolardi'n' ha'r birinen neshe kilogramm sati'p ali'w kerek?

192

$$(10+4):2$$

$$(8+12):4$$

$$(14+35):7$$

$$(12+6):3$$

$$(6+18):6$$

$$(27+45):9$$

193

5 sebette 65 kg ju'zim bar. Sonday 2 sebette neshe kilogramm ju'zim boladi'?

194. 28:2 66:6 54:6 96:8
36:3 88:4 91:7 99:9

195. Du'ka'nda 85 dana «Nestle» suwi'nan 61 danasi' sati'lg'annan keyin 3 qadaq qaldi'. Ha'r bir qadaqta neshe «Nestle» bar?

196. 39:3+17 28+65:5 42:3+56:8
48:4 -12 64-96:6 64:4-91:7
51:3 +25 87-72:4 88:8+99:9

197. Du'ka'nda birinshi ku'ni 25 kg, yekinshi ku'ni birinshi ku'ndegiden 20 kg ko'p konfet sati'ldi'. Yeger ha'r bir quti'da 3 kg nan konfet bolsa, yeki ku'nde neshe quti' sati'lg'an?

198. 0 den 8 ge shekemgi sanlardi' kvadratti'n' shaqmaqlari'na sonday jaylasti'ri'n', kvadratti'n' ha'r bir qatari' ha'm bag'anasi' boyi'nsha sanlardi'n' qosi'ndi'si' 12 ge ten' bolsi'n.

	4	

199. $48:2$ $84:4$ $32:2$ $57:3$ $75:3$
 $33:3$ $96:3$ $45:3$ $56:4$ $84:7$

200. Bazarg'a 96 g'arbi'z ali'p kelindi. Tu'ske shekem g'arbi'zlardi'n' to'rtten bir bo'legi sati'ldi'. Sati'w ushi'n neshe g'arbi'z qaldi'?

Bo'liwdi tekseriw

201. Tekseriwdi tu'sindirin':

$$48:3=16$$

$$\text{Tekseriw: } 16 \cdot 3=48.$$

Bo'liwditekseriw ushi'n tiyindi bo'liwshige ko'beytileadi. Na'tiyje bo'liniwshige ten' bolsa, bo'liw duri's wori'nlang'an boladi'.

202. Bo'liwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$$52:4$$

$$56:8$$

$$72:6$$

$$75:5$$

$$42:6$$

$$78:3$$

$$84:3$$

$$91:7$$

203. 48 dana pomidor 3 bankag'a birdey sanda sali'ni'p duzlandi'. Tap sonday ja'ne 5 bankag'a duzlaw ushi'n neshe dana pomidor kerek boladi'?

204. Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' beti 24 kv sm ge ten'. Woni'n' boyi' 4 sm bolsa, yeni neshe santimetrge ten'. Berilgen boyi' ha'm tabi'lg'an yenine ko're tuvri' to'rtmu'yeshlikti si'zi'n'.

205. Na'dira a'jag'asi'nan 6 jas kishi. A'jag'asi' 3 ji'l aldi'n 8 jasta yedi. Ha'zir Na'dira neshe jasta?

206 Bo'liwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

32 : 4	56 : 4	81 : 3	95 : 5
48 : 6	72 : 3	84 : 7	96 : 4

207. Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' beti 32 kv sm ge ten'. Woni'n' yeni 8 sm ge ten' bolsa, boyi'n tabi'n'. Berilgen yeni ha'm tabi'lg'an uzi'nli'g'i'na qarag'anda tuvri' to'rtmu'yeshlikti si'zi'n'.

Yeki tan'wali' sandi' yeki tan'wali' sang'a boliw

208. Sheshiliwin tu'sindirin':

$$36 : 12 = \square$$

36 ni'n' ishinde neshe 12 bar yekenligin tabami'z:

$12 \cdot 2 = 24$. Bul az, 2 tuvri' kelmeytug'i'n yeken.

$12 \cdot 3 = 36$. **Demek:** $36 : 12 = 3$

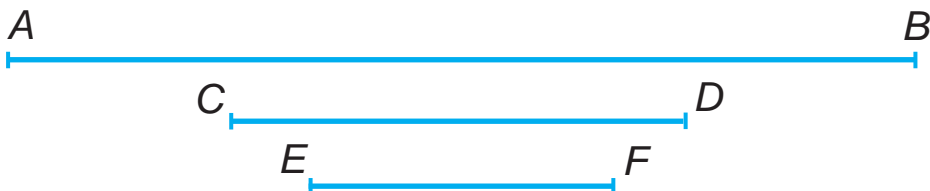
Yeki tan'wali' sandi' yeki tan'wali' sang'a boliwde tiyindini tan'law usi'li' ja'rdeminde tabi'w mu'mkin.

209. Tiyindini 2, 3 ha'm 4 sanlari'ni'n' arasi'nan tan'lap, mi'sallardi' sheshin':

24:12	42:14	56:28	63:21
44:11	33:11	56:14	84:21

210. Feruza 43, Ezoza 35 xurma terdi. Wolardi'n' ha'r biri tergen xurmalardan 3 danasi'n jedi. Qi'zlarda barli'g'i' boli'p neshe xurma qaldi'?

211. Kesindilerdi wo'lshen'. AB kesindi CD kesindiden neshe yese uzi'n? EF kesindiden she?

212. Qanday to'rt ha'r qi'yli' sandi' izbe-iz ko'beytip, 40 sani'n payda yetiw mu'mkin?

213. Tiyindini 2, 3 ha'm 4 sanlari'ni'n' arasi'nan tan'lap, mi'sallardi' sheshin':

22:11	44:11	48:16	60:20
34:17	38:19	45:15	88:22

214. Kamila 84 jasli' kempir apasi'nan 21 yese jas. Wol neshe jasta? Yeger anasi' 42 jasta bolsa, anasi' kempir apasi'nan neshe yese kishkene?

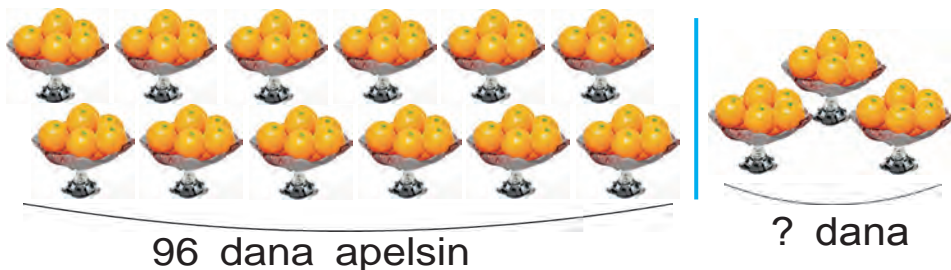
215. 10:10 20:10 60:20 80:40
 30:30 40:20 60:30 80:20

216. Tiyindini 5, 6, 7, 8 ha'm 9 sanlari'ni'n' arasi'nan tan'lap, mi'sallardi' sheshin':

55:11 72:12 75:15 98:14
 77:11 96:12 99:11 78:13

217. Kitapxanag'a 84 kitap ali'p kelindi. Ha'r bir woramda 14 kitaptan bolsa, neshe woram kitap ali'p kelingен?

218. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

219. Lift birinshi qabattan u'shinshi qabatqa ko'terilgende 8 m arali'qti' basi'p wo'tti. Birinshi qabattan tog'i'zi'nshi' qabatqa ko'terilgende lift neshe metr arali'qti' basi'p wo'tedi?

220. 66:11 60:12 65:13 90:15
 88:11 84:12 91:13 84:14

221. Du'ka'ng'a 90 kg qumsheker ali'p kelinip, 18 qaltashag'a sali'p shi'gi'ldi'. Birinshi ku'ni 12 qaltashadag'i' qumsheker sati'ldi'. Neshe kilogramm qumsheker qaldi'?

222.	30:2	50:2	70:2	90:2
	30:15	50:25	70:35	90:45

223.	48:12+18	22-85:17	70:14·4
	33:11+29	41-26:13	80:16·8

224. 64 dana qa'reli 4 tarelkag'a ten' bo'listirilip qoyi'p shi'g'i'ldi'. Tarelkalarg'a neshe danadan qa'reli qoyi'lg'an? Ma'seleni sheshin' ha'm wog'an keru ma'sele du'zin'.

Sheshiliwi: $64:4=16$ (dana qa'reli).

Keri ma'sele:

64 dana qa'reli tarelkalarg'a 16 danadan qoyi'p shi'g'i'ldi'. Qa'reli neshe tarelkag'a qoyi'lg'an?

Sheshiliwi: $64:16=4$ (dana tarelka).

225. 72 dana kitap woqi'wshi'larg'a 2 danadan berip shi'g'i'ldi'. Klassta neshe woqi'wshi' bar? Ma'seleni sheshin' ha'm wog'an keru ma'sele du'zin'.

226. Bir sutka dawami'nda saatti'n' minut tili saat tili menen neshe ma'rte u'sti-u'stine tu'sedi? Neshe ma'rte wo'z ara tuwri' mu'yesh payda yetedi?

227.	56:14+17	31-72:12	88:44·4
-------------	----------	----------	---------

	51:17+38	43-78:13	84:21·9
--	----------	----------	---------

228. Bir ko'ylek tigiwge 3 m gezleme jumsaladi'. 66 m gezlemeden neshe koylek tigiw mu'm-kin? Ma'seleni sheshin' ha'm wog'an keru ma'sele du'zin'.

Ko'beytiwdi tekseriw

229. Tekseriwdi tu'sindirin':

$$9 \cdot 7 = 63$$

Tekseriw: $63 : 9 = 7$ yamasa $63 : 7 = 9$.

Ko'beytiwdi tekseriw ushi'n ko'beytindi ko'beytiwshilerden birewine bo'linedi. Na'tiyje yekinshi ko'beytiwshige ten' bolsa, ko'beytiw duri's wori'ngan boladi'.

230. Ko'beytiwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$2 \cdot 14$

$4 \cdot 17$

$6 \cdot 13$

$12 \cdot 8$

$23 \cdot 3$

$18 \cdot 5$

$14 \cdot 7$

$9 \cdot 11$

231. 32 woqi'wshi'ni'n' sherek bo'legi muzika do'geregine, 9 woqi'wshi' sport do'geregine baradi'. Qaysi' do'gerekte woqi'wshi'ni'n' sani' ko'p?

232. Uzi'nli'g'i' 16 mm bolg'an AB kesindi ha'm wannan 6 yese uzi'n bolg'an CD kesindini si'zi'n'.

233. Qa'pestegi 4 qus 4 balag'a birewden bo'lip berilse de, 1 qus qa'peste qali'wi' mu'mkinbe?

234. Ko'beytiwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$3 \cdot 13$

$5 \cdot 19$

$8 \cdot 11$

$16 \cdot 4$

$24 \cdot 2$

$17 \cdot 4$

$12 \cdot 7$

$6 \cdot 15$

235. U'shmu'yeshliktin' bir ta'repi 7 sm, yekinshi ta'repi 5 sm. Yeger u'shmu'yeshliktin' perimetri 18 sm bolsa, u'shinshi ta'repi neshe sm?

Wo'tilgenlerdi' bekkemlew

236. 40:20 60:20 80:20 90:30
40:40 60:30 80:40 90:90

237. Bo'liwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':
60:4 65:5 72:6 96:8
66:11 60:12 65:13 90:15
88:11 84:12 91:13 84:14

238. 96 kg qant 12 qaltashag'a sali'p shi'gi'ldi'. Birinshi ku'ni 8 qaltashadag'i' qant sati'ldi'. Neshe kilogramm qant sati'ldi'? Sati'w ushi'n ja'ne kilogramm qant qaldi'?

239. Tuwri' to'rtmu'yeshliktin' perimetri 32 sm. Yeger woni'n' bir ta'repi 6 sm bolsa, qon'si bolg'an yekinshi ta'repi neshe santimetr boladi'?

240. Bes 2 sani'ni'n' arasi'na to'rt a'meldin' belgisi qoyi'li'p, na'tiyjede 3 sani' payda bolsi'n.

241 Bo'liwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

48:4 52:2 72:8 84:6
24:12 42:14 56:28 63:21
44:11 55:11 56:14 77:11

242 45 kg pomidor 15 birdey bankag'a sali'p duzlandi'. 96 kg pomidordi' duzlaw ushi'n neshe sonday banka kerek boladi'?

243. $2 \cdot 11$ $3 \cdot 11$ $4 \cdot 11$ $5 \cdot 11$
 $2 \cdot 22$ $3 \cdot 22$ $4 \cdot 22$ $6 \cdot 11$

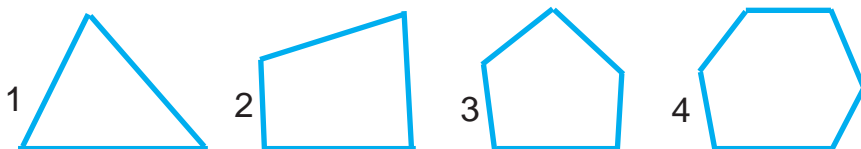
244. Ko'beytiwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$2 \cdot 15$ $4 \cdot 13$ $8 \cdot 12$ $7 \cdot 14$
 $14 \cdot 4$ $16 \cdot 5$ $11 \cdot 9$ $12 \cdot 5$

245. Birinshi ku'ni kitapxanag'a 13 woramda 91 kitap ali'p kelindi. Yekinshi ku'ni ja'ne 3 sonday woramda kitaplar ali'p kelindi. Yekinshi ku'ni neshe kitap ali'p kelingen?

246. $32 : 2 + 24$ $16 \cdot 2 + 27$ $65 : 5 + 19 \cdot 3$
 $75 : 5 + 27$ $12 + 42 \cdot 2$ $96 : 8 + 6 \cdot 14$

247. Ko'pmu'yeshliklerdin' ta'replerin millimetrlerde wo'lshen' ha'm perimetrlerin tabi'n':

248. 10 sho'pten neshe tu'rli tuwri' to'rtmu'yeshlik isley alasi'z?

249. Ko'beytiwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$3 \cdot 12$ $5 \cdot 17$ $6 \cdot 13$ $6 \cdot 16$
 $16 \cdot 3$ $12 \cdot 6$ $19 \cdot 5$ $17 \cdot 3$

250. 48 m gezlemeden 16 ko'ylek tigildi. Ja'ne 12 ko'ylek tigiw ushi'n neshe metr gezleme kerek boladi'?

Qaldi'qli' bo'liw (keste ishinde)

251. 7 g'ozani' u'sh dos ten' bo'lisip almaqshi' boldi'. Balalardi'n' ha'r birine neshe g'ozadan tiyisedi?

Sheshiliwi: $7:3=2$ (1 qald.). 1 – qaldi'q san.

Juwabi': 2 danadan g'oza tiyisedi. 1 g'oza qaldi'q si'pati'nda awi'si'p qaladi'.

7 : 3 = 2 (1 qald.) an'latpa to'mendegishe woqi'ladi': 7 ni 3 ke bo'lsek, tiyindi 2 boladi' ha'm 1 qaldi'q qaladi'.

252. Qaldi'qli' bo'liwdi wori'nlan':

15:2

16:3

21:5

25:6

19:2

25:3

36:5

37:6

253. 18 dana anar 4 tarelkag'a birdey sali'ni'wi' kerrek. Ha'r bir tarelkag'a neshe anardan tuwri' keledi? Neshe anar qaldi'q boli'p awi'si'p qaladi'?

254. Uzi'nli'qlari' 12 sm ha'm 5 sm bolg'an yeki kesindi si'zi'n'. Birinshi kesindinin' uzi'nli'g'i' yekinshi kesindinin' uzi'nli'g'i'na bo'lingende neshe santimetr kesindi qaldi'q si'pati'nda qaladi'?

255. Ta'rezinin' bir pa'llesinde 3 birdey jambi'lsha bar. Yekinshi pa'llesine sonday 1 jambi'lsha ha'm 12 birdey shabdaldi' qoysaq, ta'rezinin' pa'lleleri ten'lesedi. Bir jambi'lsha neshe shabdaldi'n' massasi'na ten'?

256

Qaldi'qli' bo'liwdi wori'nlan':

13:2

13:3

58:4

89:5

63:2

17:4

44:5

95:6

257

100 kg ju'zim ha'r bir yashikke 8 kg nan qoyi'lsa, neshe yashik kerek boladi'? Neshe kg ju'zim awi'si'p qaladi'?

258. Sheshiliwin tu'sindirir':

1) $5:2=2$ (1 qald.), $1 < 2$ (qaldi'q < bo'liwshi)

2) $8:3=2$ (2 qald.), $2 < 3$ (qaldi'q < bo'liwshi)

3) $11:4=2$ (3 qald.), $3 < 4$ (qaldi'q < bo'liwshi)

Qaldi'qli' sandi' bo'lgende qaldi'q san bo'liwshiden ba'rqulla kishi boli'wi' kerek.

259. Sheshiliwin tu'sindirir':

$27:4=\square$ (\square qald.)

Sheshiliwi: 27 ge shekem bolg'an sanlardi'n ishinde 4 ke bo'linetug'i'n yen' u'lken san—24.

$24:4=6$

$27-24=3$; $3 < 4$. **Demek:** $27:4=6$ (3 qald.).

260. Qaldi'qli' bo'liwlerdi wori'nlan':

22:3

33:5

57:6

56:9

18:4

49:5

43:7

78:8

261. Gu'lzardan u'zilgen 48 gu'l 5 vazag'a ten'dey bo'listirilmekshi boldi'. Ha'r bir vazag'a neshewden gu'l sali'ng'an? Neshe gu'l qaldi'q boli'p awi'si'p qalg'an?

262. Kesindilerdin' uzi'nli'g'i'n wo'lshen'. AB kesindinin' uzi'nli'g'i' CD kesindinin' uzi'nli'g'i'na bo'linse, neshe santimetr uzi'nli'qtag'i' kesindi qaldi'q bolip qaladi'? Qaldi'q kesindini si'zi'p ko'rsetin'.

263. Bos shaqmaqlarg'a 3 ha'm 4 sanlari'n sonday jaylasti'ri'n', ha'r bir qatar ha'm bag'ana boyin'sha ha'r qatardag'i' qosi'ndi' 9 shi'qsi'n.

	2	
2		
		2

264. Qaldi'qli' bo'liwdi wori'nlan':

$11:2$

$30:4$

$48:5$

$61:8$

$28:3$

$52:6$

$61:7$

$78:9$

265. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

72 jasta

A'kesinen
2 yese jas

Atasi'nan
8 yese jas

Qaldi'qli' bo'liw (kesteden ti'sqari')

266. Sheshiliwin tu'sindirin':

$96:7=\square (\square \text{ qald.})$

Sheshiliwi: 96 ni'n' ishinde 7 ge bo'line-tug'i'n yen' u'lken sandi' izleyimiz: $7 \times 12 = 84$,

$7 \times 13 = 91$, $7 \times 14 = 98$. Wolardi'n' arasi'nan 91 di tan'laymi'z. $96 - 91 = 5$, $5 < 7$. Demek: $96 : 7 = 13$ (5 qald.)

Qaldi'qli' bo'liwdi wori'nlawdi'n' bunday usi'li' tan'law usi'li' dep ataladi'.

267. Qaldi'qli' bo'liwlerdi wori'nlan':

25:2	54:4	64:5	87:8
38:3	75:6	95:7	98:9

268. 32 dana qi'zi'l gvozdika ha'm 21 dana aq gvozdika 5 vazag'a birdey yetip sali'ni'wi' kerek. Ha'r bir vazag'a neshe qi'zi'l gvozdika ha'm neshe aq gvozdika tuwri' keledi? Neshe qi'zi'l gvozdika ha'm neshe aq gvozdika qaldi'q boli'p awi'si'q qaladi'?

269. Cirkuldi'n' ja'rdeminde radiusi 2 sm 4 mm ha'm 3 sm 8 mm bolg'an do'n'gelekler si'zi'n'. Wolardi'n' woraylari'n belgilen', diametrlerin wo'tkizin' ha'm wo'lshen'.

270. 2 ge bo'lingende 1 qaldi'q, 3 ke bo'lingende 2 qaldi'q, 4 ke bo'lingende 3 qaldi'q, al 7 ge pu'tin bo'linetug'i'n sandi' tabi'n'.

271. Qaldi'qli' bo'liwdi wori'nlan':

31:2	63:4	79:6	88:6
37:3	84:5	83:7	93:7

272. Birinshi terekten 45 kg, yekinshisininen 54 kg xurma terip ali'ndi'. Terip ali'ng'an xurmal lar 8 yashikke jaylasti'ri'ldi'. Neshe kilogram xurma awi'si'p qaldi'?

Qaldi'qli' bo'liwdi tekseriw

273. Tekseriliwin tu'sindirin':

$$31 : 7 = 4 \text{ (3 qald.)}$$

Tekseriliwi': $4 \cdot 7 + 3 = 28 + 3 = 31.$

Qaldi'qli' bo'liwdi tekseriw ushi'n tiyindini bo'liwshige kobeytip, qaldi'q san qosi'ladi'. Na'tiyje bo'liniwshi sang'a ten' bolsa, qaldi'qli' bo'liw duri's wori'nlang'an boladi'.

274. A'mellerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$17 : 2$

$38 : 4$

$64 : 6$

$79 : 8$

$25 : 3$

$47 : 5$

$58 : 7$

$95 : 9$

275. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

37 dana almurt

276. Ta'repleri 9 sm ha'm 5 sm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshden ta'repi 3 sm bolg'an neshe kvadratti' kesip ali'w mu'mkin? Qanday bet-tegi to'rtmu'yeshlik qaladi'?

277. U'sh ma'рте 2 sani'nan paydalani'p, 24 sani'n payda yete alasi'zba? 20 sani'n ne?

278. A'mellerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

17:3

47:4

68:5

88:9

279. Bazardan sati'p ali'ng'an mandarinlerdi sanag'anda 52 dana yekenligi belgili boldi'. Wolar 6 tarelkag'a ten' bo'listirilip shi'g'i'ldi'. Ha'r bir tarelkag'a neshewden mandarin qoyi'lg'an? Neshe mandarin qaldi'q boli'p awi'si'q qalg'an?

U'sh ha'm wannan ko'p ko'beytiwshilerdi ko'beytiw

280. Sheshiliwin tu'sindirir':

$$2 \cdot 3 \cdot 4 = \square$$

1) $2 \cdot 3 \cdot 4 = 6 \cdot 4 = 24$

2) $2 \cdot 3 \cdot 4 = 2 \cdot 12 = 24$

3) $2 \cdot 3 \cdot 4 = 2 \cdot 4 \cdot 3 = 8 \cdot 3 = 24$

U'sh ha'm wannan ko'p ko'beytiwshilerdi bir-birine ha'r tu'rli ta'rtipte ko'beytiw mu'mkin.

281. Sheshiliwin tu'sindirir':

$$3 \cdot 4 \cdot 5 = \square$$

$$3 \cdot 4 \cdot 5 = 3 \cdot (4 \cdot 5) = 3 \cdot 20 = 60$$

U'sh ha'm wannan ko'p ko'beytiwshilerdi ko'beytiwde ko'beytiwshiler qawsi'rmalar ja'rdeminde toparlap ali'ni'wi' mu'mkin.

282. Ko'beytiwdin' toparlaw ni'zami'nan paydalanip a'mellerdi wori'nlan':

$$\begin{array}{lll} 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 & 3 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 4 & 4 \cdot 2 \cdot 5 \\ 2 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 3 & 4 \cdot 2 \cdot 4 \cdot 2 & 2 \cdot 6 \cdot 4 \end{array}$$

U'lgı: $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = (2 \cdot 2) \cdot (2 \cdot 2) = 4 \cdot 4 = 16.$

283. Sebettegi mazali' sho'rekler 8 balag'a 4 dandan berilgennen keyin 3 sho'rek qaldi'. Sebette neshe mazali' sho'rek bar yedi?

284. Qanday yetip tortti' pishaq penen 3 ma'rte kesip, woni' 8 bo'lekke bo'liw mu'mkin?

285. Ko'beytiwdin' toparlaw ni'zami'nan paydalanip a'mellerdi wori'nlan':

$$\begin{array}{lll} 5 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 3 & 5 \cdot 2 \cdot 5 \cdot 2 & 2 \cdot 8 \cdot 5 \\ 4 \cdot 2 \cdot 5 \cdot 1 & 2 \cdot 4 \cdot 1 \cdot 5 & 5 \cdot 7 \cdot 2 \end{array}$$

286. U'sh wo'jirenin' ha'r birinde birewden lyustrag'a 5 lampochkadan qoyi'lg'an. Yeger lyustralardag'i' 2 lampochka ku'ygen bolsa, jaraytug'i'n neshe lampochka qalg'an?

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

287. Qaldiqli' bo'liwlerdi wori'nlan':

$$3:2 \quad 5:2 \quad 4:3 \quad 5:3 \quad 10:3$$

288. A'mellerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$$\begin{array}{llll} 31:4 & 53:4 & 65:6 & 58:8 \\ 46:3 & 88:5 & 54:7 & 49:9 \end{array}$$

289. Ko'beytiwdin' toparlaw ni'zami'nan paydalani'p a'mellerdi wori'nlan':

$$\begin{array}{ccc} 2 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 4 & 3 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 5 & 5 \cdot 2 \cdot 4 \\ 2 \cdot 5 \cdot 2 \cdot 4 & 3 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 5 & 3 \cdot 6 \cdot 5 \end{array}$$

290. Shaqmaq ha'm si'ziqli' da'pterdi' sati'p ali'ni'wi'na baylani'sli' to'mendegishe sheshiletug'i'n ma'sele du'zin': $28 + 28 : 2$.

291. Cirkuldi'n' ja'rdeminde radiusi' 2 sm 5 mm ha'm 3 sm 4 mm bolg'an do'n'gelekler si'zi'n'. Wolardi'n' woraylari'n belgilen', diametrlerin wo'tkizin' ha'm wo'lshen'.

292. Saatti'n' tilleri 12 den 20 minut wo'tkenin ko'rsetpekte. Yeger sol halda saat ha'm minutti'n' tilleri almasti'ri'li'p qoyi'lsa, saat nesheni ko'rsetedi?

293. A'mellerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjeni tekserin':

$$\begin{array}{cccc} 35:2 & 54:4 & 59:5 & 94:8 \\ 41:3 & 27:6 & 81:7 & 95:9 \end{array}$$

294. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

8 dana konfet

6 dana konfet

? dana konfet

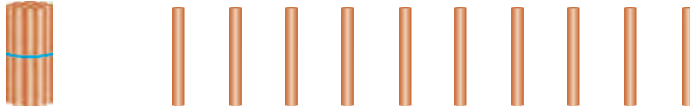
MI'N'LI'Q

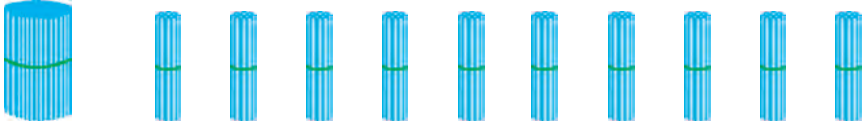
U'SH TAN'BALI' SANLARDI' CIFRLAW

Ju'zlikler

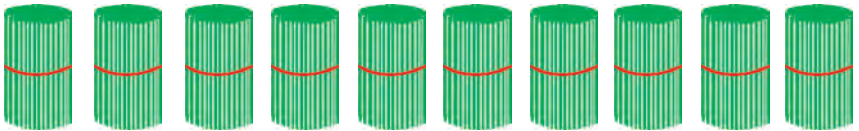
295. 1) Wonli'qta neshe birlik bar?

2) Ju'zlikte neshe wonli'q bar?

3) Ju'zliklerdi sanan':

1 ju'zlik – ju'z
2 ju'zlik – yeki ju'z
3 ju'zlik – u'sh ju'z
4 ju'zlik – to'rt ju'z
5 ju'zlik – bes ju'z

6 ju'zlik – alti' ju'z
7 ju'zlik – jети ju'z
8 ju'zlik – segiz ju'z
9 ju'zlik – tog'i'z ju'z
10 ju'zlik – bir mi'n'

Ju'zlikler – ju'z (100), yeki ju'z (200), u'sh ju'z (300), to'rt ju'z (400), bes ju'z (500), alti' ju'z (600), jети ju'z (700), segiz ju'z (800), tog'i'z ju'z (900).

10 ju'zlik – mi'n'.

296. Sheshiliwin tu'sindirir':

$$100 + 200 = 300$$

$$200 \cdot 3 = 600$$

$$400 - 200 = 200$$

$$400 : 2 = 200$$

Ju'zlikler u'stindegі a'meller birlikler ha'm wonli'qlardi'n' u'stinde ali'p bari'latug'i'n a'meller si'yaqli' wori'nlanadi'.

297. $200 \square 100$ $500 \square 400$ $500 \square 800$

$\geq =$ $200 \square 300$ $300 \square 400$ $700 \square 600$

298. Bahadi'rdi'n' jasi' a'kesinen 4 yese, atasi'nan bolsa 7 yese kishi. Bahadi'r 10 jasta bolsa, woni'n' a'kesi neshe jasta? Atasi' ne?

299. Ta'repleri 20 sm ha'm 30 sm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshliktin' perimetrin tabi'n'.

300. 9 g'a bo'lgende qaldi'qta 7 shi'g'atug'i'n yen' kishi sandi' tabi'n'.

301. $100 + 300 - 200$ $300 \cdot 2 - 300$

$500 - 200 + 300$ $800 : 4 + 500$

302. Qapshi'qtag'i' 70 kg un 5 kg nan qaltashalarg'a sali'ndi'. Qapshi'qtag'i' un neshe qaltashag'a sali'ng'an?

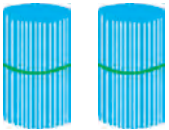
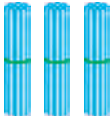
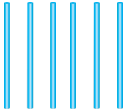

A'l-Xarezmiy
(783–850)

A'l-Xarezmiy matematikani'n rawajlani'wi'na u'lken u'les qosqan ulli' ali'm. Wol 0 den 9 g'a shekem bolg'an arab cifrlari'nan paydalani'p, sanlardi'n' wonli'q sanaw sistemasi'nda tan'ba birliklerine ajj'ratip jazi'li'wi'n ko'rsetip bergem. Sanlar u'stinde to'rt a'meldin' qollani'li'wi'n tu'sindirip bergem.

Ju'zlik, wonli'q ha'm birliklerden sanlardi' payda yetiw

303. Sanni'n' payda boli'wi'n tu'sindirin':

Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
 2	 3	 6

304. 1) Ha'r bir yesaplag'i'shtag'i' sandi' woqi'n':

2) To'mendegi sanlardi' woqi'n' ha'm wolardi' abakta payda yetin': 123, 258, 342, 567, 607, 952.

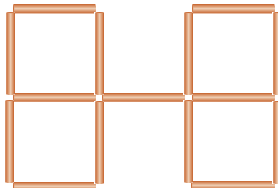
305. Kestede cifrlardan payda yetilgen sanlardi' woqi'n' ha'm da'pterin'izge jazı'n':

Ju'zlik	Wonli'q	Birlik	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
1	1	1	4	2	9
1	4	7	6	1	8
2	5	4	8	6	2
3	8	5	9	3	5

306. $28 + 14$ $23 + 37 - 43$ $97 - (38 + 25)$
 $54 - 27$ $71 - 42 + 58$ $63 + (37 - 28)$

307. Asxanag'a 60 kg kartoshka ali'p kelindi. Birinshi ku'ni woni'n' yekiden bir u'lesi, yekinshi ku'ni u'shten bir u'lesi jumsaldi'. Asxanada neshe kilogramm kartoshka qalg'an?

308. 2 sho'ptin' worni'n wo'zgartip, 6kvadrat payda yetin':

309 $47 + 53$ $18 + 34 + 48$ $74 - (28 + 19)$
 $85 - 37$ $93 - 55 + 34$ $66 - (53 - 18)$

310 Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

65 kg piyaz

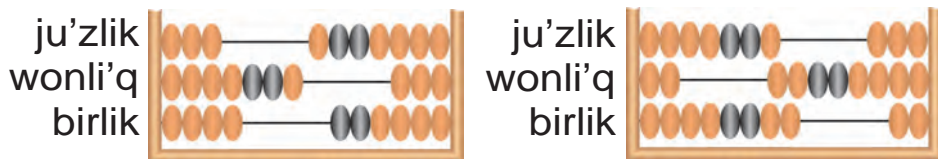

? kg

U'sh tan'balli' sanlar

- 311.** Shotlarda ko'rsetilgan sanlardi' wo'qi'n' ha'm wolari'n' tan'ba birliklerinin' atlari'n ayti'n':

- 312.** Sanlardi' wo'qi'n' ha'm shotlarda ko'rsetin': 158, 462, 809, 927. Ha'r bir cifr neni bildirdi?

100 den 999 g'a shekemgi sanlar – u'sh tan'balli' sanlar boladi'.

- 313.** Sanlardi' ko'beyip bari'w ta'rtibinde ko'shirip jazi'n': 71, 482, 37, 356, 552, 194, 86, 124, 94, 352, 29, 911, 765, 67, 821, 99, 100, 238.

- 314.** $28 \cdot 3 + 16$ $19 \cdot 5 - 16$ $3 \cdot 12 + 51 : 3$
 $34 + 4 \cdot 13$ $87 - 6 \cdot 12$ $7 \cdot 13 - 4 \cdot 18$

- 315.** Woqi'wshi'larg'a tarqati'w ushi'n 100 dana da'pter ali'p kelindi. Klastagi' 32 woqi'wshi' 3 da'pterdan aldi'. Neshe da'pter awi'si'p qaldi'?

Sheshiliw rejesi:

1) Tarqati'ldi' — $32 \cdot 3$

2) Qaldi' — $100 - 32 \cdot 3$

Yesaplaw: $100 - 32 \cdot 3 = 100 - 96 = 4$ (dana).

- 316.** 3 klasta 98 woqi'wshi' woqi'ydi'. Wolar 3 avtobusqa 24 woqi'wshi' woti'ri'p teatrg'a bard'i'. Neshe woqi'wshi' teatrg'a barmag'an?

317. Kvadratlardi'n' wo'rni'na sa'ykes keletug'i'n sanlardi' qoyi'n'

$$\square \square + \square = \square \square 8$$

318

$32 \cdot 2 + 25$

$13 \cdot 6 - 47$

$4 \cdot 13 + 15 \cdot 3$

$18 + 5 \cdot 12$

$93 - 8 \cdot 11$

$25 \cdot 4 - 5 \cdot 17$

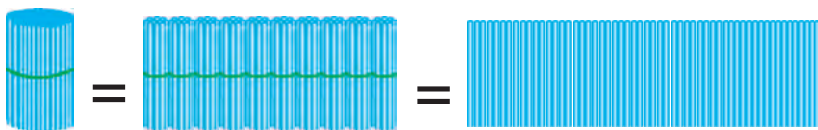
319

Du'ka'ng'a ha'r birinde 6 kg nan bolg'an 14 quti' konfet ali'p kelindi. Bir ha'ptede 11 quti' konfet sati'ldi'. Ja'ne neshe kilogramm konfet qaldi'?

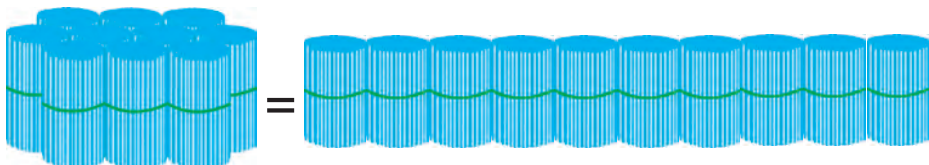
Mi'n'li'q, ju'zlik, wonli'q ha'm birlikler arasi'ndag'i' qatnaslar

320. 1) 1 ju'zlikte neshe wonli'q, neshe birlik bar?

1 ju'zlik 10 wonli'q 100 birlik

2) 1 mi'n'li'qta neshe ju'zlik, neshe wonli'q, neshe birlik bar?

1 mi'n'li'q = 10 ju'zlik

1 mi'n'li'qta 10 ju'zlik, 100 wonli'q, mi'n' birlik bar.

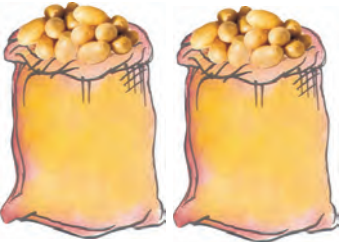

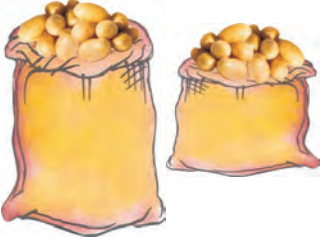
Mi'n' sani' mi'nanday jazi'ladi': 1000.

- 321.** Sanlardi' woqi'n': 158, 360, 527, 604, 700, 875, 999. Bul sanlardi'n' ha'r birinde neshe ju'zlik, neshe wonli'q, neshe birlik bar?

0 cifri' menen belgilengen tan'ba woqi'w ha'm jazi'wda sol tan'ba birliginin' qatnas-paytug'i'ni'n bildiredi.

- 322.** Sanlardi' cifrlarda ko'rsetin':
 2 ju'zlik, 5 wonli'q ha'm 3 birlik
 3 ju'zlik
 5 ju'zlik ha'm 4 birlik;
 7 ju'zlik, 1 wonli'q ha'm 9 birlik
- 323.** Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Bar yedi	Sati'ldi'	Qaldi'
		
84 kg kartoshka	To'rtten bir u'lesi	? kg

Ma'sele du'ziw: Bazarg'a 84 kg kartoshka ali'p kelindi. Tu'ske shekem woni'n' to'rtten bir bo'legi sati'ldi'. Sati'w ushi'n qansha kartoshka qaldi'?

Sheshiliw rejesi: 1) Sati'ldi' — $84 : 4$
 2) Qaldi' — $84 - 84 : 4$

Yesaplaw: $84 - 84 : 4 = 84 - 21 = 63$ (kg).

324. Bir anar tu'binen 36 dana, yekinshi tu'pten wog'an qarag'anda 4 yese az anar u'zip ali'ndi'. Birinshi tu'pten yekinshisine qarag'anda qansha ko'p anar u'zilgen?

325. 9 sho'jenin' ayaqlari'nin' sani' 4 atti'n' ayaqlari'ni'n' sani'nan qansha ko'p?

326. $2 \cdot 46 - 28$ $12 \cdot 3 + 56$ $18 \cdot 5 - 38 \cdot 2$

$17 + 17 \cdot 4$ $96 - 6 \cdot 16$ $24 \cdot 3 + 2 \cdot 14$

327. 96 woqi'wshi'ni'n' u'shten biri 3-A klasta woqi'ydi'. Qalg'anlari' 3-B ha'm 3-D klaslarda woqi'ydi'. 3-Bha'm 3-D klasslarda neshe woqi'wshi' bar?

U'sh tan'balli' sandi' tan'ba birlikleri qosi'ndi'si' ko'riniside su'wretlen'

328. Sanlardi'n' tan'ba birliklerinin' qosi'ndi'si' ko'riniside su'wretleniwin tu'sindiring:

$$128 = 100 + 20 + 8 \qquad 340 = 300 + 40$$

$$999 = 900 + 90 + 9 \qquad 371 = 300 + 70 + 1$$

329. Tan'ba birliklerinin' qosi'ndi'si'n san ko'riniside ko'rsetin':

$$200 + 40 + 3 \qquad 700 + 80 + 9 \qquad 400 + 80$$

$$500 + 50 + 6 \qquad 900 + 70 + 1 \qquad 600 + 4$$

U'lgi: $200 + 40 + 3 = 243$.

330. Sanlardi' tan'ba birliklerinin' qosi'ndi'si' ko'rini-side ko'rsetin': 134, 271, 305, 567, 680, 792, 837, 915.

331. $39 : 3 + 48$ $72 : 3 - 16$ $88 : 2 - 68 : 4$

$27 + 64 : 4$ $56 - 96 : 8$ $78 : 6 + 54 : 3$

332. Bag'da 72 kg alma ha'm 66 kg almurt u'zip ali'ndi'. Almalar yashiklarga 9 kg nan, almurtlar bolsa 6 kg nan jaylasti'ri'ldi'. Alma ha'm almurtlar barli'g'i' boli'p neshe yashikke jaylasti'ri'lg'an?

Sheshiliw rejesi: 1) Almalar jaylasti'ri'ldi' — 72:9

2) Almurtlar jaylasti'ri'ldi' — 66:6

3) Barli'g'i' boli'p yashikler — 72:9+66:6

Yesaplaw: 72:9+66:6=8+11=19 (dana).

333. Ali'p kelingen 42 litri su't 3 litrli bankalarg'a, 65 litri bolsa 5 litrli bankalarg'a quyi'ldi'. Ali'p kelingen su't barli'g'i' boli'p neshe bankag'a quyi'lg'an?

334. Bes 1 cifri'ni'n' ja'rdeminde 21 sani'n qalay payda yetiw mu'mkin?

335. 44:2+78 66:3-12 96:3-48:2

78+88:4 74-96:6 84:7+56:4

336. Ati'zdan terip ali'ng'an qi'yarlardi'n' 96 kilogrami' 8 kg nan, 72 kilogrami' 6 kg nan yashiklarga sali'ndi'. Qi'yarlar barli'g'i' boli'p neshe yashikke sali'ng'an.

U'sh tan'balı' sanlardı' salı'stı'ri'w

337. 8 5 14 12 44 42 58 75

 8 8 27 44 45 45 87 69

338. Sanlardi'n' salı'stı'ri'li'wi'n tu'sindirin':

348 > 267 348 < 362 348 > 342

348 < 523 348 > 309 348 = 348

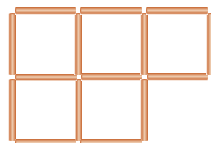
U'sh tan'balli' sanlar ju'zliklerdin' sani' bo-yi'nsha sali'sti'ri'ladi'. Yeger ju'zliklerdin' sani' ten' bolsa, wonli'qlardi'n' sani' bo-yi'nshasali'sti'ri'ladi'. Yeger wonli'qlardi'n' sani' da ten' bolsa, birliklerdin' sani' bo-yi'nsha sali'sti'ri'ladi'. Yeger birliklerdin' sani' da ten' bolsa, bunday sanlar ten' boladi'.

339. $158 \square 209$ $314 \square 282$ $658 \square 654$
 $274 \square 227$ $428 \square 457$ $825 \square 907$

340. $23 \cdot 2 + 48$ $26 \cdot 3 - 59$ $29 \cdot 3 - 48 : 2$
 $65 + 93 : 3$ $82 - 75 : 5$ $91 : 7 + 22 \cdot 4$

341. Birinshi qi'rmandag'i' sali' 48 qapshi'q, yekin-shi qi'rmandag'i' sali' bolsa 36 qapshi'q shi'qti'. Wolar yeki mashinag'a ten'dey yetip ju'klendi. Ha'r bir mashinag'a neshe qapshi'qtan ju'klendi?

342. 3 sho'pti ali'p taslap, figurada 3 kvadrat qaldi'ri'n':

343. $156 \square 212$ $480 \square 408$ $651 \square 750$
 $308 \square 234$ $564 \square 564$ $912 \square 899$

344. Birinshi sebette 36 dana, yekins-hisinde wonnan 24 dana az alma bar. Birinshi sebettegi almaldi'n' sani' yekinshi sebettegiden neshe yese ko'p boladi'?

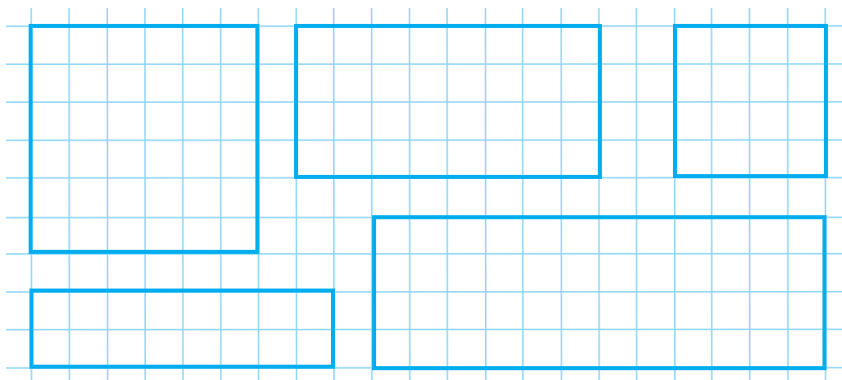
Uzi'ni'q wo'lshew birlikleri. Kilometr

345. $1 \text{ sm} = \square \text{ mm}$ $5 \text{ sm } 4 \text{ mm} = \square \text{ mm}$
 $1 \text{ dm} = \square \text{ sm}$ $8 \text{ dm } 6 \text{ sm} = \square \text{ sm}$
 $1 \text{ m} = \square \text{ dm}$ $3 \text{ m } 7 \text{ dm} = \square \text{ dm}$
 $1 \text{ m} = \square \text{ sm}$ $2 \text{ m } 40 \text{ sm} = \square \text{ sm}$

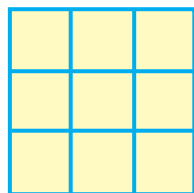
**U'lken arali'qlar kilometr menen wo'lshe-
nedi. Kilometr qi'sqasha km deb jazi'ladi'.
Kilometr metrden mi'n'yese u'lken bolg'an
uzi'ni'q wo'lshew birligi: $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$.**

346. 1) Santimetr menen millimetrlerde ko'rsetin':
18 mm, 35 mm, 60 mm, 87 mm.
2) Decimetr menen santimetrlerde ko'rsetin':
23 sm, 45 sm, 74 sm, 90 sm.
3) Metr menen decimetrlerde ko'rsetin':
17 dm, 38dm, 54 dm, 100 dm.
4) 1 metr neshe millimetrge ten'?
347. Ha'r bir figurani'n' ta'replerin wo'lshew arqali'
perimetrlerin ha'm betlerin tabi'n':

348. «Neksiya» qaladan birinshi awi'lg'a shekem 64km, birinshi awi'ldan yekinshi awi'lg'a shekem ja'ne 28km jol ju'rdi. «Neksiya» barli'g'i boli'p neshe kilometr jol ju'rgen?

349. 1, 2, 3 sanlari'n bos shaqmaqlarg'a sonday jaylasti'ri'n', ha'r bir qatar boyi'nsha da, ha'r bir bag'ana boyi'nsha da bul sanlardi'n' ha'r biri birewden qatnassi'n.

350. 1) Santimetr ha'm millimetrlerde ko'rsetin': 13 mm, 47 mm, 72 mm, 99 mm.

2) Decimetr ha'm santimetrlerde ko'rsetin': 19 sm, 54 sm, 87 sm, 99 sm.

3) Metr ha'm decimetrlerde ko'rsetin': 14 dm, 42 dm, 76 dm, 99 dm.

4) 1 metr neshe decimetrge ten'?

351. Shuxrat u'yinen mektepke barg'ang'a shekem 500m jol ju'redi? Wol mektepke bari'p keliw ushi'n yeki ku'nde neshe kilometr jol ju'redi?

352. Uzi'nli'q wo'lshew birliklerinin' arasi'ndag'i' qatnaslardi' tu'sindirin':

$$1000 \text{ mm} = 100 \text{ sm} = 10 \text{ dm} = 1 \text{ m}$$

$$300 \text{ sm} = 30 \text{ dm} = 3 \text{ m}$$

$$420 \text{ sm} = 42 \text{ dm} = 4 \text{ m } 2 \text{ dm}$$

$$504 \text{ sm} = 5 \text{ m } 4 \text{ sm}$$

$$758 \text{ sm} = 7 \text{ m } 5 \text{ dm } 8 \text{ sm} = 7 \text{ m } 58 \text{ sm}$$

353. $340 \text{ mm} = \square \text{ dm } \square \text{ sm}$
 $567 \text{ mm} = \square \text{ dm } \square \text{ sm } \square \text{ mm}$
 $803 \text{ mm} = \square \text{ dm } \square \text{ mm}$
 $320 \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ dm} = \square \text{ m } \square \text{ sm}$
 $706 \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ sm}$
 $459 \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ dm } \square \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ sm}$
 $842 \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ dm } \square \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ sm}$

354. Bir awi'l menen yekinshi awi'ldi'n' arasi'ndag'i' arali'q 28 km. Yekinshi awi'l menen u'shinshi awi'ldi'n' arasi'ndag'i' arali'q bolsa wonnan yeki yese ko'p. Birinshi awi'l menen u'shinshi awi'ldi'n' arasi'ndag'i' arali'q qansha boladi'?

355. Tuwri' to'rtmu'yeshliktin' ta'replerin millimetrlerdin' yesabi'nda wo'lshen' ha'm perimetrin tabi'n':

Perimetrni decimetr, santimetr ha'm millimetr ko'rinishinde ko'rsetin'.

356. U'sh 5 sani'ni'n' ja'rdeminde 2 sani'n payda yete alasi'zba?

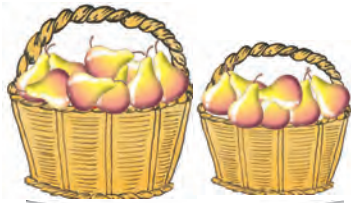

357.

- $130 \text{ mm} = \square \text{ dm } \square \text{ sm}$
 $356 \text{ mm} = \square \text{ dm } \square \text{ sm } \square \text{ mm}$
 $507 \text{ mm} = \square \text{ dm } \square \text{ mm}$
 $740 \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ dm} = \square \text{ m } \square \text{ sm}$
 $956 \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ dm } \square \text{ sm} = \square \text{ m } \square \text{ sm}$

358. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

42 dana almurt 2 yese az? dana almurt

Wo'tilgenlerdi' bekkemlew

359. Sheshiliwin tu'sindirir':

$100 + 300 = \square$

$100 \cdot 3 = \square$

$700 - 200 = \square$

$800 : 2 = \square$

$400 + 500 = \square$

$200 \cdot 5 = \square$

$900 - 600 = \square$

$1000 : 2 = \square$

360. Sanlardi' cifrlarda ko'rsetin':

1 ju'zlik, 4 wonli'q ha'm 8 birlik;

3 ju'zlik, 7 wonli'q ha'm 2 birlik;

5 ju'zlik ha'm 3 birlik;

6 ju'zlik ha'm 5 wonli'q;

8 ju'zlik.

361. $300 \square 200$ $180 \square 230$ $187 \square 158$

$400 \square 500$ $340 \square 290$ $328 \square 328$

$600 \square 600$ $504 \square 408$ $578 \square 625$

$800 \square 700$ $809 \square 908$ $964 \square 899$

362. Bidonlardag'i' su't 3 litrli 14 ha'm 5 litrli 11 bankalarg'a quyi'ldi'. Bankalarg'a barli'g'i' boli'p qansha su't quyi'lg'an?

363. Qanday yetip 3 litr ha'm 5 litrli i'di'sti'n' ja'rdeminde ha'wizden 1 litr suw ali'w mu'mkin?

364. $100 \square 200$ $240 \square 190$ $279 \square 279$
 $500 \square 300$ $460 \square 480$ $567 \square 568$
 $800 \square 800$ $708 \square 807$ $957 \square 927$

365. Bag' tuwri' to'rtmu'yeshlik ko'riniside boli'p, woni'n' ta'repleri 100 m ha'm 200 m g'a ten'. Bag'di'n' a'tirapi' diywal menen woralg'an. Diywaldi'n' uzi'nli'g'i' neshe metrge ten'?

366. Sanlardi' wo'sip bari'w ta'rtibinde ko'shirip jazi'n': 592, 452, 286, 124, 394, 352, 767, 1000, 821, 461, 199, 100, 238, 567, 328, 472.

367. Tan'ba birliklerinde ko'rsetin': 236, 324, 382, 405, 510, 600, 764, 987.

U'lgi: 2 ju'zlik 3 wonli'q ha'm 6 birlik.

368. Birliklerdin' qosi'ndi'si'n san ko'riniside an'lati'n':

$100 + 60 + 2$ $600 + 30 + 8$ $500 + 70$
 $400 + 20 + 7$ $800 + 50 + 4$ $900 + 3$

U'lgi: $100 + 60 + 2 = 162$.

369. «Matiz» mashinasi'nda u'sh awi'lg'a bari'p qayti'ldi. Birinshi ha'm yekinshi awi'l arali'g'i' 28 km, al yekinshi ha'm u'shinshi arali'g'i' 16 km. «Matiz» mashinasi'nda barli'g'i' boli'p qansha jol ju'rilgen?

370. Kompyuterde 1 den 1000 g'a shekem bolg'an sanlar jazi'lg'anda 7 cifri' tu'ymesi neshe ma'rte basi'ladi'?

371. Tan'ba birliklerinde ko'rsetin': 111, 237, 240, 387, 408, 658, 763, 800, 999.

372. 1) Santimetr menen millimetrlerde ko'rsetin': 12mm, 25 mm, 42 mm, 58 mm, 74 mm.

2) Decimetr ha'm santimetrlerde ko'rsetin': 17 sm, 21 sm, 46 sm, 55 sm, 63 sm, 84 sm.

3) Metr ha'm decimetrlerde ko'rsetin': 10 dm, 24 dm, 35 dm, 51 dm, 86 dm, 99 dm.

4) 1 kilometr neshe metrge ten'?

Sandi' 10, 100 yese ko'beytiw

373. $3 \cdot 10 = \square$ $14 \cdot 10 = \square$ $57 \cdot 10 = \square$
 $7 \cdot 10 = \square$ $29 \cdot 10 = \square$ $80 \cdot 10 = \square$

Sandi' 10 yese ko'beytkende sol sannin' won' ta'repine 0 cifri' jazi'ladi'.

374. $2 \cdot 100 = \square$ $5 \cdot 100 = \square$ $8 \cdot 100 = \square$
 $3 \cdot 100 = \square$ $6 \cdot 100 = \square$ $9 \cdot 100 = \square$

Sandi' 100 yese ko'beytkende sol sannin' won' ta'repine yeki 0 cifri' jazi'ladi'.

375. $4 \cdot 10 + 60$ $10 \cdot 10 - 12$ $6 \cdot 10 - 60 : 5$
 $20 + 8 \cdot 10$ $74 - 10 \cdot 6$ $8 \cdot 10 + 56 : 4$

376. Mashinada ha'r biri 13 kg nan bolg'an 6 yashik ju'zim bar yedi. Du'ka'ng'a 4 yashik ju'zim tu'sirildi'. Mashinada neshe kilogramm ju'zim qaldi'?

Sheshiw rejesi:

1) Qalg'an yashiklerdin' sani' — 6–4

2) Qalg'an ju'zum — $13 \cdot (6-4)$

Yesaplaw: $13 \cdot (6-4) = 13 \cdot 2 = 26$ (kg).

377. Ha'r birine 21 bala woti'rg'an 5 avtobus «U'mit nihallari» sport jari'si'na jol aldi'. 3 avtobusqa yer balalar, qalg'an avtobuslarg'a qi'z balalar woti'rdi'. Sport jari'si'na neshe qi'z bala ketken?

378. Yeger bir sang'a 7 ni qosi'p, qosi'ndi'ni' 7 ge bo'lip, wonnan 7 ni ali'p, ayi'rma 7 ge ko'beytilse, na'tiyjede 7 shi'g'adi'. Bul qanday san?

379

$12 \cdot 10$

$47 \cdot 10$

$73 \cdot 10$

$2 \cdot 100$

$26 \cdot 10$

$59 \cdot 10$

$87 \cdot 10$

$4 \cdot 100$

$32 \cdot 10$

$63 \cdot 10$

$95 \cdot 10$

$6 \cdot 100$

380

Du'ka'ng'a 18 blok «Sayhun» mineral suwi' ali'p kelindi. Birinshi ku'ni 12 blogi' sati'ldi'. Yeger ha'r bir blokta 8 danadan «Sayhun» bolsa, sati'w ushi'n ja'ne neshe suw qaldi'?

381.

$16 \cdot 10 \square 2 \cdot 100$

$50 \cdot 10 \square 5 \cdot 100$

$32 \cdot 10 \square 3 \cdot 100$

$75 \cdot 10 \square 8 \cdot 100$

$39 \cdot 10 \square 4 \cdot 100$

$97 \cdot 10 \square 9 \cdot 100$

382. Kesteni toltiri'n':

a	4	9	18	23	46	68	84	100
a · 10								

U'lg'i: $4 \cdot 10 = 40$.

383. Klastagi' 18 qi'z ha'm yer balani'n' ha'r birine 10 da'pterden berildi. Woqi'wshi'larg'a barli'g'i' boli'p neshe da'pter berilgen?

384. Ta'repleri 2 sm 4 mm ha'm 3 sm 2 mm bol'gan tuwri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n' ha'm perimetrin tabi'n'.

385. Wo'jirenin' to'rt mu'yeshinde to'rt pi'shi'q woti'ri'pti'. Ha'r bir pi'shi'qqa qarama-qarsi' u'shewden pi'shi'q woti'ri'pti'. Ha'r bir pi'shi'qi'n' quyri'g'i'nda birewden pi'shi'q woti'ri'pti'. Barli'g'i' boli'p wo'jirede neshe pi'shi'q bar?

386. $38 \cdot 10 \square 4 \cdot 100$ $77 \cdot 10 \square 8 \cdot 100$
 $53 \cdot 10 \square 5 \cdot 100$ $90 \cdot 10 \square 9 \cdot 100$

387. Bag'di'n' ha'r bir qatari'nda 16 terekten bar. Wolardan 12 tu'bi' shiye, qalg'anlari' qa'reli teregi. Yeger sonday 10 qatar bolsa, bag'da neshe tu'p shiye ha'm neshe tu'p qa'reli teregi bar boladi'?

Sandi' 10, 100 yese kemeytiw

388. $20 : 10 = \square$ $110 : 10 = \square$ $680 : 10 = \square$
 $60 : 10 = \square$ $340 : 10 = \square$ $900 : 10 = \square$

Sandi' 10 yese kemeytkende woni'n' aqi'ri'ndag'i' 0 cifri' tu'sirip qaldi'ri'ladi'.

389. $200:100 = \square$ $500:100 = \square$ $800:100 = \square$
 $300:100 = \square$ $600:100 = \square$ $900:100 = \square$

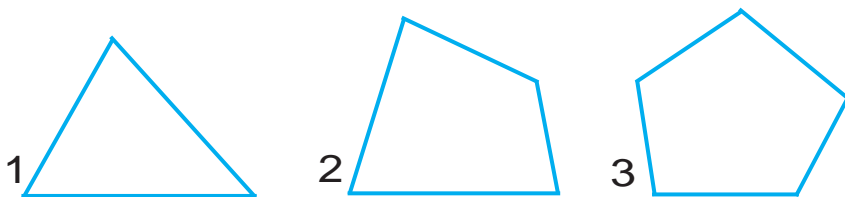

Sandi' 100 yese kemeytkende woni'n' aqi'ri'ndag'i' yeki 0 cifri' tu'sirip qaldi'ri'ladi'.

390. $80:10+68$ $920:10-48$ $6 \cdot 14-600:100$
 $76+60:10$ $94-780:10$ $8 \cdot 12+400:100$

391. Balalar baqshasi'na 24 qaltashada sawg'a ali'p kelindi. Ha'r bir qaltashada 4 danadan konfet, 3 danadan pechene ha'm 2 danadan alma bar. Ali'p kelingen qaltashalarda barli'g'i' boli'p neshe dana konfet, neshe dana pechene ha'm neshe dana alma bar?

392. Ko'pmu'yeshliklerdin' perimetrlerin millimetr yesabi'nda tabi'n'. Son'i'nan wolardi' santimetr ha'm millimetrlerde ko'rsetin':

393. A'nwar sonday dedi: «3 ji'ldan keyin a'kemnin' jasi' menikinen 3 yese u'lken boladi'». Ha'zir A'nwar 9 jasta bolsa, a'kesi neshe jasta boladi'?

$$394 \quad 90 : 10 + 91 \quad 520 : 10 - 48 \quad 2 \cdot 18 - 600 : 100$$

$$57 + 70 : 10 \quad 32 - 240 : 10 \quad 4 \cdot 24 + 300 : 100$$

395. Du'ka'ng'a ha'r biri 50 kg nan bolg'an 10 qapshi'qta qumsheker ali'p kelindi. Barli'q qumsheker 100 qaltag'a sali'p shi'g'i'ldi'. Ha'r bir qaltag'a neshe kilogrammnan qumsheker sali'ng'an?

Belgisiz qosi'li'wshi' qatnasqan ten'lemeler

396. Sheshiliwin tu'sindirin':

$$1) \quad x + 18 = 42$$

$$x = 42 - 18$$

$$x = 24$$

Tekseriw:

$$24 + 18 = 42$$

$$42 = 42$$

$$2) \quad 18 + x = 42$$

$$x = 42 - 18$$

$$x = 24$$

Tekseriw:

$$18 + 24 = 42$$

$$42 = 42$$

Belgisiz qosi'li'wshi'ni' sheshiw ushi'n qosi'ndi'dan belgili bolg'an qosi'li'wshi' ali'nadi'.

397. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$2 + x = 5$$

$$x + 20 = 50$$

$$37 + x = 83$$

$$x + 3 = 8$$

$$17 + x = 48$$

$$x + 54 = 72$$

398. Vazadag'i' gu'llerden 16 danasi' qi'zi'l, qalg'ani' aq roza gu'ller. Yeger vazadag'i' gu'llerdin' barli'g'i' 25 dana bolsa, wolardan neshewi aq? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

Ten'leme du'ziw: 1) Aq roza gu'ller — x dana
2) Qi'zi'l ha'm aq roza gu'ller — $16+x$ yamasa 25 dana

3) Ten'leme — $16+x=25$

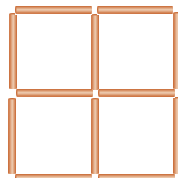
Sheshiliwi: $16+x=25$ $x=25-16$ $x=9$

Juwabi': 9 dana aq roza gu'ller.

399. 1) Klastag'i' 11 woqi'wshi' futbol do'geregine, bir neshe woqi'wshi' bolsa muzika do'geregine baradi'. Yeger muzika ha'm futbolg'a barli'g'i' 18 woqi'wshi' qatnassa, wolardan neshewi muzika do'geregine baradi'? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

2) Belgisiz qosi'li'wshi'ni' tabi'wg'a tiyisli ma'sele du'zin' ha'm woni' ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

400. Figuradag'i' sho'plerden yekewin ali'p taslansa 2 kvadrat qali'wi' kerrek.

401. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$8+x=17$$

$$x+19=40$$

$$55+x=74$$

$$x+7=13$$

$$26+x=52$$

$$x+64=91$$

402. 1) Juldiz wo'zine 8 dana ha'm inisine ja'ne bir neshe da'pter sati'p aldi'. Yeger alg'an da'pterleri 15 dana bolsa, inisi ushi'n neshe da'pter alg'an? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

2) Belgisiz qosi'li'wshi'ni' tabi'wg'a tiyisli ma'sele du'zin' ha'm woni' ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

$x-27=54$, $63-x=26$ ko'ristegi ten'lemeler

403. Sheshiliwin tu'sindirin':

$$1) x-27=54$$

$$x=54+27$$

$$x=81$$

Tekseriw:

$$81-27=54$$

$$54=54$$

$x-27=54$ ko'ristegiten'lemelerdisheshiw ushi'n ayi'rmag'a ali'ni'wshi' qosi'ladi'.

$$2) 63-x=26$$

$$x=63-26$$

$$x=37$$

Tekshirish:

$$63-37=26$$

$$26=26$$

$63-x=26$ ko'ristegi ten'lemelerdi sheshiw ushi'n kemeyiwshiden ayi'rma ali'nadi'.

404. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$10-x=5$$

$$x-5=15$$

$$x-12=29$$

$$37-x=18$$

$$62-x=38$$

$$x-43=57$$

405. A. Testti wori'nlag'an 24 woqi'wshi' shi'g'i'p ketkennen keyin klassta 12 woqi'wshi' qaldi'. Klassta barli'g'i' boli'p neshe woqi'wshi' bolg'an? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

Ten'leme du'ziw: 1) Barli'g'i' — x

2) Klassta qaldi' — $x-24$ yamasa 12

3) Ten'leme — $x-24=12$

Sheshiliwi: $x-24=12$ $x=12+24$ $x=36$

Juwabi': 36 woqi'wshi'.

B. A bo'limde keltirilgan ma'selege kerri bolg'an ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin'. Bunda du'zilgen ten'leme $36 - x = 24$ bolsi'n.

Ma'sele du'ziw: Klassta barli'g'i' 36 woqi'wshi' bar. Testti wori'nlag'an woqi'wshi'lar shi'g'i'p ketkennen keyin klassta 12 nafar woqi'wshi' qaldi'. Neshe woqi'wshi' testti wori'nlap klass-tan shi'g'i'p ketti?

Ten'leme du'ziw:

- 1) Shi'g'i'p ketti — x
- 2) Klassta qaldi' — $36 - x$ yamasa 12
- 3) Ten'leme — $36 - x = 12$

Sheshiliwi: $36 - x = 12$ $x = 36 - 12$ $x = 24$

Juwabi': 24 woqi'wshi'.

406. A. Berilgen kesindinin' uzi'nli'g'i'na tiyisli $x - 7 = 5$ ten'leme menen sheshiletug'i'n ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin'.

B. A bo'limdegi ma'selege kerri bo'lgan $12 - x = 5$ ten'leme menen sheshiletug'i'n ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin'.

407. 6 kartochkadan bir neshewinin' warni'n son-day almasti'ri'n', berilgen natuwr'i ten'lik tuwri' boli'p qalsi'n.

$$84 - 56 = 28$$

408. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$18 - x = 7$$

$$x - 24 = 38$$

$$56 - x = 29$$

$$x - 9 = 12$$

$$43 - x = 25$$

$$x - 37 = 63$$

409. **A.** Du'ka'ng'a ali'p kelingan 38 qalta un sati'lg'annan keyin ja'ne 52 qalta un qaldi'. Barli'q un neshe qalta yedi? Ma'seleni belgisiz azayi'wshi'ni' tabi'wg'a tiyisli ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

B. A bo'limdegi keltirilgan ma'selege keribolgan ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin'.

Bunda du'zilgen ten'leme $90 - x = 52$ bolsi'n.

Belgisiz ko'beytiwshi qatnasqan ten'lemeler

410. Sheshiliwin tu'sindirin':

1) $x \cdot 3 = 42$

2) $3 \cdot x = 42$

$$x = 42 : 3$$

$$x = 42 : 3$$

$$x = 14$$

$$x = 14$$

Tekseriw:

Tekseriw:

$$14 \cdot 3 = 42$$

$$3 \cdot 14 = 42$$

$$42 = 42$$

$$42 = 42$$

Belgisiz ko'beytiwshi qatnasqan ten'lemelerdi sheshiw ushi'n ko'beytindi belgili bolg'an ko'beytiwshige bo'linedi.

411. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$5 \cdot x = 25$$

$$x \cdot 6 = 72$$

$$18 \cdot x = 90$$

$$x \cdot 7 = 42$$

$$9 \cdot x = 99$$

$$x \cdot 23 = 69$$

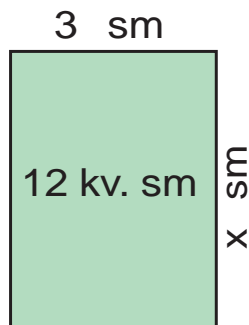
412. Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' beti 12 kv. sm ge ten'. Woni'n' uzi'nli'g'i' 3 sm bolsa, yeni neshe santimetrge ten'? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

Ten'leme du'ziw:

1) Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' yeni — x sm

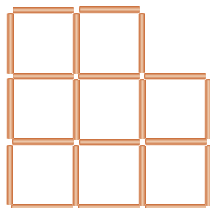
2) Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' beti — $3 \cdot x$ yamasa 12 kv. sm

3) Ten'leme — $3 \cdot x = 12$

413. Qoydi'n' salmag'i' qozi'nikinen 4 yese u'lken boli'p, 52 kg di' quraydi'. Qozi'ni'n' salmag'i' belgisiz ko'beytiwshi qatnasqan ten'leme du'ziw arqali' tabi'n'.

414. 1) 2 sho'ptin' worni'n sonday wo'zgerin', kvadratlardi'n' sani' 7 boli'p qalsi'n.

2) Sonday 2 shopti ali'p taslan', kvadratlardi'n' sani' 6 boli'p qalsi'n.

415. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$2 \cdot x = 16$$

$$x \cdot 4 = 76$$

$$16 \cdot x = 96$$

$$x \cdot 8 = 40$$

$$7 \cdot x = 91$$

$$x \cdot 15 = 90$$

416. 8 yashiktegi xurma 96 kg. Bir yashikte qansha xurma bar yekenligin belgisiz ko'beytiwshi qatnasqan ten'leme du'ziw arqali' tabi'n'.

$x:3=12$, $56:x=14$ ko'ristegi ten'lemeler

417. Sheshiliwin tu'sindirin':

$$1) x:3=12$$

$$x=12 \cdot 3$$

$$x=36$$

Tekseriw:

$$36:3=12$$

$$12=12$$

$x:3=12$ ko'ristegi ten'lemelerdi sheshiw ushi'n tiyindi bo'liwshige ko'beytileti.

$$2) 56:x=14$$

$$x=56:14$$

$$x=4$$

Tekseriw:

$$56:4=14$$

$$14=14$$

$56:x=14$ ko'ristegi ten'lemelerdi sheshiw ushi'n bo'liniwshi tiyindige bo'linedi.

418. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x:6=7$$

$$24:x=6$$

$$x:5=18$$

$$48:x=12$$

$$x:7=13$$

$$84:x=6$$

419. **A.** Na'dirdin' atasi' 72 jashta. Na'dir atasi'nan 8 yese jasi' kishi'. Na'dir neshe jasta? Belgisiz bo'liwshini tabi'wg'a tiyisli ten'leme du'zin' ha'm woni' sheshin'.

Ten'leme du'ziw:

$$1) \text{ Na'dirdin' jasi' — } x$$

$$2) \text{ Neshe yese jasli'g'i' — } 72:x \text{ 8 yese}$$

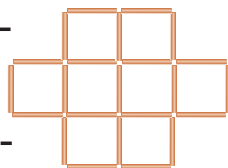
$$3) \text{ Ten'leme — } 72:x=8.$$

B. $x:8=9$ ten'leme menen sheshiletug'i'n keru ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin'.

420. A. Perimetri 64 sm bolg'an kvadratti'n' ta'repi neshe santimetr boladi'? Belgisiz bo'liwshini tabi'wg'a tiyisli ten'leme du'zin' ha'm woni' sheshin'.

B. $x:4=16$ ten'leme menen sheshiletug'i'n keru ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin'.

421. 1) Sonday 2 sho'пти ali'n', 6 kvadrat qalsi'n.

2) Sonday 4 sho'пти ali'n', 5 kvadrat qalsi'n.

422. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x:4=9$$

$$x:8=11$$

$$x:15=5$$

$$48:x=8$$

$$78:x=13$$

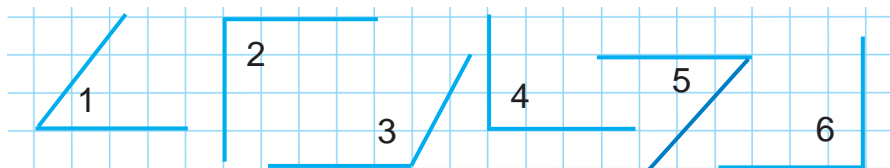
$$99:x=3$$

423. Tuwri' to'rtmu'yeshlik ko'rinisidagi ati'zdi'n' beti 200 kv. m. Yeger ati'zdi'n' bir ta'repi 20 m bolsa, yekinshi ta'repin tabi'n'. Belgisiz bo'liwshini tabi'wg'a tiyisli ten'leme du'zin' ha'm woni' sheshin'.

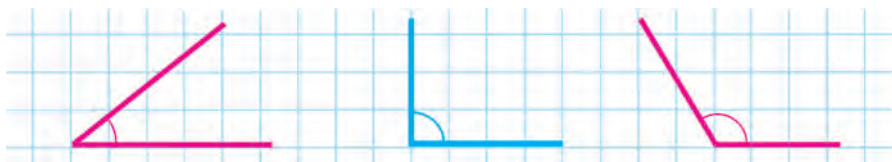
Mu'yeshlerdin' tu'rleri

424. Tuwri' mu'yeshlerdi ko'rsetin':

Tuwri' mu'yeshten kishi bolg'an mu'yesh su'yir mu'yesh dep ataladi'.
Tuwri' mu'yeshten u'lken bolg'an mu'yesh dog'al mu'yesh dep ataladi'.

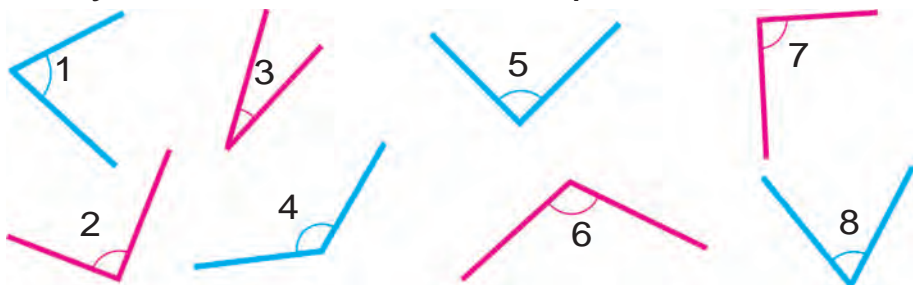

Su'yir
mu'yesh

Tuwri'
mu'yesh

Dog'al
mu'yesh

- 425.** U'sh mu'yeshli si'zg'i'shtan paydalani'p, mu'yeshlerdin' tu'rlerin ani'qlan':

- 426.** Tu'rli bag'darda bolg'an tuwri', su'yir ha'm dog'al mu'yeshlerdin' ha'r birinen 4 si'zi'lmadan si'zi'n'.

427. $37 + 28$ $24 + 38 - 49$ $72 : 24 + 23 \cdot 4$
 $73 - 36$ $65 - 37 + 28$ $22 \cdot 4 - 88 : 22$

- 428.** Du'ka'ng'a azanda 48 kg, tu'sten keyin wonnan 5kg az qant ali'p kelindi. Du'ka'ng'a barli'g'i' boli'p neshe kilogramm qant ali'p kelindi?

- 429.** 2 jumi'sshi' 2 saatta 2 dana gilt soqsa, 4 jumi'sshi' 4 saatta neshe gilt sog'adi'?

430

$28 + 34$

$38 + 17 - 24$

$64 : 32 + 32 \cdot 3$

$82 - 47$

$47 - 26 + 35$

$25 \cdot 3 - 91 : 17$

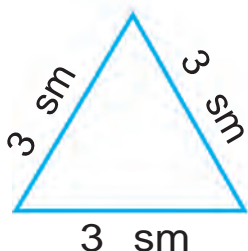
431

Yusu'p ko'shedegi suw ag'atug'i'n krannan suw biykarg'a ag'i'p ati'rg'ani'n ko'rip qaldi' ha'm woni' bekitti. Krannan 1 minutta 10 litr suw ag'i'p ati'rg'an bolsa, 1 saatta qansha suw zaya boladi'?

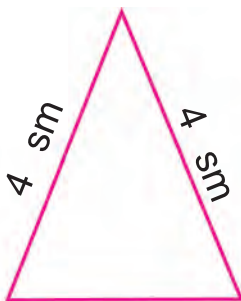

U'shmu'yeshliklerdin' tu'rleri

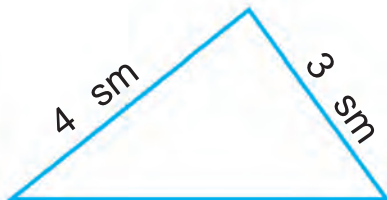
432. U'shmu'yeshliklerdin' ta'replerin sali'sti'ri'n ha'm wolardi'n' bir-birinen ayi'rmashi'li'g'i'n tu'sindirin':

Ten' ta'repli
u'shmu'yeshlik

Ten' qaptalli'
u'shmu'yeshlik

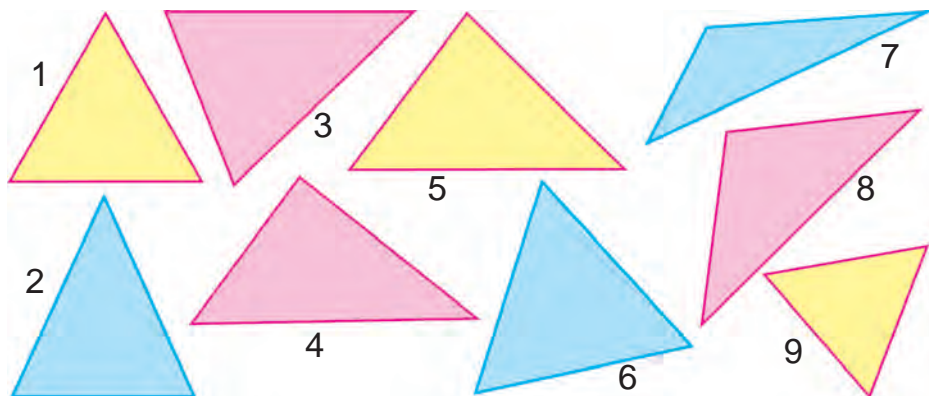

Tu'rli ta'repli
u'shmu'yeshlik

U'sh ta'repide ten' bol'gan u'shmu'yeshlik ten' ta'repli u'shmu'yeshlik dep ataladi'. Yeki ta'repi ten' bol'gan u'shmu'yeshlik ten' qaptalli' u'shmu'yeshlik dep ataladi'. Ha'r ta'repi ha'r tu'rli bol'gan u'shmu'yeshlik tu'rli ta'repli u'shmu'yeshlik dep ataladi'.

433. U'shmu'yeshliklerdin' ta'replerin wo'lshen' ha'm tu'rlerin ani'qlan':

434. Tu'rli ta'repli, ten' qaptalli' ha'm ten' ta'repli u'shmu'yeshliklerdi si'zi'n'.

435. $38 - 20$ $43 - 23$ $34 - 17$ $64 - 28$
 $26 - 14$ $50 - 26$ $47 - 28$ $75 - 17$

436. Mahira bir ha'ptede 96 betlik yertek kitapti'n' 34 betin woqi'di'. Yekinshi ha'ptede de woqi'g'annan keyin kitapti'n' 24 beti qaldi'. Mahira yekinshi ha'ptede neshe bet woqi'g'an?

437. To'rtmu'yesh tin' yeki mu'yeshi tuwri' bolsa, bul to'rtmu'yesh ti tuwri' to'rtmu'yesh dep ayti'w mu'mkin be? Juwabi'n'i'zdi' tiykarlap berin'.

438. $46 - 30$ $57 - 27$ $24 - 16$ $57 - 38$
 $34 - 23$ $60 - 14$ $35 - 19$ $83 - 47$

439. 48 kg qumshekerdin' yari'mi' 3 kg li', qalg'ani' 4kg li' qaltashalarg'a sali'ndi'. Qumsheker neshe qaltashag'a sali'ng'an?

Wo'tilgenlerdi' bekkemlew

440. 1) 10 yese ko'beytin': 8, 18, 27, 40, 58, 67, 84.
2) 100 yese ko'beytin': 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

441. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$24 + x = 5$$

$$x + 37 = 52$$

$$47 + x = 74$$

$$x - 8 = 25$$

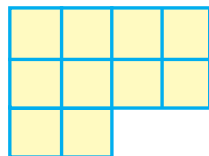
$$42 - x = 25$$

$$x - 57 = 34$$

442. Bag'man yegiw ushi'n ju'ziminin' shaqasi'nan 72 dana qa'lemshe tayarladi'. Wolar-dan 46 danasi' qi'zi'l, qalg'anlari' jasi'l yedi. Qa'lemshelelerden neshewi jasi'l ju'ziminin' shaqasi'nan tayarlang'an? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

443. U'sh mu'yeshli si'zg'i'shti'n' ja'rdeminde tuwri', su'yir ha'm dog'al mu'yeshlerdi si'zi'n'.

444. Berilgen formani' sonday yekige aji'rati'n', payda bolg'an figuralar birdey bolsi'n:

445. 1) 10 yese kemeytin': 30, 100, 260, 600.

- 2) 100 yese kemeytin': 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000.

446. Murat azanda mektepke bari'p, sabaqlari' tamam bolg'ani'nan keyin du'ka'nnan nan sati'p aldi'. Sonnan keyin u'yine qaytti'. Bunda wol u'yinen mektepke shekem 400 m, mektepten du'ka'ng'a shekem 300 m, du'ka'nnan u'ge shekem 200 m ju'rди. Murat barli'g'i' boli'p qansha jol ju'rgen?

447. Yesaplan':

$100 + 40 + 8$

$500 + 50 + 5$

$800 + 80$

$300 + 30 + 3$

$700 + 60 + 9$

$900 + 9$

448. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$8 \cdot x = 80$

$x : 10 = 80$

$100 \cdot x = 300$

$x \cdot 10 = 90$

$200 : x = 10$

$x : 100 = 7$

449. Madina 96 betli kitapti'n' sheregin woqi'di'. Wol kitapti'n' neshe betin woqi'p bolg'an? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

450. Tuvri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n'. Woni'n' qarama-qarsi' ushlari'n tutasti'ri'wshi' yeki kesindi wo'tkizin'. Payda bolg'an u'shmu'yeshliklerdin' turlerin ayti'n'.

451. Sonday 3 sho'pti ali'n', na'tiyjede 5 kvadrat qalsi'n:

452. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$9 \cdot x = 90$

$x : 14 = 6$

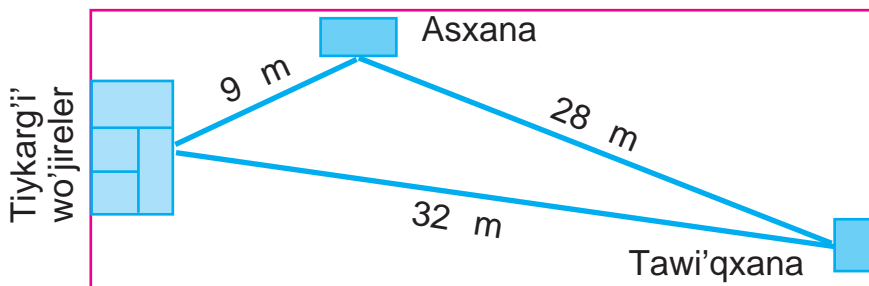
$100 \cdot x = 800$

$x \cdot 12 = 96$

$91 : x = 7$

$x : 100 = 9$

453. Sxema boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

1000 ISHINDE QOSI'W HA'M ALI'W

AWI'ZEKI QOSI'W HA'M ALI'W

Yesaplawdi'n' birinshi usi'li'

454. Yesaplawlari'n tu'sindirir':

1) $300 + 500 =$

3 ju'zlik + 5 ju'zlik = 8 ju'zlik = 800 birlik.

Demek: $300 + 500 = 800$.

2) $700 - 300 =$

7 ju'zlik - 3 ju'zlik = 4 ju'zlik = 400 birlik.

Demek: $700 - 300 = 400$.

3) $460 + 70 =$

46 wonli'q + 7 wonli'q = 53 wonli'q = 530 birlik.

Demek: $460 + 70 = 530$.

4) $520 - 60 =$

52 wonli'q - 6 wonli'q = 46 wonli'q = 460 birlik.

Demek: $520 - 60 = 460$.

5) $80 + 60 =$

8 wonli'q + 6 wonli'q = 14 wonli'q = 140 birlik.

Demek: $80 + 60 = 140$.

6) $130 - 50 =$

13 wonli'q - 5 wonli'q = 8 wonli'q = 80 birlik.

Demek: $130 - 50 = 80$.

Qosi'w ha'm ali'wda noller menen tamam bolatug'i'n ju'zlik ha'm wonli'qlardi' wonli'qlar ha'm birlikler u'stindegia'meller menen almasti'ri'w mu'mkin.

455. $300+200$ $400+60$ $70+60$ $280+50$
 $800-500$ $700-40$ $80-30$ $140-80$

456. Du'ka'ng'a 260 kapusta ali'p kelindi. Wolardan 150danasi' sati'lg'ani'nan keyin ja'ne 180 kapusta ali'p kelindi. Du'ka'nda neshe kapusta bar?

457. Ta'repleri 180 mm ha'm 240 mm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshliktin' perimetrin decimetr ha'm santimetrde yesaplan'.

458. Kurant saati'ni'n' uri'li'wi' saat neshe bolsa, sonsha ma'rte uradi'. Bir sutkada kurant saati'nin' uri'li'wi' neshe ma'rte yesitiledi?

459. $500+400$ $300+40$ $90+40$
 $800-400$ $600-60$ $70-50$

460. Qapshi'qtag'i' gu'rish 2 kg li' 20 ha'm 3 kg li' 10qaltashag'a bo'listirip shi'g'i'ldi. Qapshi'qta neshe kilogramm gu'rish bolg'an?

Yesaplawdi'n' yekinshi usi'li'

461. Yesaplawlardi' tu'sindirin':

1) $540+30=\square$
 $500+(40+30)=500+70=570.$

Demek: $540+30=570.$

2) $870-50=\square$
 $800+(70-50)=800+20=820.$

Demek: $870-50=820.$

3) $260 + 40 = \square$
 $200 + (60 + 40) = 200 + 100 = 300.$

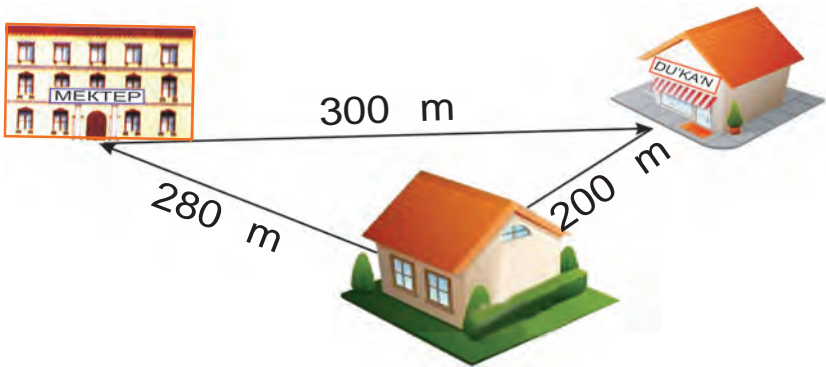
Demek: $260 + 40 = 300.$

4) $780 - 400 = \square$
 $(700 - 400) + 80 = 300 + 80 = 380.$

Demek: $780 - 400 = 380.$

462. $520 + 60$ | $360 + 40$ | $250 + 200$ | $320 + 200$
 $880 - 30$ | $730 - 30$ | $470 - 300$ | $260 - 100$

463. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

464. Berilgen kesindinin' u'shten bir bo'legi 4 sm. Berilgen kesindinin' uzi'nli'g'i'n tabi'n ha'm woni' si'zi'n'.

465. 5 sani'ni'n' ja'rdeminde 31 sani'n keltirip shi'g'ara alasi'zba?

466. $730 + 40$ | $230 + 50$ | $490 + 300$ | $430 + 200$
 $970 - 60$ | $620 - 20$ | $580 - 400$ | $340 - 100$

467. Berilgen kesindinin' sheregi 2 sm. Berilgen kesindinin' uzi'nli'g'i'n tabi'n' ha'm woni' si'zi'n'.

240 + 80, 240 – 80 ko'risidagi an'latpalar

468. Yesaplawlardi'n' yeki usi'li'n tu'sindirin':

1) **1-usi'l:** $230 + 80 = 23 \text{ wonli'q} + 8 \text{ wonli'q} = 31 \text{ wonli'q} = 310 \text{ birlik} = 310.$

2-usi'l: $230 + 80 = (230 + 70) + 10 = 300 + 10 = 310.$

2) **1-usi'l:** $230 - 80 = 23 \text{ wonli'q} - 8 \text{ wonli'q} = 15 \text{ wonli'q} = 150 \text{ birlik} = 150.$

2-usi'l: $230 - 80 = (230 - 30) - 50 = 200 - 50 = 150.$

469. $170 + 60$ $380 + 40$ $590 + 30$ $x : 5 = 15$

$230 - 50$ $420 - 30$ $650 - 80$ $x \cdot 5 = 15$

470. Su'wret tiykari'nda qosi'w ha'm ali'wg'a baylani'sli' ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

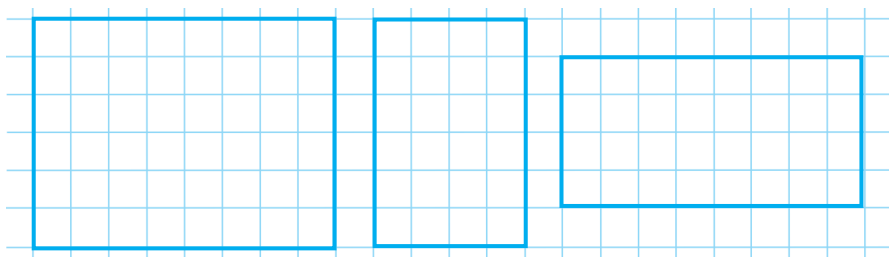

450 som

200 som

471. Berilgen tuwri' to'rtmu'yeshliklerdin' perimetrleri ha'm betlerin tabi'n':

472. Tasbaqa azanda 17 metrli shuqi'ri'l'qqa tu'sip ketti. Ha'r ku'n ku'ndizi 5 metrge ko'teriledi, keshte bolsa 2 metrge si'rg'anap to'menge tu'sedi. Tasbaqa neshe ku'nde shuqi'ri'l'qtan shi'g'adi'?

473

$$150 + 80 \quad 360 + 70 \quad 570 + 40 \quad x \cdot 4 = 24$$

$$240 - 60 \quad 430 - 50 \quad 660 - 70 \quad x : 4 = 24$$

474

Yeki saatta «Neksiya» 160 km, «Laseti» wonnan 20 km ko'p, «Matiz» bolsa «Neksiya»dan 40km az arali'qti' basi'p wo'tti. Ha'r bir avtomobil bir saatta qansha arali'qti' basi'p wo'tken?

320 + 250 ko'rinisidagi an'latpalar

475. Yesaplawdi' tu'sindirin': $320 + 250 = \square$

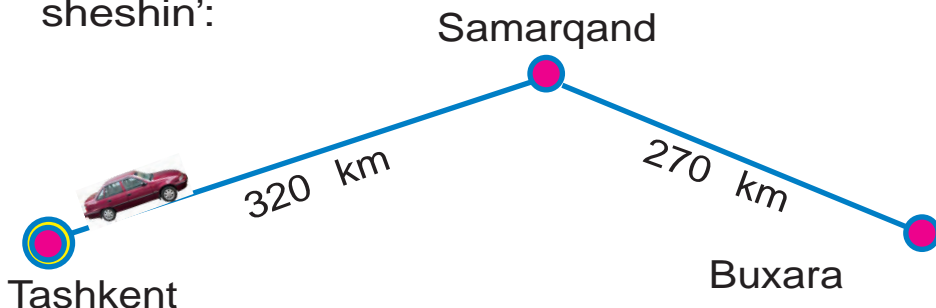
$$\begin{array}{r} 320 \\ 300 \quad 20 \\ + 250 \\ 200 \quad 50 \\ \hline \end{array}$$

$$320 + 250 = (300 + 200) + (20 + 50) = 500 + 70 = 570.$$

Ju'zlikler ju'zliklerge, wonli'qlar wonli'qlar-g'a qosi'ladi'.

476. Si'zi'lma boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

477. $150 + 130$ $360 + 210$ $83 - 48 : 3$
 $240 + 120$ $430 + 380$ $76 : 4 + 38$

478. Terektin' asti'nan baslap bir bag'darda ha'r birinin' arasi' 1 m den yetip 10 g'oza qoyi'l-g'an. Ti'yi'n 10 ma'rte qatnap, barli'q g'ozani' terektin' asti'na birewden tasi'p keliwi ushi'n barli'g'i' boli'p qansha arali'qti' basi'p wo'tiwi kerek?

479. $130 + 120$ $350 + 240$ $94 - 56 : 4$
 $260 + 130$ $420 + 360$ $84 : 7 + 69$

480. Anvar du'ka'nnan 150 somg'a 1 qa'lem, 200 somg'a 1 ruchka ha'm ha'r biri 250 somnan 2 da'pter aldi'. Anvar barli'g'i' boli'p neshe som jumsag'an?

580–350 ko'rinisidagi an'latpalar

481. Yesaplawdi' tu'sindirin': $580 - 350 = \square$
 $\begin{array}{r} 500 \quad 80 \\ 300 \quad 50 \end{array}$
 $580 - 350 = (500 - 300) + (80 - 50) = 200 + 30 = 230$

 Ju'zlikler ju'zliklerden, wonli'qlar wonli'qlardan ali'nadi'.

482. $250 - 130$ $460 - 250$ $680 - 450$
 $370 - 240$ $530 - 310$ $890 - 560$

483. Bidondag'i' su't 3 litrli 5 ha'm 5 litrli 5 bankalarg'a quyi'ldi'. Bidonda qansha su't bolg'an?

484. Salma boyi'ndag'i' 30 m jerge bir qatar yetip 6 g'ozga na'li yegilmekshi. Tereklerdin' arasi neshe metrden boli'wi' kerek?

485. Bir shopan yekinshisine: «Yeger sen mag'an bir qoyi'n'di' bersen', menin' qoyi'm senikinen yeki yese ko'p boladi'», – dedi. Yekinshisi birinshisine: «Jaqsi'si' sen mag'an bir qoyi'n'di' ber. Sonda qoyi'mi'z ten' boladi'», – dedi. Wolarda neshe qoydan bolg'an?

486 380–160 560–340 740–630
450–230 670–420 990–870

487. Qapshi'qtag'i' un 3 kg li' 10 ha'm 5 kg li' 8 qaltashalarg'a sali'ndi'. Qapshi'qta neshe kilogramm un bolg'an?

Rim cifrlari'

488. Jerlesimiz Muxammed ibn Muwsa a'l-Xarezmiy arab orfografiyasi'nda jazgan shi'g'ar-masi'nda 10 cifrdan paydalani'p, qa'legen sandi' jazi'w mu'mkinshiligin ko'rsetip bergen. Mi'sali': 3, 10, 38, 100, 124, 209, 457, 680, 869, 999, 1000. Soni'n' ushi'n bul cifrlar arab cifrlari' dep ataladi'.

Ayyemgi Rimde I = 1, V = 5, X = 10, L = 50, C = 100, D = 500, M = 1000 ko'rinishidagi cifrlardan paydalani'lg'an. Bul cifrlar rim cifrlari' dep ataladi'.

Kishi rim cifri' u'lken rim cifri'nan won'da jazi'lsa, wolar qosi'ladi'. Mi'sali': VI = 5 + 1 = 6, XII = 10 + 2 = 12, CXV = 100 + 10 + 5 = 115.

Yeger shep ta'repinde jazilsa, ali'nadi': IV = 5 - 1 = 4, IX = 10 - 1 = 9, XC = 100 - 10 = 90.

489. To'mendegi sanlardi' rim cifrlari'nan paydalani'p jazi'n': 23, 37, 148, 285, 692, 893, 968.

490. $140 + 250$ $300 + 440$ $430 + 370$
 $430 - 360$ $740 - 570$ $540 - 260$

491. 3, 0, 7 cifrlardan paydalani'p, kerek bolg'an barli'q 2 xanali' sanlardi' jazi'n'.

492. 2 sho'ptin' jaylasi'wi'n wo'zgartip, ten'lemeni tuwri'lan'. Shi'ni'g'i'wdi' yeki usi'lda wori'nlan'.

$$VII - II = II$$

493. $120 + 150$ $400 + 320$ $340 + 160$
 $240 - 120$ $370 - 280$ $420 - 380$

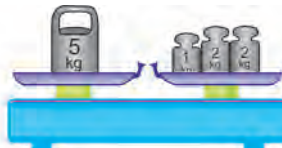
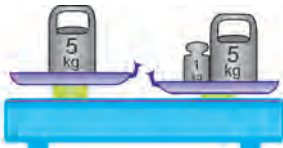
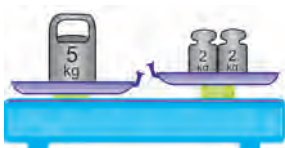
494. Ji'ldi'n' ha'r bir ayi'n ta'rtip boyi'nsha rim cifri' menen ko'rsetin'.

U'lgi: Yanvar - I.

Massa wo'lshew birlikleri. Kilogramm. Gramm

495. Massalardi'n' sali'stiri'li'wi'n tu'sindirin':

5 kg 4 kg

5 kg 6 kg

5 kg 5 kg

Gramm (g) – massani'n' tiykarg'i' wo'lshew birligi boladi'. Zatlardi'n' massasi'n wolshewde kilogramm (kg) wolshew birliginden de paydalani'ladi': $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$.

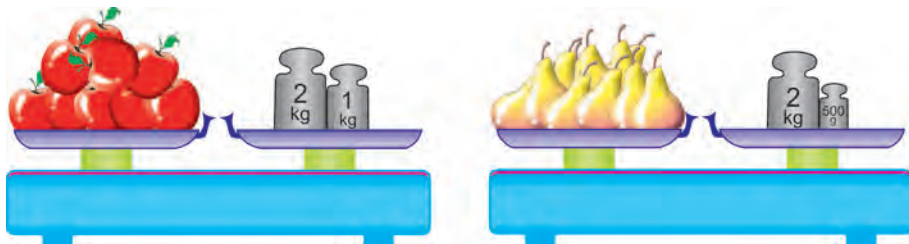
496. A'piwayi' ta'rezi taslari'ni'n' ha'r tu'rlerin ko'rip shi'g'i'n':

497. $500 \text{ g} + 500 \text{ g}$ $500 \text{ g} + 100 \text{ g} + 100 \text{ g}$
 $500 \text{ g} + 200 \text{ g}$ $500 \text{ g} + 200 \text{ g} + 200 \text{ g} + 100 \text{ g}$

U'lg'i: $500 \text{ g} + 500 \text{ g} = 1000 \text{ g} = 1 \text{ kg}$

498. Ta'rezige qoyi'lg'an miywelerdin' massalari'n ani'qlan'?

499. Ten'lemelerdi sheshin':

$14 + x = 28$	$200 + x = 500$	$120 + x = 360$
$x + 27 = 47$	$x + 300 = 800$	$x + 240 = 790$

500. Du'ka'nnan 400 g qara chay ha'm wonnan 150 g az ko'k chay sati'p ali'ndi'? Barli'g'i' boli'p neshe gramm chay sati'p ali'ng'an?

501. Kesindilerdin' uzi'nliqlari'n santimetr menen millimetrlerde wo'lshen' ha'm sali'sti'ri'n':

502. Birewden 1, 3 ha'm 5 kg li' taslar bar. Taslardan paydalani'p, pa'lleli ta'rezide 500 g, 2 kg, 7 kg gu'rishti qanday yetip tarti'w mu'mkin?

503. Ten'lemelerdi sheshin':

$$18+x=35$$

$$x+500=900$$

$$230+x=570$$

$$x+34=56$$

$$300+x=700$$

$$x+470=980$$

$$47+x=85$$

$$x+400=600$$

$$480+x=850$$

504. Du'ka'nnan 400 g sari' may ha'm wonnan 50g ko'p si'r sati'p ali'ndi'. Barli'g'i' boli'p neshe gramm azi'q-awqat sati'p ali'ndi'?

Tonna. Centner

505.

- 1) 1 kg dene 1 g deneden neshe yese awi'r?
- 2) 100 g dene 1 kg deneden neshe yese jen'il?
- 3) 1 kg dene 500 g deneden neshe yese awi'r?
- 4) 500 g dene 50 g deneden neshe yese awi'r?
- 5) 500 g dene 1 kg deneden neshe yese jen'il?
- 6) 1 kg dene 200 g deneden neshe yese awi'r?

Massasi' u'ken bolg'an deneler tonna (t) yamasa centner (cr) de wo'lshenedi:

1 t = 1000 kg 1 cr = 100 kg 1 t = 10 cr

506. 1) Centnerde ko'rsetin': 200 kg, 500 kg, 700 kg, 900 kg, 3 t, 6 t, 10 t, 16 t, 48 t, 64 t.

2) Tonnada ko'rsetin': 30 ct, 80 ct, 140 ct, 200 ct, 350 ct, 560 ct, 840 ct, 1000 ct.

507. Birinshi terekten 50 kg, yekinshisinen wog'an qarag'anda 3 yese ko'p, u'shinshisinen bolsa 1 cr alma terildi? Barli'g'i' boli'p qansha alma terilgen?

Sheshiw rejesi:

1) Yekinshi terekten — $50 \cdot 3$

2) Birinshi ha'm yekinshi terekten —
 $50 + 50 \cdot 3$

3) U'shinshi terekten terildi — $1 \text{ cr} = 100 \text{ kg}$

4) Barli'g'i' boli'p terildi — $50 + 50 \cdot 3 + 100$

Yesaplaw: $50 + 50 \cdot 3 + 100 = 50 + 150 + 100 = 300$.

Juwabi': 300 kg yamasa 3 cr.

508. Fermer xojali'g'i'nda birinshi ku'ni 180 c, yekinshi ku'ni wonnan 60 cr az, u'shinshi ku'ni bolsa 16t kartoshka qazi'p ali'ndi'. U'sh ku'nde barli'g'i' boli'p neshe tonna kartoshka qazi'p ali'ng'an?

509. G'az ha'm qoylar barli'g'i' 6 dana. Wolardi'n' ayaqlari'ni'n' sani' bolsa 18. G'azlar neshe? Qoylarda ne?

510. 1) Centnerde ko'rsetin': 300 kg, 400 kg, 800 kg, 2 t, 5 t, 11 t, 36 t, 85 t, 100 t.

2) Tonnada ko'rsetin': 40 cr, 200 cr, 730 cr.

511. Bazarg'a 10 qapshi'q gu'rish ali'p kelindi. Ha' bir qapshi'q gu'rish 70 kg nan bolsa, bazarg'a neshe centner gu'rish ali'p kelingeng?

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

512. $400 + 200$ $600 + 40$ $190 + 40$ $640 + 70$
 $700 - 300$ $500 - 70$ $270 - 50$ $330 - 40$

U'igi: $400 + 200 = 4$ ju'zlik + 2 ju'zlik =
 $= 6$ ju'zlik = 600 birlik.

513. $260 - 40$ | $450 + 30$ | $640 + 200$ | $450 + 300$
 $320 + 50$ | $530 - 20$ | $770 - 300$ | $340 - 100$

U'igi: $260 - 40 = 200 + (60 - 40) = 200 + 20 = 220$.

514. $130 - 50$ $360 + 70$ $580 + 40$ $760 + 60$
 $240 + 70$ $430 - 50$ $650 - 70$ $820 - 30$

U'igi: $130 - 50 = (130 - 30) - 20 = 100 - 20 = 80$.

515. Bahalari' su'wrette ko'rsetilgen da'pter, ruchka ha'm qa'lemge baylani'sli' to'mendegi an'latpalar neni bildiredi? An'latpalardi' da'pterin'izge jazin' ha'm sheshin'.

250 som

$250 \text{ som} + 450 \text{ som} + 150 \text{ som}$

$250 \text{ som} + 450 \text{ som}$

$450 \text{ som} + 150 \text{ som}$

$250 \text{ som} + 150 \text{ som}$

$450 \text{ som} - 250 \text{ som}$

$450 \text{ som} - 150 \text{ som}$

$250 \text{ som} - 150 \text{ som}$

450 som

150 som

516. Tuwri' to'rtmu'yeshlik tu'ringeg'i' futbol maydani'ni'n' ta'repleri 100 m ha'm 60 m . Futbol maydani'ni'n' perimetri neshe metrge ten'?

517. Bes 1 cifri'ni'n' ja'rdeminde 21 sani'n payda yetin'.

518. $120 - 70$ $280 + 50$ $830 + 90$
 $320 + 90$ $470 - 80$ $940 - 50$

U'lg'i: $120 - 70 = (120 - 20) - 50 = 100 - 50 = 50$.

519. A'ziza du'ka'nnan qa'lem ha'm qa'lemnin' ushi'n shi'g'arg'i'sh sati'p aldi'. Qa'lem 150 som, qa'lemnin' ushi'n shi'g'arg'i'sh 850 som turadi'. Bul an'latpalar neni bildiriwin ayti'n' ha'm wolardi' sheshin':

$$850 + 150 = \square \text{ (som)}$$

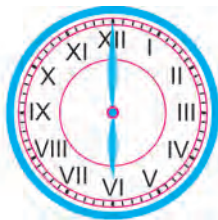
$$850 - 150 = \square \text{ (som)}$$

520. 1) Rim cifrlari'nda jazi'lg'an sanlardi' woqi'n': VI, IX, III, VIII, XI, IV, I, V, XII, II, X, VII

2) Sanalardi' woqi'n': 4/IV, 12/X, 21/III, 8/IX, 27/VII, 3/I, 15/XI, 18/VIII, 7/V, 9/II, 31/XII.

U'lg'i: 4/IV — 4-aprel.

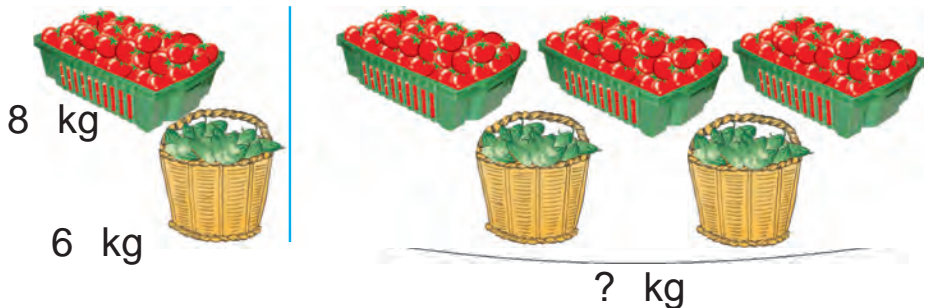
521. Ha'r bir saat nesheni ko'rsetpekte:

522. 1 kg – 200 g 1 kg – 400 g 1 kg – 500 g
1 kg – 700 g 1 kg – 800 g 1 kg – 900 g

U'lg'i: 1 kg – 200 g = 1000 g – 200 g = 800 g.

523. Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

524. $2 \text{ kg } 300 \text{ g} + 3 \text{ kg } 500 \text{ g} - 4 \text{ kg } 400 \text{ g}$
 $7 \text{ kg } 700 \text{ g} - 4 \text{ kg } 200 \text{ g} + 3 \text{ kg } 100 \text{ g}$

525. Bir qi'rmandag'i' biyday 12 qapshi'qqa, yekinshi qi'rmandag'i' bolsa 8 qapshi'qqa salli'ndi'. Ha'r bir qapshi'q 50 kg nan bolsa, barli'q biyday neshe centner? Tonnag'a aylandi'rg'anda qansha boladi'?

526. Ta'repi 4 sm bolg'an kvadrat si'zi'n'. Woni'n' perimetri ha'm betin tabi'n'.

527. Qi'zi' tuwi'lg'anda anasi' 24 jasta yedi. Ha'zir qi'zi'ni'n' jasi' anasi'nan yeki yese kishi. Ha'zir qi'zi' neshe jasta?

528. $260 - 120$ $450 - 340$ $740 - 310$
 $350 - 220$ $580 - 340$ $870 - 540$

U'lg'i:

$$260 - 120 = (200 - 100) + (60 - 20) = 100 + 40 = 140$$

529. Nazakatda 19, Nasibada wonnan 4 dana az, Naimada bolsa Nasibadan 8 dana ko'p kompyuterdin' diski bar. Qi'zlarda barli'g'i' boli'p neshe disk bar?

JAZBA TU'RDE QOSI'W HA'M ALI'W

Tan'badan wo'tpesten qosi'w

530. Bag'ana tu'rinde qosi'n':

$23+34$

$35+43$

$42+46$

$64+35$

531. Sheshiliwin tu'sindirir':

$243+324=\square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
+	2	4	3
	3	2	4
	5	6	7

	2	4	3
+	3	2	4
	5	6	7

Birlikler birliklarga, wonli'qlar wonli'qlarg'a, ju'zlikler ju'zliklarga qosi'ladi'.

532. Bag'ana tu'rinde qosi'n':

$256+321$

$407+352$

$832+160$

533. Bazarda sati'wshi' birinshi ku'ni 312 kg, yekinshi ku'ni wonnan 43 kg ko'p piyaz satti'. Sati'wshi' yeki ku'nde neshe kilogramm piyaz satqan?

534. Boyi' a sm, yeni b sm bolg'an tuwri' to'rt-mu'yeshliktin' beti 36 sm^2 . Woni'n' ta'replerinin' uzi'nli'g'i' neshege ten' boli'wi' mu'mkin?

a sm					
b sm					
$S \text{ sm}^2$	36	36	36	36	36

535. Yeki ha'm u'sh do'n'gelekli velosipedlerdin' uli'wma sani' 5, do'n'geleklerinin' sani' bolsa 12. Yeki ha'm u'sh do'n'gelekli velosipedlerdin' ha'r biri neshew?

536. Bag'ana tu'rinde qosi'n':

$543 + 136$

$261 + 526$

$454 + 324$

$354 + 403$

$620 + 248$

$730 + 240$

537. Sati'wshi' birinshi ku'ni 124, yekinshi ku'ni wonnan 31 dana ko'p g'arbi'z satti'. Yeki ku'nde barli'g'i' boli'p neshe g'arbi'z satqan?

Tan'badan wo'tpesten ali'w

538. Bag'ana tu'rinde ali'n':

$27 - 14$

$38 - 23$

$56 - 34$

$79 - 47$

539. Sheshiliwin tu'sindirin':

$587 - 263 = \square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
-	5	8	7
	2	6	3
	3	2	4

	5	8	7
-	2	6	3
	3	2	4

Birliklerden birliklar, wonli'qlardan wonli'qlar, ju'zliklerden ju'zlikler ali'nadi'.

540. Bag'ana tu'rinde ali'n':

$254 - 132$

$368 - 138$

$764 - 231$

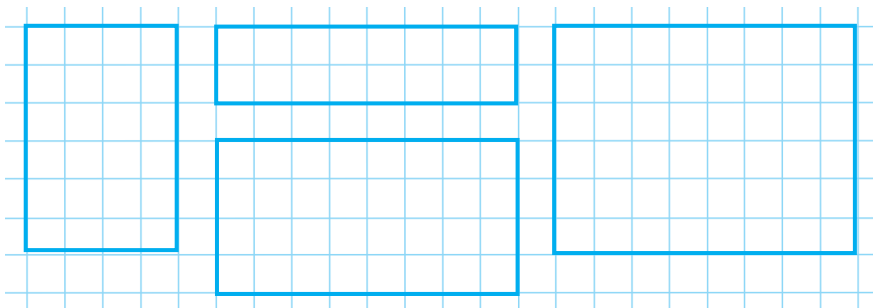
$346 - 224$

$477 - 352$

$937 - 134$

541. «Lasetti» bir qaladan yekinshi qalag'a jol ali'p, 114 km arali'qti' basi'p wo'tti. Qalalardi'n' arasi'ndag'i' arali'q 236 km bolsa, ma'nzilge jetiw ushi'n «Lasetti» ja'ne qansha arali'qti' basi'p wotiwi kerek?

542. Tuwri' to'rtmu'yeshliklerdin' perimetrlerin ha'm betlerin tabi'n':

543. A'mellerdi wori'namastan turi'p, 666 sani'n 999 sani'na qanday yetip aylandi'ri'w mu'mkin?

544. Bag'ana tu'rinde ali'n':

$$465 - 234$$

$$487 - 156$$

$$894 - 562$$

$$576 - 346$$

$$546 - 245$$

$$958 - 246$$

545. Bazarg'a 768 kg geshir ali'p kelindi. Birinshi ku'ni 232 kg, yekinshi ku'ni 324 kg geshir sati'ldi'. Qansha geshir qaldi'?

Wonli'qtan wo'tip qosi'w

546. Bag'ana tu'rinde qosi'n':

$$27 + 34$$

$$38 + 45$$

$$47 + 46$$

$$69 + 34$$

547. Sheshiliwin tu'sindirin':

$$237 + 346 = \square$$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
+	2	3	7
	3	4	6
	5	8	3

	2	3	7
+	3	4	6
	5	8	3

Birlikler birliklarga qosi'ladi', birlikler birliklerdin' asti'na jazi'ladi', 1 wonli'q yadqa saqlanadi'. Wonli'qlar wonli'qlarg'a yadtag'i' 1 wonli'q penen birgelikte qosi'ladi', na'tiyje wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi'. Ju'zlikler ju'zliklarga qosi'ladi', na'tiyje ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

548. Bag'ana tu'rinde qosi'n':

$138 + 245$

$336 + 426$

$744 + 237$

$247 + 328$

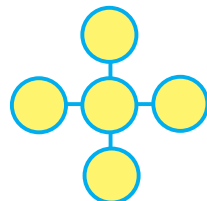
$508 + 384$

$825 + 156$

549. Tigiwshilik ka'rxanasida birinshi ku'ni 128, yerten'ine wonnan 16 dana ko'p ko'ylek tigildi. Yeki ku'nde neshe ko'ylek tigilgen?

550. Berilgen kvadratti'n' perimetri 16 sm ge ten'. Kvadratti'n' ta'repin tabi'n' ha'm woni' si'zi'n'.

551. 1 den 5 ke shekemgi sanlardi' shen'berlerge sonday jaylasti'ri'n', yenine de, uzi'nli'g'i'na da u'sh san-ni'n qosi'ndi'si' 8 ge ten' bolsi'n.

552. Bag'ana tu'rinde qosi'n':

$$\begin{array}{|l|l|l|l|} \hline 237 + 126 & 344 + 447 & 507 + 285 & 723 + 238 \\ \hline 125 + 339 & 467 + 325 & 678 + 304 & 839 + 126 \\ \hline \end{array}$$

553. Ko'yleklerdi tigiw ushi'n birinshi ku'ni 327 m, yerten'ine wonnan 38 m ko'p gezeleme jumsaldi'. Yeki ku'nde neshe metr gezeleme jumsaldi'?

Ju'zlikten wo'tip qosi'w

554. Sheshiliwin tu'sindirir': $283 + 362 = \square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
$+$	2	8	3
	3	6	2
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	6	4	5

		2	8	3
+		3	6	2
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		6	4	5

Birlikler birliklarga qosi'ladi', na'tiyje birliklerdin' asti'na jazi'ladi'. Wonli'qlar wonli'qlarg'a qosi'ladi', wonli'q na'tiyjeler wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi', 1 ju'zlik yadqa saqlanadi'. Ju'zlikler ju'zliklarga yadtag'i' 1 ju'zlik penen birgelikte qosi'ladi', na'tiyje ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

555. $263 + 185$ $434 + 383$ $640 + 297$
 $347 + 492$ $585 + 274$ $863 + 76$

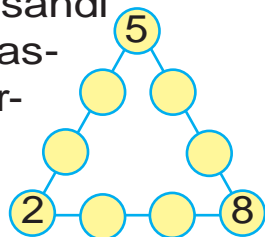
556. Terimshiler birinshi ku'ni 382 kg, yerten'ine wonnan 72 kg ko'p paxta terdi. Wolar yeki ku'nde neshe kilogramm paxta tergen?

557. Fermer xojali'g'i'ndagi' teplicag'a aji'rati'lg'an maydan tuwri' to'rtmu'yeshlik tu'rinde boli'p, woni'n' boyi' 232 m, yeni 241 m. Teplicag'a aji'rati'lg'an maydanni'n' perimetrin tabi'n'.

558. 1 den 9 g'a shekem qalg'an 6 sandi'

ha'm bos shen'bershelerge jaylas-ti'rg'anda ha'r bir qatar shen'ber-shelerini'n' ishindegi 4 sanni'n' ji'yi'ndi'si' 20 g'a ten' bolsi'n.

559

$154 + 173$

$392 + 234$

$435 + 290$

$265 + 252$

$374 + 382$

$85 + 754$

560

Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

350 som

150 som ko'p

? som

Wonli'qtan ha'm ju'zlikten wo'tip qosi'w

561. Sheshiliwin tu'sindirin': $278 + 364 = \square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
+	2	7	8
	3	6	4
	6	4	2

	2	7	8
+	3	6	4
	6	4	2

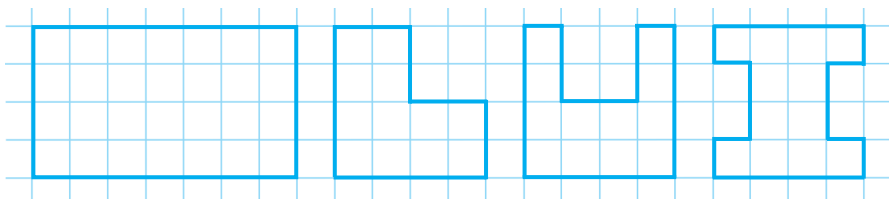

Birlikler birliklarga qosi'ladi', birlikler birliklerdin' asti'na jazi'ladi', 1 wonli'q yadqa saqlanadi'. Wonli'qlar wonli'qlarg'a yadtag'i' 1 wonli'q penen birgelikte qosi'ladi'. Na'tiyje wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi', 1 ju'zlik yadqa saqlanadi'. Ju'zlikler ju'zliklarga qosi'ladi', na'tiyjege yadtag'i' 1 ju'zlik qosi'li'p, ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

562. $167 + 186$ $256 + 358$ $643 + 197$
 $278 + 245$ $347 + 283$ $728 + 182$

563. Bazarg'a 387 kg pomidor ha'm wannan 76 kg ko'p qi'yar ali'p kelindi. Bazarg'a barli'g'i' boli'p qansha pomidor ha'm qi'yar ali'p kelindi?

564. Shaqmaqlardi'n' sani'n yesaplaw arqali' figuralardi'n' betin tabi'n'. Bunda to'rt shaqmaqti' 1 kv sm dep yesaplan':

565. U'shmu'yeshliktin' bir mu'yeshi qi'rqi'p taslansa, neshe mu'yeshi qaladi'? Juwabi'n'i'zdi' si'zi'lmada tiykarlan'.

566. $248 + 173$ $356 + 465$ $545 + 267$
 $184 + 246$ $468 + 334$ $638 + 284$

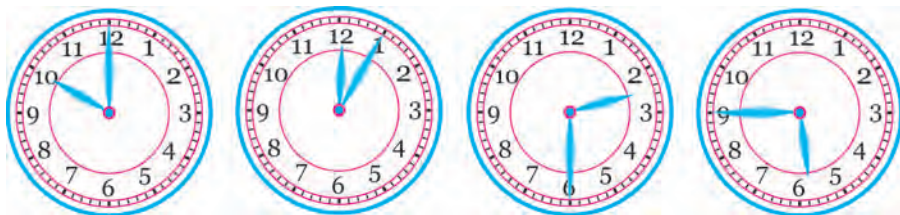

567. Ati'zdan 194 kg piyaz, wannan 76 kg ko'p geshir, geshirden 158 kg ko'p kartoshka qazi'p ali'ndi'. Neshe kilogramm geshir ha'm neshe kilogramm kartoshka qazi'p ali'ng'an?

Waqi't wo'ishew birlikleri. Saat, minut, sutka

- 568.** 1) Saatti'n' kishi tili ne dep ataladi'? U'lken tili she?
- 2) Saat tilinin' ushi' 1 saatta neshe ma'rte qozg'aladi'? Minutti'n' tili she?
- 3) Minutti'n' tili 1 minutta qansha ha'reket qi'ladi'? 5 minutta qansha?
- 4) 1 saatta neshe minut bar?
- 569.** Saatti'n' tilleri nesheni ko'rsetip turg'ani'n ayti'n':

Bul saatlar 15 minuttan keyin nesheni ko'rsetedi?

- 570.** 1) Ku'ndizgi saat 12 den tu'ngi saat 12 ge shekem saatti'n' tili neshe ma'rte aylani'p shi'g'adi'? Minutti'n' tili she?
- 2) Bu'gingi tu'ndegi saat 12 den yerten'gi tu'ndegi saat 12 ge shekem saatti'n' tili neshe ma'rte aylani'p shi'g'adi'? Minutti'n' tili she?

Taza ku'n tu'ngi saat 12 den baslandi'. Bu'gingi tu'ngi saat 12 den yerten'gi tu'ngi saat 12 ge shekem bolg'an waqi't 1 sutkag'a ten'. 1 sutka = 24 saat.

- 571.** 1) Minutlarda ko'rsetin': 1 saat 20 minut, 1 saat 40 minut, 2 saat, 2 saat 15 minut.
 2) Saat ha'm minutlarda ko'rsetin': 90 minut, 150 minut, 180 minut, 200 minut, 240 minut.
 3) Saatlarda ko'rsetin': 1 sutka 6 saat, 2 sutka, 2 sutka 12 saat, 3 sutka, 3 sutka 10 saat.

572. $124 + 153$ $327 + 468$ $557 + 276$
 $253 + 234$ $456 + 382$ $638 + 274$

573. Mekteptegi ha'r bir sabaq 45 minuttan dawam yetedi. Birinshi ha'm yekinshi sabaqtan keyin 5 minuttan ta'nepis, u'shinshi sabaqtan keyin bolsa 15 minut ta'nepis boladi'. Birinshi sabaq baslang'annan to'rtinshi sabaq tamam bolg'ang'a shekem qansha waqi't wo'tedi?

574. 1 den 100 ge shekem bolg'an sanlardi' jazi'w ushi'n neshe cifr qollani'ladi'?

575. $214 + 263$ $436 + 347$ $564 + 386$
 $345 + 132$ $364 + 475$ $757 + 185$

576. Tawg'a shi'g'i'wg'a 2 saat 45 minut, tawdan tu'siwge bolsa 1 saat 35 minut jumsaldi'. Barli'g'i' boli'p qansha waqi't jumsaldi'?

Ji'l, ay, ha'pte

577. 1) Bir ji'l'da neshe ma'wsim bar? Wolardi'n' ati'n' ayti'n'.
2) Ha'r bir ma'wsimdegi aylardi'n' ati'n' ay ti'n'.
3) Bir ji'l neshe aydan ibarat?
4) Bir ha'pte neshe ku'n? Ha'ptenin' ha'r bir ku'ninin' ati'n' ayti'n'.

1 ji'l = 365 sutka. Ha'r to'rt ji'l'da bir ma'rte 1 ji'l = 366 sutka boladi'.

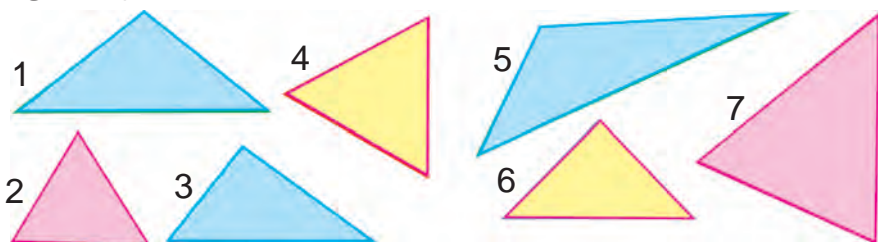
1 ji'l'da 12 ay bar: yanvar, fevral, mart, aprel, may, iyun, iyul, avgust, sentyabr, oktyabr, noyabr, dekabr.

1 ha'pte = 7 ku'n: du'yshembi, siyshembi, sha'rshembi, piyshenbe, juma, shembi, yekshembi.

578. 1) 2 yi'l'da neshe ay bar? 3 yi'l'da she? 5 ji'l'da she?
2) 3 ha'ptede neshe ku'n bar? 8 ha'ptede she?

579. $258 + 172$ $356 + 468$ $596 + 235$
 $267 + 333$ $487 + 476$ $645 + 265$

580. U'shmu'yeshliklerdi tu'rleri boyi'nsha toparlarg'a aji'rati'n':

581. Ha'r bir ma'wsimde neshe sutka bar yekenligin yesaplan'. Ma'wsimlerdegi sutkalardi'n' sani'n qosi'w arqali' 1 ji'l neshe ku'n yekenligin tabi'n'.

582. 12 sho'pten neshe tu'rli tuwri' to'rtmu'yeshlik payda yetiw mu'mkin?

583.

$129 + 143$

$346 + 367$

$554 + 357$

$256 + 344$

$457 + 473$

$768 + 175$

584.

Woqi'w ji'li'ni'n' u'shinshi sheregi 11-yanwardan 20-martqa shekem dawam yetedi. U'shinshi sherek neshe ku'nnen ibarat?

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

585. $300 + 200$

$410 + 300$

$600 + 230$

$300 - 200$

$410 - 300$

$600 - 230$

586. $143 + 134$

$244 + 453$

$329 + 460$

$257 - 125$

$468 - 246$

$867 - 443$

587. Saatlardag'i' tillerdin' nesheni ko'rsetip turg'ani'n ayti'p berin':

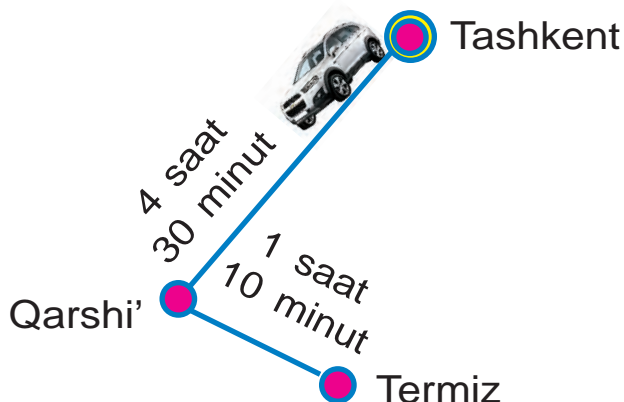
Bul saatlar 25 minuttan keyin nesheni ko'rsetedi?

588. 1) 1) Minutlarda ko'rsetin': 1 saat 15 minut, 1 saat 45 minut, 2 saat 20 minut, 2 saat 30 minut, 2 saat 55 minut, 3 saat 10 minut, 3 saat 40 minut, 5 saat.

2) Saat ha'm minutlarda ko'rsetin': 80 minut, 90 minut, 100 minut, 120 minut, 140 minut, 165 minut, 190 minut, 210 minut, 270 minut, 300 minut, 315 minut.

3) Saatlarda ko'rsetin': 1 sutka 12 saat, 1 sutka 18 saat, 2 sutka 6 saat, 2 sutka 12 saat, 2 sutka 18 saat, 3 sutka 8 saat, 4 sutka.

589. Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

590. Shaqmaq qag'azg'a uzi'nli'g'i' 9 shaqmaq ha'm yeni 4 shaqmaq bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n'. Bul to'rtmu'yeshlikni yeki bo'lekke son-day aji'rati'p qi'rqi'n', bul yeki bo'lekten bir kvadrat ji'ynaw mu'mkin bolsi'n.

591

$236 + 152$

$405 + 284$

$623 + 254$

$275 - 143$

$393 - 192$

$742 - 342$

- 592:** Bir qala menen yekinshi qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q 248 km, yekinshi qala menen u'shinshi qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q bolsa wonnan 64km ko'p. Birinshi qala menen u'shinshi qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q qansha?

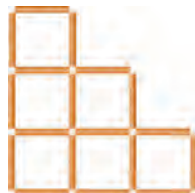
- 593.** 1) 1 ji'lda neshe sutka bar?
 2) 1 ji'lda neshe ay bar? 4 ji'lda neshe? 8 ji'lda she?
 3) 1 ha'ptede neshe ku'n bar? Ha'pte ku'nlerin sanap berin'.
 4) Fevral ayi' neshe ku'nnen ibarat?
 5) Qaysi' aylar 370 ku'nnen ibarat?
 6) Qaysi' aylar 31 ku'nnen ibarat?

- 594.** $127 + 134$ $438 + 253$ $753 + 37$
 $244 + 183$ $562 + 270$ $856 + 83$
 $356 + 247$ $637 + 353$ $943 + 57$

- 595.** Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

	«Raq» –			
	50 som			
	«Woyi'n» –	«Ayi'w» –		
	100 som.	75 som		? som

- 596.** Berilgan figurada kvadrat sani' neshew? Tuwri' to'rtmu'yeshliklerdin' sani'she? Figuradan son-day 2 sho'pti ali'p taslan', na'tiyjede 4 kvadrat qalsi'n.

597.

$74 + 748$

$156 + 137$

$426 + 354$

$85 + 643$

$256 + 252$

$353 + 374$

$99 + 899$

$408 + 385$

$570 + 259$

598.

Du'ka'ng'a ali'p kelingen 10 qapshi'q qumshaker 3 kg li' qaltashalarg'a sali'p shi'g'i'ldi'. Yeger bir qapshi'q qumshaker 45 kg bol'sa, ali'p kelingen barli'q qumshaker neshe qaltashag'a sali'ng'an?

Wonli'qtan wo'tip ali'w

599. Bag'ana tu'rinde ali'w:

$24 - 16$

$42 - 27$

$65 - 38$

$83 - 55$

600. Sheshiliwin tu'sindirin': $263 - 127 = \square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
-	2	6	3
	1	2	7
	1	3	6

-	2	6	3
	1	2	7
	1	3	6

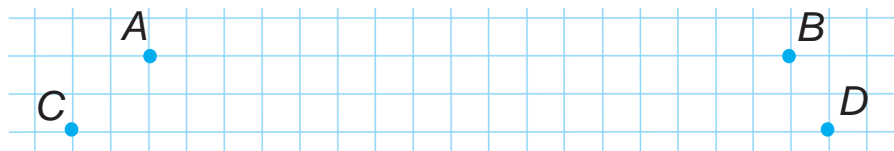
Birliklerdi ali'wda 3 ten 7 ni ali'p bolmaydi'. 6 wonli'qtan 1 wonli'q ali'ni'p, 13 birlik payda yetiledi ha'm 6 ni'n' u'stine noqat qoyi'ladi'. 13 ten 7 ali'nadi', na'tiyje 6 birliklerdin' asti'na jazi'ladi'. Wonli'qlardan qalg'an 5 ten 2 ali'nadi', na'tiyje 3 wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi'. 2 ju'zlikten 1 ju'zlik ali'nadi', na'tiyje 1 ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

601.	154 – 146	361 – 225	744 – 237
	273 – 148	452 – 234	875 – 356
	342 – 116	675 – 347	982 – 578

602. Bir qala menen yekinshi qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q 256 km. Yekinshi qala menen u'shinshi qalani'n' arasi' wonnan 38 km ge az. U'shinshi qala menen to'rtinshi qalani'n' arasi' bolsa yekinshi menen u'shinshi qalalar arasi'ndag'i' arali'qtan 48 km ge ko'p.

- 1) Qaysi' qalalardi'n' arasi'ndag'i' arali'q yen' ko'bi?
- 2) Qaysi' qalalardi'n' arasi'ndag'i' arali'q yen' azi'?

603. Tiyisli noqatlardi' birlestiriw arqali' AB ha'm CD kesindilerin payda yetin'. Kesindilerdin' uzi'nli'g'i'n santimetr ha'm millimetrlerde wo'lshen'.

604. Yashikte 4 woyi'nshi'q bar yedi. Wonnan 2 woyi'nshi'q ali'ndi'. Qaysi' woyi'nshi'qlar ali'ng'an? Juwaplardi'n' sani' neshe boli'wi mu'mkin?

605

$183 - 135$

$254 - 137$

$372 - 256$

$461 - 343$

$546 - 307$

$650 - 434$

$757 - 529$

$864 - 457$

$973 - 645$

606. Sxema boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Ju'zlikten wo'tip ali'w

607. Sheshiliwin tu'sindirin': $427 - 154 = \square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
-	4	2	7
	1	5	4
	2	7	3

	4	2	7
-	1	5	4
	2	7	3

7 birlikten 4 birlik ali'nadi', na'tiyje 3 birliklerdin' asti'na jazi'ladi'. Wonli'qlardi' ali'wda 2 den 5 ti ali'p bolmaydi'. 4 ju'zlikten 1 ju'zlik ali'ni'p, 12 wonli'q payda yetiledi ha'm 4 tin' u'stine noqat qoyi'ladi'. 12 wonli'qtan 5 wonli'q ali'nadi', na'tiyje 7wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi'. 4 ju'zlikten qalg'an 3 ju'zlikten 1 ju'zlik ali'nadi', na'tiyje 2 ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

608. $237 - 175$

$576 - 382$

$748 - 257$

$346 - 153$

$654 - 264$

$825 - 352$

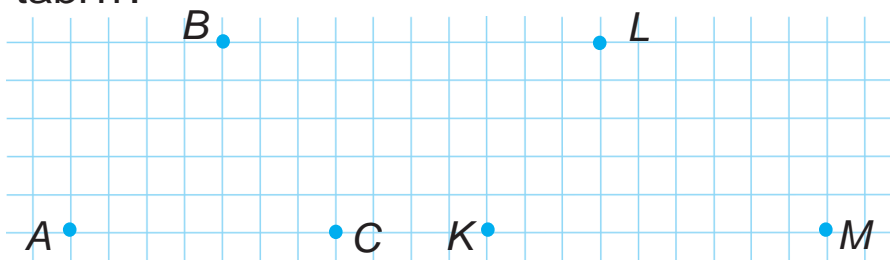
$425 - 254$

$615 - 573$

$867 - 774$

609. Fermer xojali'g'i'nda birinshi teplicadan 548 kg, yekinshisinen wog'an sali'sti'rg'anda 164 kg az pomidor terip ali'ndi'. Barli'g'i' boli'p qansha pomidor terip ali'ng'an?

610. Tiyisli noqatlardi' birlestiriv arqal'i ABC ha'm KLM u'shmu'yeshliklerdi payda yetin'. Son'i'nan ha'r bir u'shmu'yeshliktin' perimet-rin santimetr ha'm millimetrler yesabi'nda tabi'n':

611. Juldi'zshalardi'n' worni'na qanday cifrlar qoyil'sa, a'meller duri's wori'nlang'an boladi'?

$+ \begin{array}{r} 2 * 4 \\ 3 5 * \\ * 8 7 \end{array}$	$+ \begin{array}{r} 3 * 7 \\ 4 6 * \\ * 2 1 \end{array}$	$- \begin{array}{r} 4 * 9 \\ 1 3 * \\ * 2 4 \end{array}$	$- \begin{array}{r} 7 * 8 \\ 3 5 * \\ * 8 2 \end{array}$
--	--	--	--

612: 245 – 164

318 – 246

726 – 534

357 – 185

642 – 252

931 – 840

613: Sayaxatshi' tawg'a shi'g'i'wg'a 3 saat 20 minut jumsadi'. Tawdi'n' to'besinde 1 saat 50 minut dem alg'ani'nan keyin 2 saat 40 minut waqi't jumsap, tawdan qayti'p tu'sti. Sayaxatshi' tawg'a shi'g'i'w ha'm to'menge qayti'p tu'siwge qansha waqi't jumsadi'?

Wonli'qtan ha'm ju'zlikten wo'tip ali'w

614. Sheshiliwin tu'sindirin': $423 - 156 = \square$

-	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
	4	2	3
	1	5	6
	2	6	7

4	2	3
- 1	5	6
2	6	7

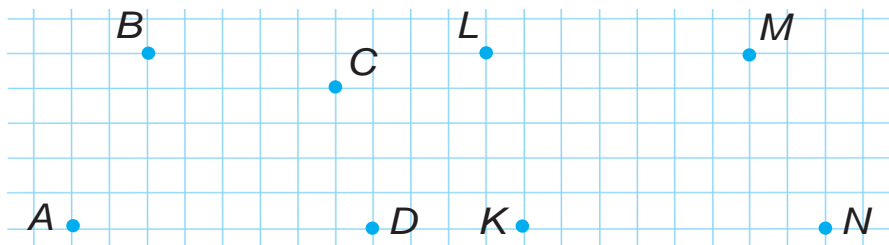

Birliklerdi ali'wda 3 ten 6 ni' ali'p bolmaydi'. 2 wonli'qtan 1 wonli'q ali'ni'p, 13 birlik payda yetiledi ha'm 2 nin' u'stine noqat qoyi'ladi'. 13 birlikten 6 birlik ali'nadi', na'tiyje 7 birliklerdin' asti'na jazi'ladi'. Wonli'qlardan qalg'an 1 den 5 ti ali'p bolmaydi'. 4 ju'zlikten 1 ju'zlik ali'ni'p, 11 wonli'q payda yetiledi ha'm 4 tin' u'stine noqat qoyi'ladi'. 11wonli'qtan 5 wonli'q ali'nadi', na'tiyje 6wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi'. Ju'zliklerden qalg'an 3 ju'zlikten 1 ju'zlik ali'nadi', na'tiyje 2 ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

615. $234 - 176$ $555 - 366$ $743 - 257$
 $346 - 158$ $635 - 147$ $825 - 358$
 $423 - 254$ $671 - 482$ $947 - 559$

616. Kitap du'ka'ni'nda yeki ku'nde 524 kitap sati'ld'i'. Yeger birinshi ku'ni 356 dana sati'lg'an bolsa, yekinshi ku'ni neshe kitap sati'lg'an? Birinshi ku'ni yekinshi ku'ndegiden neshe kitap ko'p sati'lg'an?

617. Tiyisli noqatlardi' birlestiriv arqali' $ABCD$ ha'm $KLMN$ to'rtmu'yeshliklerdi payda yetin'. Ha'r bir to'rtmu'yeshlik perimetrin santimetr ha'm millimetrlerde tabi'n':

618. Bir adamni'n' 17 tu'yesi bar yedi. Wol u'lken balasi'na tu'yelerdin' jarti'si'n, wortanshi'si'na u'shten birin ha'm genjetay balasi'na tog'i'zdan birin wa'siyat yetip qaldi'rdi'. Balalari' tu'yelerin qanday yetip bo'lip ali'wi'n bilmey turg'anlari'nda tu'ye mingen dani'shpan kelip qaldi'. Wol tu'yelerdi balalarg'a bo'lip berdi ha'm tu'yesine minip joli'n dawam yetti. Dani'shpan qanday yetip tu'yelerdi balalarg'a bo'lip bergen?

619

$$243 - 154$$

$$564 - 358$$

$$730 - 349$$

$$324 - 147$$

$$643 - 564$$

$$946 - 768$$

620

Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Bar yedi	Sati'ldi'	Qaldi'
 	 	? «Fanta» ha'm «Nestle»
Barli'g'i' 320	96 ha'm 78	

504–265 ko'risidagi an'latpalar

621. Sheshiliwin tu'sindirin': $504 - 265 = \square$

-	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
	5	0	4
	2	6	5
	2	3	9

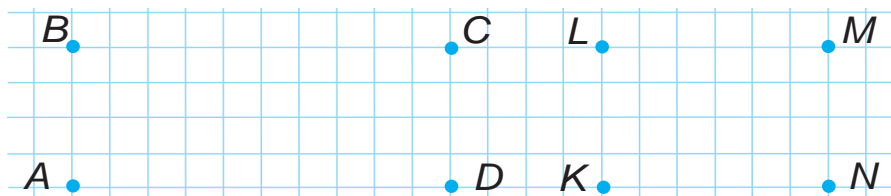
.	.		
5	0	4	
-	2	6	5
2	3	9	

Birliklardi ali'wda 4 ten 5 ti ali'p bolmaydi'. Kemeyiwshidegi 0 wonli'qti' 5 ju'zlik yesabi'na 10 wonli'q yetip ali'nadi'. 10 wonli'qtan 1 wonli'q ali'ni'p, 14 birlik payda yetiledi, 5 ha'm 0 din' u'stine noqat qoyi'ladi'. 14 ten 5 ali'nadi', na'tiyje 9 birliklardin' asti'na jazi'ladi'. 10 wonli'qtan qalg'an 9 dan 6 ali'nadi', na'tiyje 3 wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi'. 5 ju'zlikten qalg'an 4 ten 2 ali'nadi', na'tiyje 2ju'zliklardin' asti'na jazi'ladi'.

622. $204 - 126$ $405 - 137$ $607 - 368$
 $302 - 243$ $501 - 402$ $808 - 759$

623. $ABCD$ ha'm $KLMN$ tuwri' to'rtmu'yeshliklerin payda yetin'. Wolardi'n' perimetrlerin ha'm betlerin tabi'n'.

- 624.** Du'ka'nda 3 tu'rli shokolad bar. Ha'r qaysi' shokolad tu'rindagi bir danasi'ni'n' bahasi':
 shiyelisi — 150 som;
 g'ozali'si' — 250 som;
 qaymaqli'si' — 350 som.

To'mendegi an'latpalar neni bildiriwin ayti'n' ha'm wolardi' sheshin':

$150 + 250$	$250 + 350$	$250 - 150$
$150 + 350$	$350 - 150$	$350 - 250$
$150 + 250 + 350$	$350 + 350$	$250 + 250$

- 625.** 1) Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' uzi'nli'g'i' 2 yese ko'beytilse, woni'n' beti neshe yese ko'beyedi?

2) Kvadratti'n' ta'repi 3 yese ko'beyse, beti neshe yese ko'beyedi?

626

$201 - 147$	$403 - 125$	$702 - 673$
-------------	-------------	-------------

$306 - 214$	$504 - 306$	$908 - 719$
-------------	-------------	-------------

627

Supermarketke 502 kg qoy go'shi ha'm mal go'shi ali'p kelindi. Birinshi ku'ni qoy go'shi-nen 138 kg, mal go'shinen 154 kg sati'ldi'. Supermarkette qansha go'sh qaldi'?

$x + 125 = 142$, $156 + x = 342$
ko'rinisindagi ten'lemeler

- 628.** Ten'lemelerdi sheshin':

$x + 3 = 5$	$5 + x = 8$	$x + 12 = 27$	$36 + x = 47$
-------------	-------------	---------------	---------------

629. Sheshiliwin ha'm tekseriliwin tu'sindirir':

1) $x + 125 = 142$

$x = 142 - 125$

$x = 17$

Tekseriw: $17 + 125 = 142$

$142 = 142$

2) $156 + x = 342$

$x = 342 - 156$

$x = 186$

Tekseriw: $156 + 186 = 342$

$342 = 342$

630. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$x + 136 = 184$

$x + 154 = 437$

$x + 368 = 703$

$173 + x = 346$

$285 + x = 532$

$547 + x = 920$

631. Keste boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Bar yedi	Sati'ldi'	Qaldi'
724 kg kapusta ha'm la'blebi	298 kg kapusta, 236 kg la'blebi	? kg kapusta ha'm la'blebi

632. A'nwar qari'ndasi' U'miydadan 7 jas u'lken.

4ji'l aldi'n A'nwar U'miydadan yeki yese u'lken yedi. 7 ji'ldan keyin A'nwar ha'm U'miydani'n neshe jasta boli'wi'n tabi'n'.

633. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$x + 148 = 174$

$x + 192 = 351$

$x + 456 = 620$

$162 + x = 457$

$265 + x = 503$

$758 + x = 936$

634. Du'ka'ng'a 625 shaqmaq ha'm si'ziqli' da'pter ali'p kelindi. Bir ha'ptede 258 shaqmaq da'pter ha'm 186 si'ziqli' da'pter sati'ldi'. Du'ka'nda barli'g'i' boli'p neshe da'pter qaldi'?

$x - 125 = 142$, $236 - x = 158$
ko'risinidegi ten'lemeler

635. Ten'lemelerdi sheshin':

$$x - 3 = 2 \quad 8 - x = 5 \quad x - 14 = 12 \quad 36 - x = 24$$

636. Sheshiliwin ha'm tekseriliwin tu'sindirir':

1) $x - 125 = 142$

$$x = 142 + 125$$

$$x = 267$$

Tekseriw: $267 - 125 = 142$

$$142 = 142$$

2) $236 - x = 158$

$$x = 236 - 158$$

$$x = 78$$

Tekseriw: $236 - 78 = 158$

$$158 = 158$$

637. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x - 154 = 132$$

$$x - 248 = 325$$

$$x - 358 = 463$$

$$268 - x = 126$$

$$484 - x = 237$$

$$843 - x = 545$$

638. Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

Ali'p kelindi – 548 kitap

Sati'ldi' – 224 yertek kitap ha'm 135 a'debiy kitap

Qaldi' – ? kitap

639. Zamirani'n' anasi' 3 ji'ldan keyin qi'zi'nan 4 yese u'lken boladi'. Yeger anasi' ha'zir 37 jasta bolsa, Zamira neshe jasta?

640. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x - 123 = 157$$

$$x - 163 = 227$$

$$x - 427 = 573$$

$$354 - x = 138$$

$$563 - x = 324$$

$$925 - x = 867$$

- 641.** Bazarg'a 360 kg shalg'am ha'm 245 kg tu'rpi ali'p kelindi. Bir ku'nde 457 kg shalg'am ha'm tu'rpi sati'ldi'. Barli'g'i' boli'p neshe kilogramm shalg'am ha'm tu'rpi qaldi'?

$$x - 305 = 601 - 98, \quad 917 - x = 328 - 39$$

ko'risindegı ten'lemeler

- 642.** Sheshiliwin ha'm tekseriliwin tu'sindirini':

1) $x - 305 = 601 - 98$

$$x - 305 = 503$$

$$x = 503 + 305$$

$$x = 808$$

Tekseriw:

$$808 - 305 = 601 - 98$$

$$503 = 503$$

2) $917 - x = 328 - 39$

$$917 - x = 289$$

$$x = 917 - 289$$

$$x = 628$$

Tekseriw:

$$917 - 628 = 328 - 39$$

$$289 = 289$$

- 643.** Ten'lemelerdi sheshini' ha'm sheshimlerin tekserini':

$$x - 156 = 223 - 74$$

$$436 - x = 324 - 57$$

$$x - 347 = 537 - 269$$

$$724 - x = 437 - 168$$

- 644.** Avtomobilde bir qaladan yekinshi qalag'a qarap jol ju'rildi. Bir saatta 94 km, ja'ne bir saatta 85km arali'q basi'p wo'tildi. Yeger bul yeki qala arasi'ndag'i' arali'q 268 km bolsa, ma'nzilge jetip bari'w ushi'n ja'ne qansha arali'q qaldi'?

- 645.** Yeki san woyladi'm. Bul sanlardi'n' qosi'ndi'si' 14ke, ko'beymesi bolsa 24 ke ten'. Woylag'an sanlari'mdi' tabi'n'.

646. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x - 268 = 345 - 184$$

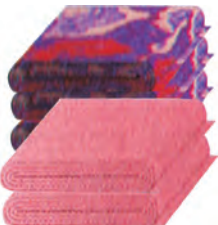
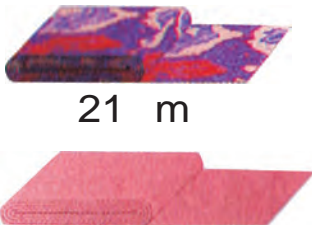
$$x - 574 = 423 - 156$$

$$326 - x = 224 - 86$$

$$937 - x = 756 - 368$$

647. Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Bar yedi	Sati'ldi'	Qaldi'
 126 m	? m	 21 m 18 m

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

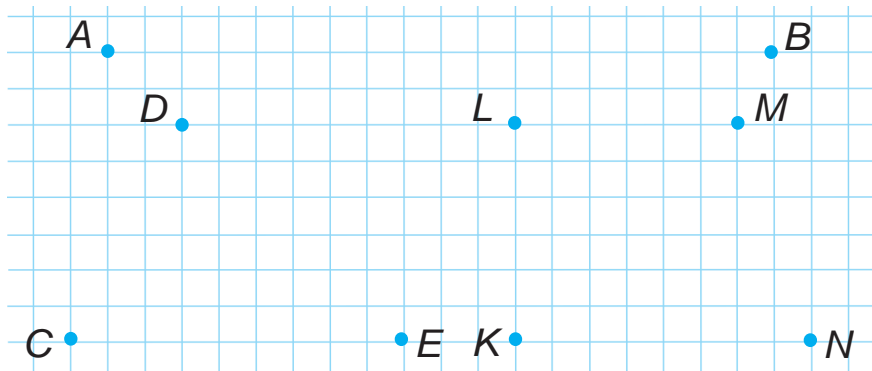
648. $300 - 200$ $360 - 200$ $744 - 232$
 $500 - 300$ $450 - 200$ $875 - 353$

649. $154 - 36$ $134 - 52$ $104 - 63$
 $247 - 139$ $247 - 156$ $206 - 153$
 $355 - 228$ $436 - 254$ $501 - 245$

650. Keste boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Bar yedi	Sati'ldi'	Qaldi'
Barli'g'i' 125 kg pechene ha'm konfet	54 kg pechene ha'm 38 kg konfet	? kg pechene ha'm konfet

- 651.** Tiyisli noqatlardi' birlestiriv arqali' AB , CDE ha'm $KLMN$ figuralari'n payda yetin'. Son'i'nan kesindilerdin' uzi'nli'g'i'n, u'shmu'yeshlik ha'm to'rtmu'yeshliklerdin' perimetrlerin santimetr menen millimetrlerde ani'qlan':

- 652.** 1) To'rt 2 sani'nan 6 sani'n payda yetin'.
 2) To'rt 2 sani'nan 9 sani'n payda yetin'.
 3) To'rt 2 sani'nan 10 sani'n payda yetin'.
 4) To'rt 2 sani'nan 12 sani'n payda yetin'.

653. $173 - 78$ $265 - 74$ $254 - 85$
 $382 - 254$ $547 - 264$ $643 - 365$

- 654.** Bir ji'l aldi'n mektepte barli'g'i' boli'p 878 woqi'wshi' woqi'ytug'i'n yedi. Wolardan 89 woqi'wshi' mektepti pitkerdi. Sentyabrde 1-klasqa 96 woqi'wshi' qabi'l yetildi. Mektepte ha'zir neshe woqi'wshi' woqi'p ati'r?
-

- 655.** Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':
$154 + x = 283$	$x + 213 = 437$	$367 + x = 805$
$x - 137 = 146$	$348 - x = 253$	$x - 367 = 633$

656. Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

Ali'p kelindi – 254 shaqmaq da'pter,
178 si'ziqli' da'pter

Qaldi' – 126 da'pter

Sati'ldi' – ? da'pter

657. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x - 246 = 536 - 168$$

$$356 + x = 537 + 269$$

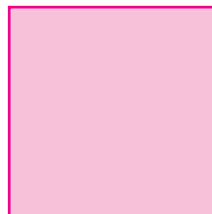
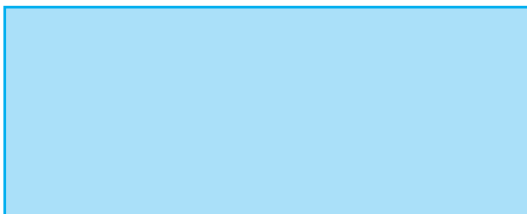
$$627 - x = 234 + 257$$

$$x - 356 = 456 + 168$$

$$x + 153 = 624 - 265$$

$$237 + x = 867 - 269$$

658. Figuralardi'n' perimetrlerin ha'm betlerin tabi'n':

659. To'rt 9 sani'nan 100 sani'n payda yetiw mu'mkinbe?

660. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x + 164 = 333$$

$$346 + x = 545$$

$$x + 523 = 602$$

$$502 - x = 246$$

$$x - 248 = 356$$

$$643 - x = 364$$

661. Mektep kitapxanasi'na 426 kitap ali'p kelindi. Bul kitaplardan 134 danasi' baslawi'sh klas-ti'n' woqi'wshi'lari'na, 176 danasi' joqari' klas-ti'n' woqi'wshi'lari'na arnalg'an. Kitapxanag'a ali'p kelingan kitaplardan neshewi mug'allim-lerge arnalg'an?

1000 ISHINDE KO'BEYTIW HA'M BO'LIW

AWI'ZEKI KO'BEYTIW HA'M BO'LIW

1 ha'm 0 din' qatnasi'wi'nda ko'beytiw
ha'm bo'liw

662. 1 ha'm 0 sanlari'ni'n' qatnasi'nda ko'beytiw
ha'm bo'liwdin' qag'i'ydalari'n yeslen':

1) $1 \cdot 24$ $56 \cdot 1$ $1 \cdot 267$ $584 \cdot 1$

**1 di ha'r qanday sang'a ko'beytse, sol
sanni'n' wo'zi payda boladi'.**

2) $0 \cdot 36$ $83 \cdot 0$ $0 \cdot 328$ $768 \cdot 0$

**0 di ha'r qanday sang'a ko'beytse, 0 pay-
da boladi'.**

3) $47 : 1$ $79 : 1$ $364 : 1$ $874 : 1$

**Ha'r qanday sandi' 1 ge bo'lgende bo'li-
niwshinin' wozi shi'g'adi'.**

4) $0 : 18$ $0 : 64$ $0 : 243$ $0 : 654$

**0 di ha'r qanday sang'a bo'lgende 0
shi'g'adi'.**

5) ~~$36 : 0$~~

Sandi' 0 ge bo'liw mu'mkin yemes!

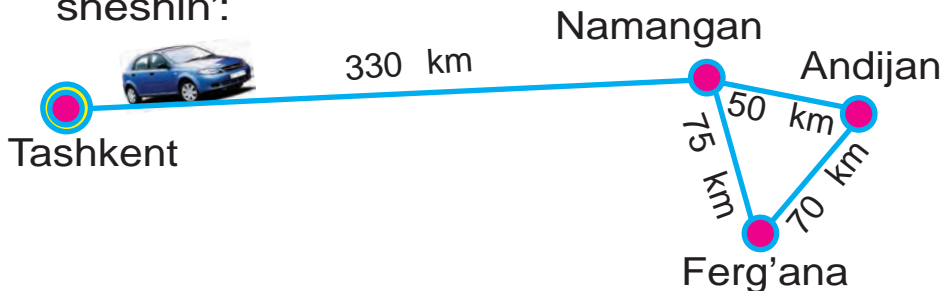
663. $1 \cdot 236$ $326 \cdot 1$ $148 : 1$ $0 : 467$

$0 \cdot 564$ $234 : 1$ $0 : 625$ $486 \cdot 0$

664. $137 + 62$	$226 + 327$	$666 + 268$
$154 + 135$	$358 + 326$	$543 + 357$
$235 + 124$	$432 + 549$	$486 + 514$

665. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

- 666.** 1) To'rt 1 cifri'nan 12 sani'n payda yetin'.
 2) To'rt 2 cifri'nan 12 sani'n payda yetin'.
 3) To'rt 3 cifri'nan 12 sani'n payda yetin'.
 4) To'rt 4 cifri'nan 12 sani'n payda yetin'.

667.

$118 + 140$	$346 + 239$	$574 + 146$
$235 + 153$	$463 + 328$	$657 + 343$
$443 + 326$	$534 + 227$	$328 + 485$

668. Du'ka'nda birinshi ku'ni 158, yekinshi ku'ni wonnan 24 dana ko'p, u'shinshi ku'ni bolsa yekinshi ku'ng'e sali'sti'rg'anda 18 dana ko'p muzqaymaq sati'ldi'. U'shinshi ku'ni neshe muzqaymaq sati'ldi'?

Sandi' 10, 100 ge ko'beytiw ha'm bo'liw

669.

$3 \cdot 10$	$12 \cdot 10$	$4 \cdot 100$	$100 \cdot 10$
$10 \cdot 8$	$10 \cdot 56$	$100 \cdot 7$	$10 \cdot 100$

Sandi' 10 g'a ko'beytkende sol sanni'n' aqi'ri'na bir 0 cifri', 100 ge ko'beytkende bolsa yeki 0 cifri' jazi'ladi'.

670. $40:10$ $240:10$ $300:100$ $1000:10$
 $70:10$ $860:10$ $600:100$ $1000:100$

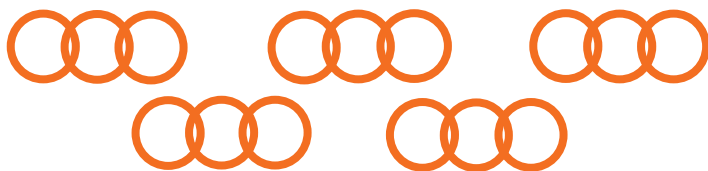

Sandi' 10 g'a bo'lgende sol sanni'n' aqi'ri'ndag'i' bir 0 cifri', 100 ge bo'lingende bolsa yeki 0 cifri' tu'sirip qaldi'ri'ladi'.

671. $273-152$ $462-245$ $826-467$
 $368-236$ $643-346$ $854-769$
 $875-543$ $737-519$ $923-545$

672. 1 top gezleme 28 m bolsa, 10 top gezleme neshe metr boladi'?

673. U'sh saqi'ynani' ashi'p-jawi'p, bes shi'nji'r bolatug'i'n pu'tin bir shi'nji'r payda yete alasiz ba?

674. $156-122$ $352-216$ $706-528$
 $474-234$ $474-328$ $850-783$
 $963-542$ $567-283$ $923-674$

675. Du'ka'ng'a 10 yashikte «Fanta» ishimligi ali'p kelindi. Yeger ha'r bir yashikte 24 shiyshe-den ishimlik bolsa, barli'g'i' boli'p neshe dana «Fanta» ali'p kelingen?

30·4, 200·3 ko'risindagi an'latpalar

676. Sheshiliwin tu'sindirin':

1) $30 \cdot 4 = \square$

$$30 \cdot 4 = 3 \cdot 10 \cdot 4 = 3 \cdot 4 \cdot 10 = 12 \cdot 10 = 120$$

2) $200 \cdot 3 = \square$

$$200 \cdot 3 = 2 \cdot 100 \cdot 3 = 2 \cdot 3 \cdot 100 = 6 \cdot 100 = 600$$

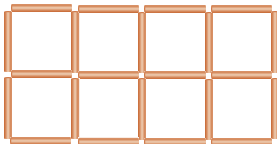
677. $20 \cdot 8$ $60 \cdot 3$ $80 \cdot 7$ $300 \cdot 2$

$6 \cdot 20$ $5 \cdot 70$ $8 \cdot 50$ $4 \cdot 200$

678. 1 qapshi'q gu'rish 60 kg g'a ten'. Birinshi ha'm yekinshi ku'ni 5 qapshi'qtan gu'rish sati'ldi'. Yeki ku'nde neshe kilogramm gu'rish sati'lg'an?

679. Radiusi' 2 sm 4 mm bolg'an do'n'gelek si'zi'n'. Woni'n' worayi'n O ha'ribi menen belgilen'. OA radiusi'n ha'm BC diametrin wo'tkizin'. BC diametrin wo'lshen'.

680. Figurada neshe kvadrat ha'm neshe tuwri to'rtmu'yeshlik bar? 4 sho'pti ali'p taslap, 6 kvadrat qaldi'ri'n':

681. $30 \cdot 5$ $40 \cdot 4$ $70 \cdot 8$ $500 \cdot 2$

$9 \cdot 20$ $6 \cdot 50$ $9 \cdot 80$ $3 \cdot 300$

682. Du'ka'nda 1 qa'lemnin' bahasi' 100 som, 1 ruchkani'n' bahasi' bolsa 200 som. Labar du'ka'nnan 3 qa'lem ha'm 2 ruchka sati'p aldi'. Labar barli'g'i' boli'p neshe som jum-sadi'?

320·3 ko'risindeki an'latpalar

683. Sheshiliwin tu'sindirin': $320 \cdot 3 = \square$

1-usi'l: $320 \cdot 3 = 32 \cdot 10 \cdot 3 = 32 \cdot 3 \cdot 10 = 96 \cdot 10 = 960$

2-usi'l: $320 \cdot 3 = (300 + 20) \cdot 3 = 300 \cdot 3 + 20 \cdot 3 = 900 + 60 = 960$

684. $120 \cdot 8$ $240 \cdot 4$ $280 \cdot 3$ $460 \cdot 2$
 $6 \cdot 160$ $5 \cdot 180$ $4 \cdot 150$ $2 \cdot 420$

685. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

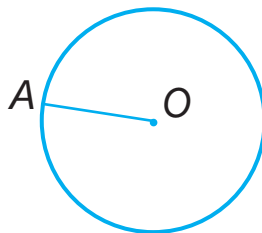
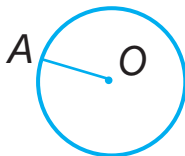
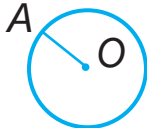

2 danasi' — 500 som

3 danasi' — ? som

686. Do'n'geleklerdin' radiusi'n wo'lshen':

687. Neshe kvadrat ha'm neshe tuwri' to'rtmu'yeshlik bar? 3 sho'pti ali'p taslap, 5 kvadrat qaldi'ri'n.

688. $160 \cdot 5$ $250 \cdot 4$ $140 \cdot 7$ $450 \cdot 2$
 $9 \cdot 110$ $6 \cdot 150$ $3 \cdot 310$ $2 \cdot 490$

689. 1 da'pterdin' bahasi' 300 som. 1000 somg'a neshe da'pter ali'w mu'mkin? Neshe som awi'si'p qaladi'?

800 : 4, 490 : 7 ko'risindegı an'latpalar

690. Sheshiliwin tu'sindirın':

1) $800 : 4 = \square$

$$800 : 4 = (8 \cdot 100) : 4 = (8 : 4) \cdot 100 = 2 \cdot 100 = 200$$

2) $490 : 7 = \square$

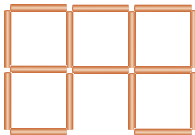
$$490 : 7 = (49 \cdot 10) : 7 = (49 : 7) \cdot 10 = 7 \cdot 10 = 70$$

691. $200 : 2$ $600 : 3$ $800 : 2$ $900 : 3$
 $240 : 4$ $320 : 8$ $480 : 6$ $720 : 9$

692. Salima ha'm Xalima du'ka'nnan da'pter sati'p almaqshi' bo'ldi'. Salima sa'ti'wshi'g'a 900 som berip, 3 da'pter aldi'. Xalima da'pter ali'wi' ushi'n sa'ti'wshi'g'a neshe som beriwi kerek?

693. Radiusi' 3 sm 7 mm bolg'an do'n'gelek ha'm shen'ber si'zi'n'. Wolardi'n' worayi'n belgilen'. Radius ha'm diametr wotkizin'. Si'zi'lg'an do'n'gelek, shen'berdin' radiusi' ha'm diamet-rin wo'lshen'.

694. 1 sho'ptin' worni'n wo'zgartip kvadratlar sa-ni'n 6 bolatug'i'n qi'li'p wo'zgartin'.

695. $400 : 2$ $600 : 2$ $800 : 8$ $300 : 3$
 $160 : 4$ $280 : 7$ $540 : 6$ $810 : 9$

696. «Afrosiyob» poezdi' Tashkentten Samarqand-qa 2 saatta jetip bardı'. Yeger bul qalalar ara-si' 320 km bolsa, «Afrosiyob» ha'r bir saatta neshe kilometr joldi' basi'p wo'tken?

Wo'tilgenlerdi' bekkemlew

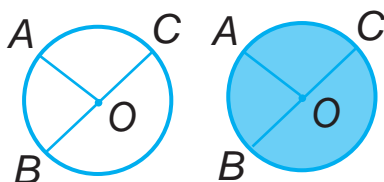
- 697.** $1 \cdot 58$ $327 \cdot 1$ $0 \cdot 69$ $793 \cdot 0$
 $67 : 1$ $564 : 1$ $0 : 46$ $0 : 278$
- 698.** $5 \cdot 10$ $28 \cdot 10$ $3 \cdot 100$ $100 \cdot 6$
 $10 \cdot 9$ $10 \cdot 74$ $100 \cdot 8$ $9 \cdot 100$
- 699.** $30 : 10$ $270 : 10$ $100 : 100$ $700 : 100$
 $70 : 10$ $780 : 10$ $300 : 100$ $900 : 100$

- 700.** $1 \cdot 43$ $58 : 1$ $1 \cdot 84$ $328 \cdot 0$
 $0 \cdot 56$ $34 : 1$ $0 \cdot 36$ $743 \cdot 0$

- 701.** $30 \cdot 8$ $80 \cdot 3$ $300 \cdot 3$ $400 \cdot 2$
 $7 \cdot 120$ $5 \cdot 170$ $4 \cdot 250$ $2 \cdot 490$

702. Woqi'wshi'lardi'n' ha'r birinde 8 shaqmaq ha'm 6 si'ziqli' da'pter bar. Yeger klassta 30 woqi'wshi' bolsa, wolarda neshe shaqmaq ha'm neshe si'ziqli' da'pter bar? Wolarda barli'gi' boli'p neshe da'pter bar?

703. Figuralar bir-birinen qalay aji'raladi'? Wolar-di'n' atamasi'n ayti'n', radiusi' ha'm diametrin wo'lshen'.

704. Qoli'n'i'zg'a 4 tas ali'n' ha'm woqi'w xana-si'ni'n' wortasi'nda turg'an halatta por menen do'n'gelek si'zi'n'. Do'n'gelekten uzaqlaspag'an halda xanani'n' mu'yeshlerine birewden tas qoyi'p shi'ga alasi'z ba?

705

$180 \cdot 4$

$310 \cdot 3$

$140 \cdot 6$

$460 \cdot 2$

$3 \cdot 240$

$5 \cdot 190$

$7 \cdot 120$

$2 \cdot 450$

706

«Kobalt» avtomobili 1 saatta 90 km arali'qti basi'p wo'tti. «Kobalt» toqtamastan ja'ne 2 saat sonday ju'rse, barli'q basi'p wo'tken arali'gi' qansha boladi'?

707.

$10 \cdot 60 \square 6 \cdot 100$

$700 : 10 \square 7 \cdot 10$

$40 : 10 \square 400 : 100$

$900 : 100 \square 9 \cdot 10$

708.

$200 : 2$

$600 : 3$

$800 : 2$

$900 : 3$

$240 : 4$

$320 : 8$

$480 : 6$

$720 : 9$

709. Du'ka'ng'a 120 kg konfet ha'm 150 kg pechenye ali'p kelindi. Wolardi'n' barli'g'i' 6 ku'nde sati'p boli'ndi'. Barli'g'i' boli'p 1 ku'nde neshe kilogramman sati'lg'an?

710. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Ali'p kelindi	Sati'ldi'	Qaldi'
	? dana	
18 dana as qabaq		U'shten bir u'lesi

711. Radiusi $OA = 3$ sm 4 mm bolg'an do'n'gelek ha'm shen'ber si'zi'n'. Wolarg'a BC diametrlerin wo'tkizin'. Do'n'gelek ha'm shen'berdin' diametrlerin wo'lshen'.

712. To'rt 5 cifri'nan paydalani'p, 3 sani'n payda yete alasi'zba?

713. $70 \cdot 8 \square 7 \cdot 80$

$2 \cdot 40 \square 720 : 9$

$5 \cdot 90 \square 720 : 8$

$240 : 2 \square 3 \cdot 40$

714. Go'sh du'ka'ni'nda bir ku'nde 140 kg qoy go'shi ha'm 180 kg mal go'shi sati'ldi'. Ku'nine sonday mug'darda go'sh sati'lsa, 3 ku'nde barli'g'i boli'p qansha go'sh sati'ladi'?

600 : 20, 900 : 300 ko'rinisidagi an'latpalar

715. Sheshiliwin tu'sindirir':

1) $600 : 20 = \square$

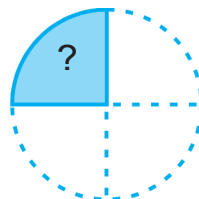
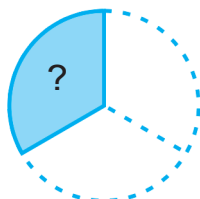
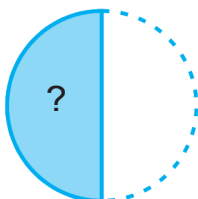
$$600 : 20 = (6 \cdot 100) : (2 \cdot 10) = (6 : 2) \cdot (100 : 10) = 3 \cdot 10 = 30$$

2) $900 : 300 = \square$

$$900 : 300 = (9 \cdot 100) : (3 \cdot 100) = (9 : 3) \cdot (100 : 100) = 3 \cdot 1 = 3$$

716. $40 : 20$ $600 : 30$ $800 : 20$ $400 : 200$
 $80 : 40$ $800 : 40$ $900 : 30$ $600 : 300$

717. Pu'tin shen'berdin' beti 24 kv. sm. Basqa shen'berlerdin' boyalg'an bo'leginin' betlerin tabi'n'.

718. Supermarketke 20 yashikte 400 dana «Nestle» suwi' ali'p kelindi. Ha'r bir yashikte neshe danadan «Nestle» bar?

719. Bos shaqmaqlarg'a 5 yamasa 6 sanlari'n qoyi'n'. Ha'r bir qatar ha'm bag'anadag'i' sanlardi'n' qosi'ndi'si' 17 shi'qsi'n:

	6	

720

60:30

400:20

700:70

600:200

80:20

500:50

900:30

800:400

721

8 shi'rpi' 800 som turadi'. 500 somg'a neshe shi'rpi' sati'p ali'w mu'mkin?

240:30 ko'rinisidagi an'latpalar

722. Sheshiliwin tu'sindirir': $240:30 = \square$

$$240:30 = (24 \cdot 10) : (3 \cdot 10) = (24:3) \cdot (10:10) = 8 \cdot 1 = 8$$

723. 160:20 350:50 560:80 720:80
 210:70 420:60 630:70 810:90
 280:40 480:80 640:40 960:60

724. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

400 som

? som

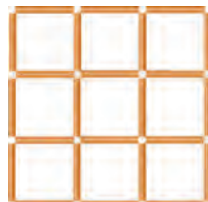

? som

725. Kesindinin' uzi'nli'g'i'n wo'lshen'. Berilgen kesindinin' yari'mi'na, u'shten birine ha'm she-regine ten' bolg'an kesindilerdi si'zi'n':

726. Berilgen figurada neshe kvadrat ha'm neshe tuwri' to'rtmu'yeshlik bar? 4 sho'p danasi'n ali'p taslap, 5 kvadrat qaldi'ri'n':

727.

120:20

210:30

360:60

560:70

180:30

300:50

420:70

640:80

728.

Du'ka'ng'a ali'p kelingen 4 qapshi'q un 80 qaltashag'a sali'p shi'g'i'ldi'. Yeger ha'r bir qapshi'q 60 kg nan bolsa, ha'r bir qaltashag'a neshe kilogrammnan un sali'ng'an?

Waqi't birlikleri. Sekund

- 729.** 1) Saatti'n' kishi tili neni ko'rsetedi? U'lken tili ne?
 2) 1 saatta neshe minut bar?
 3) Minutti'n' tili 1 saatta neshe ma'rte wo'zgeredi? 1 minutta ne?

Saat ha'm minutti'n' tilinen basqa, ja'ne bir til – sekund tilinen de paydalani'ladi'.

Sekund tili ushi'n saattag'i' ha'r bir si'zi'qshani'n' arasi' 1 sekundqa ten'. Sekundti'n' tili bir minutta toli'q bir ma'rte aylani'p shi'g'adi'. 1 minut 60 sekundqa ten': 1 min=60 s

- 730.** 2 saat=min 1 saat 40 min=min
 4 saat=min 3 saat 30 min=min
 3 min=s 2 min 20 s=s
 5 min=s 5 min 30 s=s
 10 min=s 11 min 20 s=s

731. Ten'lemelerdi sheshin':

$$\begin{array}{lll} x+127=248 & x+237=354 & x+448=634 \\ 154+x=376 & 247+x=455 & 567+x=904 \end{array}$$

732. Shuxrat mektepten ku'ndizi saat 1 de kelip, tu'slik qi'li'wg'a 20 minut, dem ali'wg'a 40 minut, doslari' menen woynawg'a 1 saat, u'yg'e tapsi'rmani tayarlawg'a 2 saat waqi'ti'n jumsadi'. Sonsha waqi't jumsalg'annan keyin saat nesheni ko'rsetip turg'an boladi'?

733. 3 pi'shi'q 3 ti'shqandi' tuti'wg'a 3 minut jumsasa, 30 pi'shi'q 30 ti'shqandi' tuti'w ushi'n qansha waqi't jumsaydi'?

734. $x+114=236$ $x+226=342$ $x+356=543$
 $146+x=358$ $268+x=473$ $446+x=834$

735. Mektepte ha'r bir sabaq 45 minut dawam yetedi. 2 sabaq neshe minut dawam yetedi? 4 sabaq ne? 4 sabaq neshe saatti' wo'z ishine aladi'?

Cifrli' saat

736. Cifrli' saatlar nesheni ko'rsetpekte:

Qaysi' saatlar tu'ngi waqi'tti' ko'rsetpekte?

Cifrli' saatta 24 saat dawami'ndag'i' waqi't cifrlar arqali' ko'rsetilgen boladi'.

737. Cifrli' saat 9 : 15, 15 : 30, 21 : 45 ti ko'rsetpekte. Usi' waqi'tlardi' a'piwayi' saatti'n' saat ha'm minut tilleri qanday sanlardi' ko'rsetedi?

738. Ten'lemelerdi sheshin':

$$x - 34 = 158$$

$$x - 137 = 258$$

$$x - 378 = 564$$

$$x - 78 = 143$$

$$x - 245 = 364$$

$$x - 137 = 863$$

739. Tashkent ha'm Samarqandti'n' arasi'ndag'i' arali'q 320 km ge ten'. Yeger avtomobilde 1 saatta 80 km den jol basi'p wo'tilse, Tashkentten Samarqandqa neshe saatta jetip bari'ladi'?

740. 1) U'sh 2 cifri'nan 20 sani'n payda yetin'.

2) U'sh 5 cifri'nan 11 sani'n payda yetin'.

741

$$x - 56 = 98$$

$$x - 123 = 264$$

$$x - 356 = 534$$

$$x - 87 = 124$$

$$x - 278 = 399$$

$$x - 687 = 265$$

742

Cifrli' saat 8:10, 17:40, 22:25 ti ko'rsetpekte. Bul waqi'tlardi' a'piwayi' saatti'n' saat ha'm minut tilleri sanlardi' ko'rsetedi?

A'sir. Waqi't birlikleri kestesi

- 743.** 1) 1 ji'l neshe sutka ha'm neshe aydan ibarat?
2) Qaysi' aylar 30 sutkadan, qaysi'lari' 31 sutkadan ibarat?
3) Yen' qi'sqa ay neshe sutkadan ibarat?
4) 1 sutka neshe saat?
5) 1 saat neshe minut?
6) 1 minut neshe sekund?

Yen' u'lken waqi't birligi bul – a'sir. 1 a'sir 100 ji'ldan ibarat: 1 a'sir = 100 ji'l.

- 744.** $2 \text{ a'sir} = \square \text{ ji'l}$ $300 \text{ ji'l} = \square \text{ a'sir}$
 $5 \text{ a'sir} = \square \text{ ji'l}$ $700 \text{ ji'l} = \square \text{ a'sir}$
 $10 \text{ a'sir} = \square \text{ ji'l}$ $900 \text{ ji'l} = \square \text{ a'sir}$

- 745.** Waqi't birlikleri kestesin ko'shirip jazi'n' ha'm yeslep qali'n':

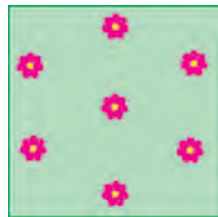
1 a'sir = 100 ji'l	1 ha'pte = 7 sutka
1 ji'l = 12 ay	1 sutka = 24 saat
1 ay = 30(31) sutka	1 saat = 60 min
Fevral = 28(29) sutka	1 min = 60 s
1 ji'l = 365(366) sutka	

- 746.** Ten'lemelerdi sheshin':

$24 - x = 17$	$473 - x = 267$	$705 - x = 328$
$47 - x = 38$	$564 - x = 378$	$836 - x = 587$
$93 - x = 65$	$643 - x = 363$	$954 - x = 766$

747. Bag'man bag' jarati'w maqsetinde bir saatta 10 shiye na'lin yekpekte. Yeger ku'nine 8 saattan sonday islese, 240 na'ldi neshe ku'nde yegip boladi?

748. Gilemde 7 gu'l bar. U'sh tuwri' si'zi'qti'n' ja'rdeminde gilemdi ha'r bir bo'leginde birewden gu'li bolg'an 7 bo'lekke bo'le ala-si'zba?

749

$$23 - x = 12$$

$$184 - x = 112$$

$$678 - x = 287$$

$$57 - x = 38$$

$$263 - x = 137$$

$$725 - x = 536$$

750

Zafar u'yinin' aldi'ndag'i' tereklerdi ha'k penen ha'klew ushi'n ata-anasi'na ja'rdem berdi. Wol 1 saatta 5 terekti ha'kledi. Zafar 1 terekti ha'klewge qansha waqi't jumsag'an?

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

751. $30:10$ $200:10$ $700:10$ $300:100$
 $70:10$ $400:10$ $900:30$ $800:100$

752. $120:30$ $360:60$ $580:20$ $720:40$
 $240:40$ $480:80$ $640:80$ $880:80$

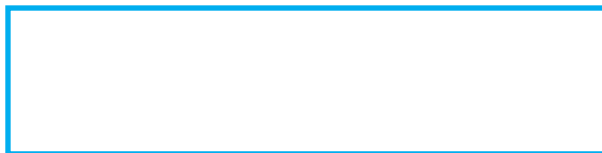
753. Saat ha'm minutlarda ko'rsetin: 80 min, 100 min, 120 min, 160 min, 200 min, 250 min, 500 min.

754. Minutlarda ko'rsetin': 1 saat 20 min, 3 saat 20 min, 6 saat 50 min, 10 saat 30 min.

755. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Bar yedi	Sati'ldi'	Qaldi'
		? dana
18 dana kapusta	9 dana ha'm 6 dana	

756. Berilgen kesindinin' ta'replerinin' yari'mi'na ha'm sheregine ten' bo'lgan yeki tuwri' to'rt-mu'yeshlik si'zi'n'. Wolardi'n' perimetri ha'm betlerin tabi'n':

757. Yeger U'mida du'ka'nnan 4 da'pter sati'p alsa, 100 swm awi'si'p qaladi'. Yeger 5 dana sati'p alsa, 100 swm jetpeydi. Da'pter neshe swm turadi'? U'midada neshe som bar?

758. Ten'lemelerdi sheshin':

$$x + 47 = 75$$

$$x + 132 = 258$$

$$x + 464 = 536$$

$$54 + x = 87$$

$$264 + x = 555$$

$$524 + x = 821$$

759. Ha'r bir 50 kg nan bolg'an 4 qapshi'qtagi' gu'rish 40 qaltashag'a sali'p shi'g'i'ldi. Ha'r bir qaltashalarg'a neshe kilogrammnan gu'rish sali'ng'an?

760. $60 : 20$ $300 : 30$ $1000 : 20$ $1000 : 200$
 $90 : 30$ $800 : 20$ $1000 : 50$ $1000 : 500$

- 761.** Sekundlarda ko'rsetin': 1 min 40 s, 2 min 30 s, 3 min 20 s, 4 min 10 s, 5 min 50 s, 6 min 40 s, 8 min 20 s, 11 min 40 s.
- 762.** Cifrli' saatlar nesheni ko'rssetpekte:

Qaysi' saat azang'i', qaysi'lari' ku'ndizgi, qaysi' biri keshquri'ng'i' waqi'tti' ko'rssetpekte?

- 763.** Yeki qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q 240 km bo'li'p, avtobus bir saatta 60 km arali'qti' basi'p wo'tti. Yeger avtobus sonday tezlikte ju'rse, ma'nzilge jetip bari'wi' ushi'n ja'ne neshe saat jol ju'riwi kerek?
- 764.** Radiusi' 2 sm bolg'an 3 do'n'gelekti si'zi'n'. Wolardan birewin toli'q, yekinshisinin' yari'mi'n, u'shinshisinin' sheregin boyaw arqali' pu'tin do'n'gelek, yari'm do'n'gelek ha'm sherek do'n'gelek payda yetin'.

- 765.** Bes 2 sani'ni'n' arasi'na to'rt a'mel ko'rssetpesinin' ha'r birinen birewden sonday qoyi'n', na'tiyjede 2 sani' payda bolsi'n.

- 766.** Ten'lemelerdi sheshin':

$$x - 34 = 25$$

$$x - 134 = 256$$

$$x - 274 = 668$$

$$97 - x = 64$$

$$472 - x = 234$$

$$964 - x = 527$$

- 767.** Ji'llarda ko'rsetin': 1 a'sir 20 ji'l, 1 a'sir 50 ji'l, 2 a'sir 30 ji'l, 5 a'sir 80 ji'l, 8 a'sir 40 ji'l, 10 a'sir.

JAZBA TU'RDE KO'BEYTIW HA'M BO'LIW

Tan'badan wo'tpesten ko'beytiw

768. Sheshiliwin tu'sindirir': $123 \cdot 3 = \square$

1) Tan'balarg'a aji'ratip ko'beytiw: $123 \cdot 3 =$
 $= (100 + 20 + 3) \cdot 3 = 100 \cdot 3 + 20 \cdot 3 + 3 \cdot 3 =$
 $= 300 + 60 + 9 = 369.$

2) Bag'ana tu'rinde ko'beytiw:

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
×	1	2	3
	3	6	9

	1	2	3
×			3
	3	6	9

Izbe-iz birliklerge, wonli'qlar ha'm ju'zliklerge ko'beytileti. Na'tiyjeler say kelwine qarap birlikler, wonli'qlar ha'm ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

769. $43 \cdot 2$ $124 \cdot 2$ $213 \cdot 3$ $122 \cdot 4$
 $32 \cdot 3$ $243 \cdot 2$ $322 \cdot 3$ $111 \cdot 8$

770. Du'ka'ng'a 528 kg aq may ali'p kelindi. Yeger ha'r ku'ni 132 kg nan sati'lsa, 3 ku'nde neshe kilogramm aq may sati'ladi'? Du'ka'nda ja'ne qansha aq may qaladi'? Qalg'an aq may ja'ne neshe ku'nde sati'ladi'?

771. Bos shaqmaqlarg'a 5 ha'm 6 sanlari'n sonday qoyip shi'g'i'n', ha'r bir qatar ha'm bag'anadag'i' sanlardin' qosi'ndisi' 16 shi'qsi'n.

		5
	6	
5		

772

$42 \cdot 2$

$342 \cdot 2$

$133 \cdot 3$

$221 \cdot 4$

$33 \cdot 3$

$424 \cdot 2$

$332 \cdot 3$

$111 \cdot 6$

$22 \cdot 4$

$231 \cdot 3$

$212 \cdot 4$

$111 \cdot 9$

773

Tez ju'riwshi poezd 1 saatta 122 km arali'qti' basi'p wo'tti. Poezd sol tezlikte ju'rse, 3 saat-tan keyin woni'n' basi'p wotken barli'q arali'g'i' qansha boladi'?

774.

$2 \cdot 2 \cdot 2$

$2 \cdot 3 \cdot 4$

$3 \cdot 4 \cdot 6$

$15 \cdot 3 \cdot 6$

$3 \cdot 3 \cdot 3$

$3 \cdot 3 \cdot 5$

$4 \cdot 6 \cdot 8$

$48 \cdot 6 \cdot 9$

775.

$34 \cdot 2 + 86$

$124 \cdot 3 + 457$

$243 \cdot 2 + 122 \cdot 3$

$22 \cdot 4 + 74$

$424 \cdot 2 - 569$

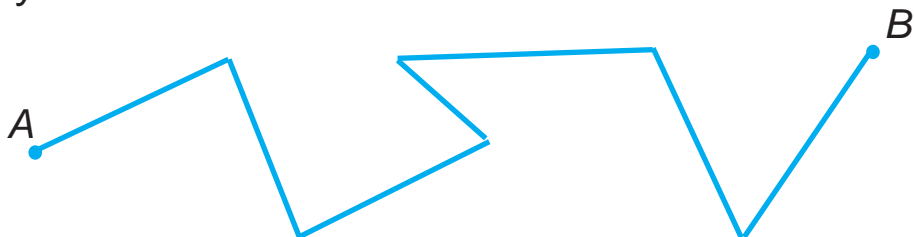
$332 \cdot 3 - 423 \cdot 2$

776.

Nargiza bir ha'ptede kitapti'n' 132 betin woqi'di'. Wol sonday pa'tte woqi'sa, 3 ha'ptede kitapti'n' ja'ne neshe betin woqi'ydi'?

777.

AB si'ni'q si'zi'g'i'ni'n' uzi'nli'g'i'n millimetr yesabi'nda wo'lshen':

778.

1) 10 sho'pten 3 kvadrat sog'i'n'.

2) 11 sho'pten 3 kvadrat sog'i'n'.

779

$32 \cdot 3 + 57$

$221 \cdot 3 + 257$

$132 \cdot 3 + 222 \cdot 2$

$24 \cdot 2 + 84$

$313 \cdot 3 - 446$

$222 \cdot 4 - 324 \cdot 2$

- 780.** Kvadrat tu'rindegi bag' diywal menen woralg'an. Diywaldi'n' bir ta'repi 121 m ge ten'. Bag'di'n' basqa bir ta'repinde kiriw ushi'n da'rwaza boli'p, woni'n' yeni 4 m ge ten'. Bag'di worap turg'an diywaldi'n' uzi'nli'g'i neshe metr boladi'?

Ko'beytiwdin' wori'n almasti'ri'w qa'siyeti (ta'kirarlaw)

- 781.** Sheshiliwin tu'sindirin':

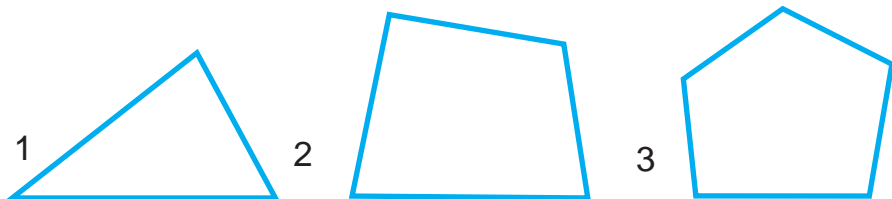
$$2 \cdot 7 \cdot 50 \quad 45 \cdot 9 \cdot 2 \quad 2 \cdot 80 \cdot 5 \quad 4 \cdot 25 \cdot 5$$

- 782.** Ko'beytiwdin' wori'n almasti'ri'w qa'siyetin qol-lani'p, a'mellerdi wori'nlan':

$$\begin{array}{lll} 157 + 2 \cdot 234 & 4 \cdot 212 + 134 & 3 \cdot 231 + 2 \cdot 124 \\ 554 - 3 \cdot 121 & 2 \cdot 321 - 538 & 7 \cdot 111 - 4 \cdot 121 \end{array}$$

- 783.** Ka'rxanada 2 ku'nde 312 woyi'nshi'q tayarlandi'. Ha'r ku'ni sonshadan tayarlansa, 5 ku'nde neshe woyi'nshi'q tayarlanadi'?

- 784.** Ko'pmu'yeshliklerdin' ta'replerin millimetr yesabi'nda wo'lshen' ha'm perimetrlerin tabi'n':

- 785.** Bes 5 cifri'nan paydalani'p, 49 sani'n payda yete alasi'zba? 1 sanin she?

$268 + 2 \cdot 314$

$2 \cdot 212 + 3 \cdot 133$

$623 - 4 \cdot 112$

$4 \cdot 211 - 5 \cdot 111$

787. Du'ka'ng'a 400 muzqaymaq ali'p kelindi. Birinshi ku'ni 128, yerten'ine wonnan 34 dana ko'p muzqaymaq sati'ldi'. Yeki ku'nde neshe muzqaymaq sati'ldi'? Ja'ne qansha muzqaymaq qalg'an?

Wonli'qtan wo'tip ko'beytiw

788. Sheshiliwin tu'sindirin': $328 \cdot 3 = \square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
×	3	2	8
			3
	9	8	4

	×	3	2	8
				3
		9	8	4

3 ti 8 ge ko'beytip, na'tiyje 24 tin' 4 ciferi' birliklerdin' asti'na jazi'ladi', 2 wonli'q yadqa saqlanadi'. 3 ti 2 ge ko'beytip, na'tiyjege yadtag'i' 2 wonli'q qosi'ladi', na'tiyje 8 wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi'. 3 ti 3 ke ko'beytip, na'tiyje 9 ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

789. $48 \cdot 2$
 $3 \cdot 27$

$146 \cdot 2$
 $2 \cdot 438$

$226 \cdot 3$
 $5 \cdot 119$

$224 \cdot 4$
 $7 \cdot 113$

790. Nan jawi'wshi' 1 ku'nde 324 nan japti'. Yeger ha'r ku'ni sonshadan japsa, wol 3 ku'nde neshe nan jabadi'?

791. U'shinshi qabatqa shi'g'i'w ushi'n 36 tekshe basi'p wo'tiledi. Altinshi' qabatqa shi'g'i'w ushi'n neshe tekshe basi'ladi'?

792. $39 \cdot 2$ $248 \cdot 2$ $319 \cdot 3$ $224 \cdot 3$
 $3 \cdot 28$ $2 \cdot 345$ $3 \cdot 116$ $8 \cdot 112$

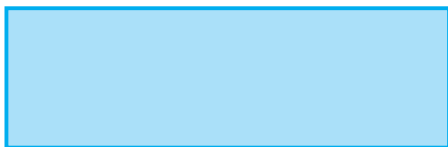
793. Ati'zdan terip ali'ng'an 480 kg qi'yardi'n' 235 kilogrami' duzlandi'. Qalg'an qi'yardi' 7 kg nan sali'w ushi'n neshe yashik kerek boladi'?

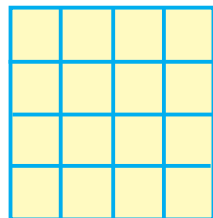
794. $143 + 2 \cdot 248$ $3 \cdot (212 + 113)$
 $527 - 3 \cdot 137$ $(786 - 562) \cdot 4$

795. Nailada 1000 som pul bar yedi. Wol du'ka'nnan 3 wo'shiringish ha'm 2 si'zg'i'sh sati'p aldi'. Yeger 1 wo'shiringish 100 som, 1 si'zg'i'sh 300 som tursa, Nailada neshe som qaldi'?

796. Tuvri' to'rtmu'yeshliklerdin' ta'replerin millimetr yesabi'nda wo'lshen' ha'm perimetrlerin tabi'n':

797. Bos shaqmaqlardi'n' ishine 1 den 4 ke shekem sanlardi' sonday jaylastiri'p shi'g'i'n', ha'r bir qatar ha'm bag'ana boyi'nsha bul sanlar bir ma'rteden qatnassi'n:

798

$265 + 3 \cdot 229$

$4 \cdot (114 + 105)$

$627 - 2 \cdot 248$

$8 \cdot (711 - 599)$

799

Woqi'wshi'lardi' avtobusta teatrg'a ali'p bari'w ushi'n 40 minut ketti. Teatr 1 saat 40 minut dawam yetti. Wolardi' teatrdan mektepke ali'p kelgeng shekem ja'ne 40 minut ketti. Woqi'wshi'lar teatrg'a bari'p kelgeng shekem qansha waqi't wo'tken?

Ju'zlikten wo'tip ko'beytiw

800. Sheshiliwin tu'sindirir': $231 \cdot 4 = \square$

×	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
	2	3	1
	9	2	4

×	2	3	1
		4	
	9	2	4

4 ti 1 ge ko'beytip, na'tiyje 4 birliklerdin' asti'na jazi'ladi', 4 ti 3 ke ko'beytip, na'tiyje 12 nin' 2 cifri' wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi', 1 ju'zlik yadqa saqlanadi'. 4 ti 2 ge ko'beytip, na'tiyje 8 ge yadtag'i' 1 ju'zlik qosi'ladi', qosi'ndi' 9 ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'.

801. $64 \cdot 2$ $174 \cdot 2$ $242 \cdot 3$ $161 \cdot 6$

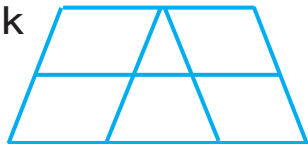
$3 \cdot 82$ $2 \cdot 352$ $4 \cdot 152$ $8 \cdot 121$

802. 1 woramda 242 m si'm bar. Sonday 3 woramda neshe metr si'm boladi'? 4 woramda ne?

803. Figurada neshe to'rtmu'yeshlik

bar?

804

73 · 2

254 · 2

293 · 3

191 · 5

3 · 93

2 · 483

4 · 242

7 · 141

805

Ka'rxanada 1 ku'nde 183 m atlas islep shi'g'ari'ldi'. Yeger ha'r ku'ni sonshadan atlas islep shi'g'ari'lsa, 3 ku'nde neshe metr atlas islep shi'g'ari'ladi'? 4 ku'nde na'tiyje qanday boladi'?

806.

2 · 364 242 · 3

472 · 2 3 · 291 - 148

162 · 4 5 · 141

6 · 161 281 · 3 + 123

807.

Jazda wo'qi'wshi'lardi' dem ali'w lagerine ali'p bari'w ushi'n 4 avtobus keldi. Ha'r bir avtobusqa 38 bala woti'rdi'. Dem ali'wg'a neshe bala barg'an?

808.

Ta'repleri 2 sm 8 mm ha'm 4 sm 3 mm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n'. Woni'n' perimetrin tabi'n'.

809.

6 litrli i'di'sta 4 litr, 7 litrli i'di'sta 6 litr wo'simlik mayi' bar. Yeki qon'si' sol 10 litr maydi' ten' yekige bo'lip almaqshi' boli'pti'. Qanday yetip sol i'di'slar ha'm 3 litrli bos i'di'sti'n' ja'rde-minde maydi' ten' yekige bo'liw mu'mkin?

810

3 · 281 473 · 2

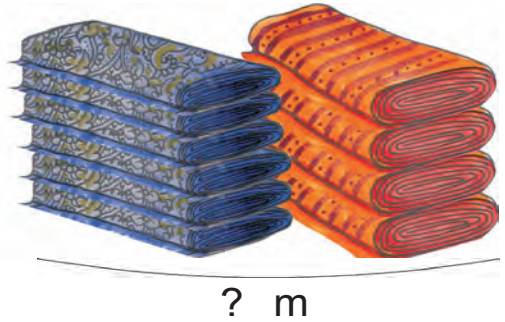
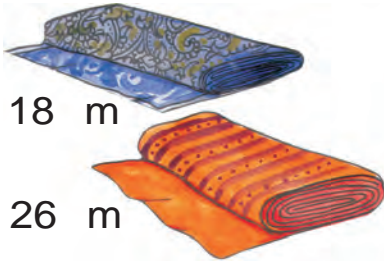
242 · 3 2 · 473 - 220

191 · 5 4 · 241

8 · 121 364 · 2 + 223

811. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Wonli'qtan ha'm ju'zlikten wo'tip ko'beytiw

812. Sheshiliwin tu'sindirin': $287 \cdot 3 = \square$

	Ju'zlik	Wonli'q	Birlik
×	2	8	7
			3
	8	6	1

×	2	8	7	
			3	
	8	6	1	

3 ti 7 ge ko'beytip, na'tiyje 21 din' 1 cifri' birliklerdin' asti'na jazi'ladi', 2 wonli'q yadqa saqlanadi'. 3 ti 8 ge ko'beytip, na'tiyje 24 ke yadtag'i' 2 wonli'q qosi'ladi', qosi'ndi' 26 ni'n' 6 cifri' wonli'qlardi'n' asti'na jazi'ladi', 2 ju'zlik yadqa saqlanadi'. 3 ti 2 ge ko'beytip, na'tiyje 6 g'a yadtag'i' 2 ju'zlik qosi'ladi', qosi'ndi' 8 ju'zliklerdin' asti'na jazi'ladi'

813. $78 \cdot 2$
 $3 \cdot 56$

$387 \cdot 2$
 $2 \cdot 459$

$258 \cdot 3$
 $5 \cdot 196$

$142 \cdot 7$
 $8 \cdot 123$

814. Asxanag'a 580 kg kartoshka ali'p kelindi. Yeger bir ku'nde 135 kg nan kartoshka jum-salsa, 3 ku'nnen keyin ali'p kelingan kar-toshkadan neshe kilogramm qaladi'?

815. To'rtmu'yeshliktin' bir mu'yeshin kesip tasla-saq, neshe mu'yeshli figura payda boladi'? Juwabi'n'i'zdi' si'zi'lmada tiykarlap berin'.

816. $97 \cdot 2$ $376 \cdot 2$ $247 \cdot 3$ $182 \cdot 5$

$3 \cdot 48$ $2 \cdot 499$ $4 \cdot 238$ $6 \cdot 153$

817. Supermarketke 400 tawi'q go'shi ali'p kelindi. Ha'r ku'ni 125 ten sati'lsa, 3 ku'nnen keyin neshe tawi'q go'shi qaladi'?

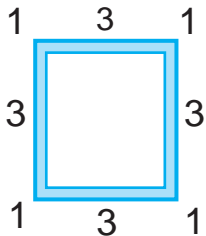
818. $246 \cdot 2 + 3 \cdot 148$ $3 \cdot 287 - 137 \cdot 4 + 5 \cdot 128$
 $3 \cdot 257 - 367 \cdot 2$ $124 \cdot 6 + 2 \cdot 128 - 333 \cdot 3$

819. Dilfuza 10 ku'nde kitapti'n' 156 betin woqi'di'. Sonday yetip woqi'wda wol 1 ayda (30 ku'nde) neshe bet woqi'ydi'?

820. A. Parijdegı "Eyfel" minarasi'ni'n' biyikligi 320m, Tashkent teleminarasi'nin' biyikligi bolsa 375 m ge ten'. Tashkent teleminarasi' "Eyfel" minarasi'nan neshe metr biyik? Ma'se-leni belgisiz ali'ni'wshi'ni' tabi'wg'a baylani'sli' ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

B. $x - 320 = 55$ ten'leme menen sheshiletug'i'n kerı ma'sele du'zin' ha'm sheshin'.

- 821.** Kapitan 16 qarawi'ldi' qorg'an diywali'ni'n' ha'r bir ta'repine si'zi'lmadag'i'day 5 ewden jaylasti'rdi'. Mayor kelip, diywaldi'n' ta'replerine 6 qarawi'ldan jaylasti'ri'wdi' buyi'rdi'. Kapitang'a ja'rdem berin'.

822. $146 \cdot 3 + 4 \cdot 138$ $2 \cdot 496 - 148 \cdot 6 + 3 \cdot 248$
 $5 \cdot 167 - 386 \cdot 2$ $136 \cdot 3 + 4 \cdot 148 - 111 \cdot 9$

- 823.** Supermarketke 500 sazan bali'g'i' ali'p kelin-di. Ha'r ku'ni 150 den bali'q sati'lsa, 3 ku'nnen keyin neshe bali'q qaladi'?

Wo'tilgenlerdi' bekkemlew

824. $2 \cdot 2 \cdot 3$ $2 \cdot 3 \cdot 5$ $3 \cdot 8 : 4$ $25 : 5 \cdot 8$
 $3 \cdot 3 \cdot 4$ $3 \cdot 3 \cdot 6$ $4 \cdot 5 : 2$ $45 : 9 \cdot 6$

825. $34 \cdot 2$ $143 \cdot 2$ $222 \cdot 3$ $112 \cdot 4$
 $23 \cdot 3$ $224 \cdot 2$ $333 \cdot 3$ $111 \cdot 7$

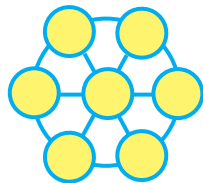
- 826.** Ko'beytiwdin' wori'n almasti'ri'w qa'siyetin qol-lap, a'mellerdi wori'nlan':

$248 + 2 \cdot 324$ $3 \cdot 132 + 2 \cdot 223$
 $724 - 3 \cdot 223$ $8 \cdot 111 - 3 \cdot 231$

- 827.** Yeki qala arasi'ndag'i' arali'q 520 km ge ten'. «Epika» 1 saatta 90 km jol basi'p wo'tti. «Epika» sol ta'rizde ja'ne 4 saat ju'rse, ma'nzilge jetiw ushi'n qansha arali'q qaladi'?

828. Ta'repleri 3 sm 4 mm ha'm 5 sm 8 mm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshlikti si'zi'n'. Woni'n' perimetrin tabi'n'.

829. 1 den 7 ge shekemgi sanlardi' shen'berlerge sonday jaylasti'ri'n', ha'r sapani' tuwri' si'zi'q b'yi'nsha u'sh san qosi'ndi'si' 12 ge ten' bol-si'n.

830.

$$274 + 2 \cdot 339$$

$$3 \cdot (122 + 209)$$

$$784 - 3 \cdot 238$$

$$(876 - 462) \cdot 4$$

831.

Du'ka'ng'a 248 almali', 165 shabdalli' ha'm 78 apelsinli salqi'n ishimlikler ali'p kelindi. Birinshi ku'ni wolardan 187 danasi' sati'ldi'. Neshe salqi'n ishimlik qaldi'?

832.

$$94 \cdot 2$$

$$62 \cdot 2$$

$$283 \cdot 3$$

$$181 \cdot 5$$

$$3 \cdot 72$$

$$2 \cdot 473$$

$$4 \cdot 231$$

$$7 \cdot 131$$

833.

$$2 \cdot 493 \square 242 \cdot 3$$

$$362 \cdot 2 \square 3 \cdot 322 - 242$$

$$161 \cdot 4 \square 5 \cdot 131$$

$$6 \cdot 141 \square 291 \cdot 3 + 113$$

834 Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

1 qapshi'q un—64 kg.

1 qapshi'q gu'rish—52 kg.

5 qapshi'q un ha'm 6 qapshi'q gu'rish—? kg.

835. Ta'repi 3 sm 5 mm bolg'an kvadrat si'zi'n'. Woni'n' perimetrin tabi'n'.

836. 12 litrli i'di'stag'i' 12 litr su'tti 7 ha'm 5 litrli i'di'slardan paydalani'p, qanday yetip ten' yekige boli'w mu'mkin?

837

$$197 \cdot 2 + 3 \cdot 186$$

$$3 \cdot 264 - 126 \cdot 4 + 5 \cdot 142$$

$$3 \cdot 289 - 356 \cdot 2$$

$$102 \cdot 6 + 2 \cdot 106 - 238 \cdot 3$$

838

Du'ka'ng'a 600 muzqaymaq ali'p kelindi. Birinshi ku'ni 348 danasi' sati'ldi'. Sol ku'ni ja'ne 250 muzqaymaq ali'p kelindi. Yerten'ine 426 danasi' sati'ldi'. Du'ka'nda neshe muzqaymaq qaldi'?

396 : 3 ko'risinidegi an'latpalar

839. Sheshiliwin tu'sindirir':
 $396 : 3 = \square$

	3	9	6	3		
-	3			7	3	2
	0	9				
-		9				
		0	6			
-			6			
			0			

Ju'zlikler bo'linedi, tiyindi birinshi wori'ng'a jazi'ladi'. Wonli'qlar bo'linedi, tiyindi yekinshi wori'ng'a jazi'ladi'. Birlikler bo'linedi, tiyindi u'shinshi wori'ng'a jazi'ladi'.

840. $46 : 2$ $248 : 2$ $363 : 3$ $448 : 4$
 $69 : 3$ $426 : 2$ $936 : 3$ $844 : 4$

841. Du'ka'ng'a 246 kg un ali'p kelindi. Un 2 kg nan qaltashalarg'a sali'p shi'g'i'ldi'. Ali'p kelingun neshe qaltashag'a sali'ng'an?

842. Shaqmaqtag'i' sanlardi'n' ji'yi'ndi'si'n yesaplawdi'n' an'sat usi'li'n usi'ni'n'.

6	3	6	3
9	9	6	
3	3	6	3
	6	3	9

843.	62:2	224:2	636:3	488:4
	84:4	642:2	963:3	884:4

844. 336 kg gu'rushti 3 kg nan qaltashalarg'a sali'p shi'g'i'w ushi'n neshe qaltasha kerek boladi'?

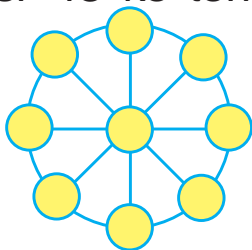
845.	648:2	933:3+248	848:4+246:2
	639:3	628:2-237	666:6-555:5

846. Asxanada 96 kg geshir ha'm 69 kg piyaz bar yedi. Wolardi' 3 ku'nde isletip boli'ndi'. Ha'r ku'ni birdey mug'darda jumsal'g'an bolsa, bir ku'nde barli'g'i' neshe kilogramm geshir ha'm piyaz jumsal'g'an?

847. A. Fermada sawi'p ali'ng'an su't 40 litrli 5 bidong'a tolti'ri'li'p quyi'ldi'. Ha'mmesi boli'p neshe litr su't sawi'p ali'ng'an? Ma'seleni belgisiz bo'liniwshini tabi'wg'a tiyisli ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

B. A bo'limdegi ma'selege kerri bolg'an $200:x=5$ ten'leme menen sheshiletug'i'n ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin'.

848. 1 den 9 g'a shekem bolg'an sanlardi' sharqi'pa'lek do'n'geleklerine sonday jaylasti'ri'n, ha'r bir tuwri' si'zi'q boylap jaylasqan 3 sanini'n' qosi'ndi'si' 15 ke ten' bolsi'n:

849

$439 + 669 : 3$

$268 : 2 + 484 : 4$

$758 - 846 : 2$

$888 : 8 - 999 : 9$

850

Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

750 som

? som

346 : 2 ko'rinisindegi an'latpalar

851. Sheshiliwin tu'sindirir':

$346 : 2 = \square$

3	4	6	2
-	2		1
	1	4	7
	-	1	4
		0	6
			6
			0

3 bo'linedi 2 ge, na'tiyje 1 jazi'ladi', 1 qaldi'g'i'ni'n' qasi'na 4 tu'siriledi. 14 bo'linedi 2 ge, na'tiyje 7 jazi'ladi'. 6 tu'siriledi ha'm 2 ge bo'linedi, na'tiyje 3 jazi'ladi'.

852. 56 : 2	328 : 2	456 : 3	684 : 4
78 : 3	564 : 2	519 : 3	608 : 4
87 : 3	742 : 2	879 : 3	955 : 5

853. Bag'man bag' jarati'w ushi'n 96 tu'p alma na'li ali'p kelindi. Ha'r bir qatarg'a 8 na'lden yegildi. Na'ller neshe qatarg'a jetken? Na'llerdin' yegiliw sxemasi'n si'zi'n'.

854. Quti'shadag'i' qon'i'z ha'm wo'rmekshilerdin' ayaqlari'ni'n' uli'wma sani' 34. Quti'shada neshe qon'i'z ha'm neshe wo'rmekshi bar? Bir qon'i'zda 6, bir o'rmekshide bolsa 8 ayaq bar.

855

74:2 364:2 546:3 568:4
51:3 726:2 783:3 724:4

856

Ag'ash ustasi' 6 ku'nde 72 qapi' soqti'. Wol ha'r ku'ni birdey mug'darda qapi' sog'i'lg'an bolsa, bir ku'nde neshe qapi'dan soqqan?

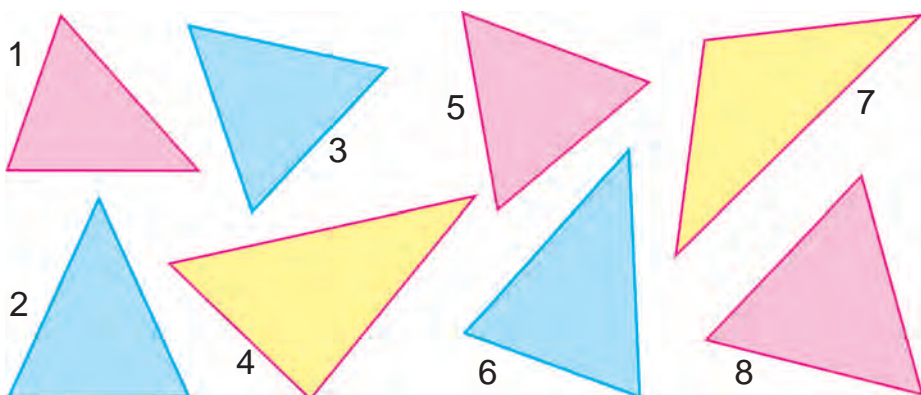
857. 382:2 546:3 542:2 843:3 - 157

756:3 924:4 964:4 855:5 + 70

858. 3-A klasi'nda woqi'ytug'i'n woqi'wshi'lardi'n' sani' 3-B klastag'i'dan 2 woqi'wshi'g'a ko'p. Woqi'wshi'lardi'n' uli'wma sani' 70. Ha'r bir klasta neshe woqi'wshi' woqi'ydi'?

859. U'shmu'yeshliklerdin' tu'rlerin toparlarg'a ajratin':

860. Bes 2 sani'ni'n' arasi'na «+» ha'm «:» belgilerin qoyi'p, 7 sani'n payda yetin'.

861. $783 : 3 \square 522 : 2$ $489 : 3 \square 924 : 4 - 157$

$768 : 4 \square 955 : 5$ $955 : 5 \square 846 : 6 + 143$

862. 1 saatta piyada 5 km, velosiped 20 km,

motocikl 60 km, avtomobil 120 km arali'qti' basi'p wo'tedi. 240 km arali'qti' piyada, velosiped, motocikl, avtomobil neshe saatta basi'p wotiwi mu'mkin?

852 : 4 ko'rinisindegi an'latpalar

863. Sheshiliwin tu'sindirir':
 $852 : 4 = \square$

-	8	5	2	4		2	1	3
-	8	0	5	4		2	1	3
-	0	5	4	0		2	1	3
-	0	1	2	0		2	1	3
-	0	1	2	0		2	1	3
-	0	0	0	0		0	0	0

8 bo'linedi 4 ke, na'tiyje 2 jazi'ladi'. 5 tu'siriledi ha'm 4 ke bo'linedi, na'tiyje 1 jazi'ladi'. 1 qaldi'g'i'ni'n' qasi'na 2 tu'siriledi. 12 bo'linedi 4 ke, na'tiyje 3 jazi'ladi'.

864. $256 : 2$ $378 : 3$ $456 : 4$ $585 : 5$
 $478 : 2$ $684 : 3$ $892 : 4$ $896 : 8$

865. 3-klass woqi'wshi'lari' ushi'n aldi'n 78, keyin 66 kitap ali'p kelindi. Bul kitaplar ha'r bir woqi'wshi'g'a 4 danadan berildi. Klasta neshe woqi'wshi' bar?

866. 3 cifri'n u'sh ma'rte paydalani'p 30 sani'n payda yete alasi'zba? 3 cifri'nan u'sh ma'rte paydalani'p 0, 2, 6, ha'm 11 sanlari'n da payda yetiwge ha'reket yetin'.

867. $294:2$ $351:3$ $472:4$ $678:6$
 $436:2$ $975:3$ $856:4$ $791:7$

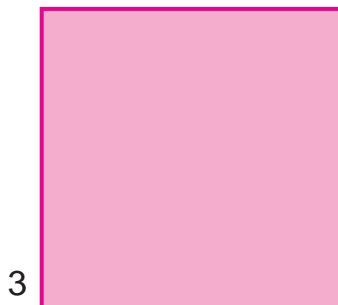
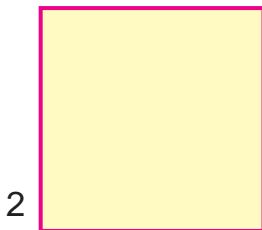
868. Teplicadan 96 kg pomidor ha'm 72 kg qi'yar terip ali'ndi'. Pomidor 8 kg li', qi'yar 6 kg li' yashiklarga jaylasti'ri'ldi'. Pomidor ha'm qi'yardi'n' barli'g'i' neshe yashikke jaylasti'ri'lg'an?

869. $(223+249):2$ $(582+274):4-642:3$
 $(634-256):3$ $(732-354):3+876:4$

870. Klasti'n' kitapxanasi'nan 36 woqi'wshi'dan 12si yekewden, qalg'anlari' u'shewden kitap aldi'. Klasti'n' kitapxanasi'nan neshe kitap ali'ng'an?

871. Kvadratlardi'n' perimetri ha'm betlerin tabi'n':

872. 6 cifri'nan u'sh ma'rte paydalani'p 30 sani'n payda yete alasi'zba? 11 sani'n ne?

873:

$(287 + 169) : 2$

$(673 + 278) : 3 - 492 : 4$

$(732 - 375) : 3$

$(827 - 363) : 4 + 684 : 3$

$(324 + 261) : 5$

$(973 - 189) : 7 - 896 : 8$

874:

Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

750 som

3 yese arzan

? som

216:3 ko'rinisidagi an'latpalar

875. Sheshiliwin tu'sindirin':

$216 : 3 = \square$

$$\begin{array}{r} 216 \overline{) 2163} \\ \underline{-21} \\ 06 \\ \underline{-06} \\ 6 \\ \underline{-6} \\ 0 \end{array}$$

2 sani' 3 ten kishi. Soni'n' ushi'n 21 ali'nadi'. Woni' 3ke bo'lip, na'tiyje 7 jazi'ladi'. 6 tu'siriledi ha'm 3 ke bo'lip, na'tiyje 2 jazi'ladi'.

876. $124 : 2$ $159 : 3$ $248 : 4$ $205 : 5$

$186 : 2$ $279 : 3$ $364 : 4$ $568 : 8$

$126 : 2$ $168 : 4$ $155 : 5$ $459 : 9$

877. Naziyra 1000 somg'a du'ka'nnan 2 ruchka ha'm 2 da'pter aldi'. Yeger 1 ruchkani'n' bahasi' 200 som bolsa, 1 da'pterdin' bahasi' neshe som boladi'?

878. 1) Qashan 12 ni 24 dep ataydi'?

2) 6 cifri'nan 3 ma'rte paydalani'p 5 sani'n payda yete alasi'zba?

879

146:2

126:3

168:4

246:6

164:2

243:3

324:4

497:7

880

Ju'k mashinasi'na 8 qapshi'q kartoshka ha'm 6 qapshi'q geshir ju'klendi. Mashinadag'i' barli'q kartoshka ha'm geshir 720 kg di' quraydi'. Ha'r bir qapshi'qtag'i' kartoshka 60 kg nan bolsa, ha'r bir qapshi'qtag'i' geshir neshe kilogramman yekenligin tabi'n'.

881. 182:2 324:3

128:2 342:3-47

324:4 405:5

364:4 305:5+36

543:3 623:7

576:6 248:2-28

882. Supermarketke barli'g'i' boli'p 550 litr aq may ali'p kelindi. Aq may 5 litrli i'di'slarg'a salli'ng'an. Wolardan 50 i'di'stag'i'si' paxta mayi', qalg'anlari' semechki mayi'. Ali'p kelingeni i'di'slardag'i' maylardan neshewi semechki mayi'?

883. Ta'repleri 4 sm bolg'an kvadrat si'zi'n'. Woni'n' betin tabi'n'.

884. 24 shashkani' 6 qatar yetip sonday qoyi'n', ha'r bir qatarda 5 shashkadan bolsi'n.

885

146:2 219:3

144:2 279:3-24

288:4 355:5

328:4 497:7+18

- 886.** Tigiwshilik ka'rxanasi'nda ko'ylik tigiw ushi'n bir ku'nde 156 m gezleme jumsaldi'. Yeger bir ko'ylikke 3 m den gezleme jumsalg'an bolsa, bir ku'nde neshe ko'ylik tigilgen?

Wo'tilgenlerdi' bekkemlew

- 887.** $68:2$ $264:2$ $333:3$ $444:4$
 $96:3$ $448:2$ $639:3$ $448:4$
 $88:4$ $868:2$ $966:3$ $888:4$
- 888.** $256+462:2$ $636:3+345$ $884:4+426:2$
 $524-693:3$ $426:2-168$ $777:7-999:9$
- 889.** Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

48 kg qi'yar

? kg

- 890.** Ta'repleri 3 sm ha'm 5 sm bolg'an tuwri' to'rt-mu'yeshlikti si'zi'n'. Woni'n' perimetrin ha'm betin tabi'n'.
- 891.** A'kesi menen balasi'ni'n' jasi'n qosqanda 42 jas boladi'. 4 ji'ldan keyin wolardi'n' birgeliktegi jasi' qansha boladi'?

892.

$486:3 \square 324:2$

$579:3 \square 968:4-40$

$648:4 \square 705:5$

$955:5 \square 906:6+50$

893.

Mebel sazlawshi' ka'rxanasi'nda 8 ku'nde 168 stul ha'm 88 stol tayarlandi'. Bir ku'nde neshe stul ha'm stoldan tayarlang'an?

894.

$436:2$

$684:3$

$468:4$

$565:5$

$658:2$

$972:3$

$856:4$

$696:6$

895.

$(185+269):2$

$(393+255):3-456:4$

$(632-275):3$

$(948-472):4+975:3$

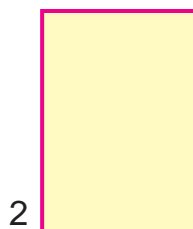
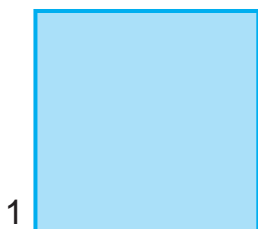
896.

Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Birinshi ku'n sati'ld'i—258 muzqaymaq) 2
Yekinshi ku'ni sati'ldi' — 2 yese az) dana

897.

Tuwri' to'rtmu'yeshliklerdin' ta'replerin wo'lshen', perimetrin ha'm betlerin tabi'n':

898.

Kesteni sonday yeki bo'lekke bo'lin', ha'r bir bo'lekte 1 den 8 ge shekem bolg'an sanlar bir ma'rteden bolsi'n:

7	6	7	1
1	2	6	8
2	5	3	3
8	4	4	5

899

$128:2 \square 249:3$

$164:2 \square 243:3-48$

$244:4 \square 455:5$

$284:4 \square 357:7+24$

900

Du'ka'ng'a ali'p kelingan 568 kg qumsheker 2 kg nan qaltashalarg'a sali'p shi'gi'ldi'. Sol ku'ni 128 qaltasha qumsheker sati'ldi'. Du'ka'nda neshe qaltasha qumsheker qalg'an?

276:4 ko'rinisidagi an'latpalar

901. Sheshiliwin tu'sindirin':

$276:4 = \square$

	2	7	6	4	
-	2	4		6	9
		3	6		
		-	3	6	
			0		

2 sani' 4 ten kishi. 27 bo'linedi 4 ke, na'tiyje 6 jazi'ladi'. 3 qaldi'g'i'ni'n' qasi'na 6 tu'siriledi. 36 bo'linedi 4 ke, na'tiyje 9 jazi'ladi'.

902. $136:2$ $138:3$ $224:4$ $385:5$

$178:2$ $294:3$ $392:4$ $581:7$

903. Yeki avtomobil yeki qaladan bir-birine qarap bir waqi'tta jolg'a shi'g'adi'. Wolar 1 saatta 80 km den jol bosip wo'tedi. Yeger bul yeki qalani'n arasi'ndagi' arali'q 320 km bolsa, qansha waqi'ttan keyin avtomobiller bir-biri menen ushi'rasadi'?

904. Sonday 3 sandi' tabi'n', wolardi' ha'r tu'rli ta'rtipte jup qi'li'p qosi'lsa, 25, 30, 35 sanlari' payda bolsi'n.

905
906

$112:2$

$168:3$

$184:4$

$282:6$

$196:2$

$267:3$

$352:4$

$584:8$

Quri'wshi' tu'ske shekem 460, tu'sten keyin wonnan 40 dana ko'p gerbish terdi. Quri'wshi' bir ku'nde neshe gerbish terdi? Yeger quri'wshi' bir ku'nde 8 saat islegen bolsa, 1 saatta neshe gerbishten tergen?

907. $143+138:2$ $336:4+234$ $264:6+448:7$

$237-234:3$ $425:5-85$ $768:8-783:9$

908. Birinshi teplicadan 285, yekinshi teplicadan wonnan 3 yese az gvozdika u'zip ali'ndi'. Barli'g'i' boli'p neshe gvozdika u'zip ali'ng'an?

909. Su'wrette sati'p alg'an shokoladlar ko'rsetilgan. Sevvara neshe som jumsag'an?

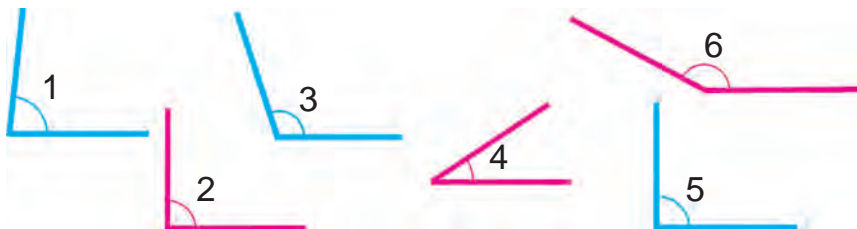

Ha'r biri—150 som

Ha'r biri—100 som

910. U'sh mu'yeshli si'zg'i'shti'n' ja'rdeminde mu'yeshlerdi tu'rleri boyi'nsha toparlarg'a aji'ratin'n':

- 911.** Yerinshek bala bir sutkani'n' yari'mi'nda uyqi'lawg'a ha'm awqatlani'wg'a, sheregin mektepte boli'wg'a, ja'ne bir sheregin woyi'ng'a ha'm televizor ko'riwge jumsadi'. Sutkani'n' qalg'an waqi'ti'nda sabaq tayarlaydi'. Wol neshe saat sabaq tayarlag'an?

912.

$$124 + 156 : 2 \qquad 396 : 4 + 178 \qquad 462 : 6 + 462 : 7$$

$$217 - 297 : 3 \qquad 485 : 5 - 97 \qquad 792 : 8 - 792 : 9$$

913.

Perizatti'n' u'yinen mektepke shekem bolg'an arali'q 560 m. Wol u'yinen mektepke shekem 20minutta jetip bardı'. Perizatti'n ha'r bir minutta neshe metr arali'qti' basi'p wotken?

668 : 4 ko'rinisindegi an'latpalar

- 914.** Sheshiliwin tu'sindirir':
 $668 : 4 = \square$

$$\begin{array}{r}
 668 \overline{)4} \\
 \underline{4} \\
 26 \\
 \underline{24} \\
 28 \\
 \underline{28} \\
 0
 \end{array}$$

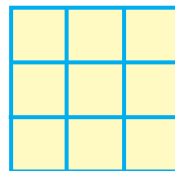

6 bo'linedi 4 ke, na'tiyje 1 jazi'ladi'. Qaldi'q 2nin' qasi'na 6 tu'siriledi. 26bo'linedi 4 ke, na'tiyje 6 jazi'ladi'. Qaldi'q 2nin' qasi'na 8 tu'siriledi. 28bo'linedi 4 ke, na'tiyje 7 jazi'ladi'.

- 915.** $356 : 2$ $471 : 3$ $556 : 4$ $875 : 5$
 $798 : 2$ $885 : 3$ $792 : 4$ $994 : 7$

916. Birinshi teplicadan 340 kg, yekinshi teplicadan wonnan 80 kg ko'p roza gu'li u'zip ali'ndi'. 7 danadan gu'lda'ste tayarlansa, u'zilgen roza gu'llerden neshe gu'lda'ste tayarlaw mu'mkin?

917. Bos shaqmaqlarg'a 4 yamasa 5 sanlari'n qoyi'n'. Ha'r bir qatar ha'm bag'anadag'i' sanlardi'n' qosi'ndi'si' 14 shi'qsi'n.

918 $536:2$ $537:3$ $624:4$ $774:6$
 $974:2$ $798:3$ $996:4$ $992:8$

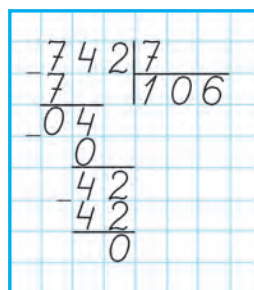

919 Ali'p kelingeng plyonka 24 teplicadan 17 sin jabi'wg'a jetedi. Yeger bir teplicag'a 64 m plyonka jumsalsa, qalg'an teplicalardi' jabi'w ushi'n ja'ne neshe metr plyonka kerek boladi'?

742:7 ko'rinisidagi an'latpalar

920. Sheshiliwin tu'sindirir':
 $742:7 = \square$

7 bo'linedi 7 ge, na'tiyje 1 jazi'ladi'. 4 tu'siriledi, 4sani'ni'n' ishinde 7joq. Tiyindige 0 jazi'ladi'. 4tin' qasi'na 2 tu'siriledi. 7 ge bo'linedi 42, na'tiyje 6 jazi'ladi'.

$$921. \quad 212:2 \quad 408:4 \quad 630:6 \quad 872:8$$

$$324:3 \quad 545:5 \quad 714:7 \quad 909:9$$

922. Klasta 18 qi'z bala bar. Klastag'i' barli'q woqi'wshi'lardi'n' sani' 35 bolsa, klasta neshe yer bala bar? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

923. U'sh mu'yeshli si'zg'i'shti'n' ja'rdeminde tuwri', suyir ha'm dog'al mu'yeshlerdin' ha'r birin u'shewden si'zi'n'.

924. 1000 ishinde cifrlari'ni'n' ji'yi'ndi'si' 3 ke ten' bolg'an neshe san bar?

$$925. \quad 210:2 \quad 432:4 \quad 624:6 \quad 848:8$$

$$309:3 \quad 525:5 \quad 763:7 \quad 972:9$$

926. Sebetke 19 alma sali'ng'annan keyin wondag'i' almalar 43 dana boli'p qaldi'. Sebette neshe alma bar yedi? Ma'seleni ten'leme du'ziw arqali' sheshin'.

Ko'beytiwdi bo'liw arqali' tekseriw

927. Sheshiliwin ha'm tekseriliwin tu'sindirin':

1) $178 \cdot 2 = \square$

$$\begin{array}{r} \times 178 \\ \quad 2 \\ \hline 356 \end{array}$$

Tekseriw: $356:2=178.$

$$\begin{array}{r|l} 356 & 2 \\ - 2 & 178 \\ \hline 15 & \\ - 14 & \\ \hline 16 & \\ - 16 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

2) $247 \cdot 3 = \square$

$$\begin{array}{r} \times 247 \\ 3 \\ \hline 741 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 741 & 3 \\ -6 & 247 \\ \hline 14 & \\ -12 & \\ \hline 21 & \\ -21 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

Tekseriw: $741 : 3 = 247$.

928. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

$67 \cdot 2$

$159 \cdot 2$

$248 \cdot 3$

$139 \cdot 6$

$3 \cdot 94$

$2 \cdot 436$

$4 \cdot 237$

$8 \cdot 113$

929. Tigiwshilik ka'rxanasida 3 ku'nde ha'r ku'ni 58, 2 ku'nde 64 kostyum tigildi. Firmada 5 ku'nde barli'gi' boli'p qansha kostyum tigilgen?

930. Bos shati'rashlarg'a say keliwshi sanlardi' qoyi'n'. Ha'r bir qatar ha'm bag'anadagi' sanlardi'n' qosi'ndi'si' 12 ge ten' bolsi'n:

		2
	4	
3		

931. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

$78 \cdot 2$

$173 \cdot 2$

$234 \cdot 3$

$127 \cdot 7$

$3 \cdot 87$

$398 \cdot 2$

$189 \cdot 5$

$111 \cdot 9$

932. Mektepte 142 woqi'wshi' tabiyat qoyini'na sayaxatqa shi'g'atug'i'n boldi'. 2 u'lken avtobusti'n' ha'r birine 38 woqi'wshi'dan woti'r'di'. Qalg'an woqi'wshi'lar 3 kishi avtobusqa woti'r'di'. Kishi avtobuslardi'n' ha'r birine neshe woqi'wshi'dan woti'rg'an?

Bo'liwdi ko'beytiw arqali' tekseriw

933. Sheshiliwin ha'm tekseriliwin tu'sindiririn':

1) $138 : 2 = \square$

$$\begin{array}{r|l} 138 & 2 \\ -12 & 69 \\ \hline 18 & \\ -18 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 69 \\ 138 \\ \hline \end{array}$$

Tekseriw: $69 \cdot 2 = 138.$

2) $837 : 3 = \square$

$$\begin{array}{r|l} 8373 & 3 \\ -6 & 279 \\ \hline 23 & \\ -21 & \\ \hline 27 & \\ -27 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 279 \\ 837 \\ \hline \end{array}$$

Tekseriw: $279 \cdot 3 = 837.$

934. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

$268 : 2$

$534 : 3$

$335 : 5$

$434 : 7$

$576 : 2$

$256 : 4$

$336 : 6$

$912 : 8$

$186 : 3$

$632 : 4$

$954 : 6$

$728 : 8$

935. Gu'l yegilgen ati'zdan 3 woqi'wshi' 5 danadan, 4 woqi'wshi' 7 danadan roza gu'lin u'zip aldi'. Woqi'wshi'lar gu'l ati'zi'nan barli'g'i' boli'p neshe gu'l u'zip alg'an?

936. Sanlardi'n' wortasi'na tiyisli a'mel belgiler ha'm qawsi'rmalardi' qoyi'p, ten'likti payda yetin':

$$2 \quad 2 \quad 2 \quad 2 \quad 2 = 7$$

937. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$\begin{array}{cccc} 168:2 & 276:3 & 356:4 & 435:5 \\ 754:2 & 864:3 & 732:4 & 924:7 \end{array}$$

938. Ustashi'li'q ka'rxanasi'nda 3 ku'nde ha'r ku'ni 36, 4 ku'nde ha'r ku'ni 38 den qapi' sog'i'ldi'. 7 ku'nde barli'g'i' boli'p neshe qapi' sog'i'lg'an?

Qaldi'qli' bo'liw ha'm na'tiyjeni tekseriw

939. Qaldi'qli' bo'liwdi ha'm tekseriliwin tu'sindi-rin':

1) $137:3=45$ (2 qald.)

Tekseriw:

$$45 \cdot 3 + 2 = 135 + 2 = 137.$$

2) $539:4=134$ (3 qald.)

Tekseriw:

$$134 \cdot 4 + 3 = 536 + 3 = 539.$$

$$\begin{array}{r|l} 137 & 3 \\ \hline 12 & 45 \\ \hline 17 & \\ \hline 15 & \\ \hline 2 & \end{array}$$

Qaldi'qli' bo'liwdi tekseriw ushi'n tiyindi bo'liwshige ko'beytileydi ha'm ko'beytpege qaldi'q sani' qosi'ladi'. Na'tiyje bo'liniwshige ten' shi'qsa, qaldi'qli' bo'liw duri's wori'nlang'an boladi'.

940. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$125:2 \quad 154:3 \quad 246:4 \quad 429:6$$

941. Gu'lalshi' 8 saatta 24 gu'ze soqti'. Sha'kirti bolsa 6 saatta, 12 gu'ze soqti'. Gu'lalshi' 1 saatta neshe gu'ze soqti'? Sha'kirti she?

- 942.** Bos shaqmaqlarg'a say keliwshi sanlardi' qoyi'n'. Ha'r bir qatar ha'm bag'anadag'i' sanlardi'n' qosi'ndi'si' 15 bolsi'n.

		6
	4	
5		

- 943.** A'mellerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjelerin tekserin':

$97:2$

$139:3$

$327:4$

$553:5$

$155:2$

$245:3$

$458:4$

$779:5$

- 944.** Nag'i's sali'wshi' 1 qapi'g'a nag'i's sali'w ushi'n 3 ku'n waqi't jumsadi'. 24 qapi'g'a nag'i's sali'w ushi'n neshe ha'pte kerek boladi'? Usta ha'ptede bir ku'n dem aladi' dep yesaplan'.

- 945.** A'mellerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjelerin tekserin':
- $235:2$
- $549:4$
- $347:6$
- $692:8$
-
- $434:3$
- $838:5$
- $485:7$
- $924:9$

- 946.** Gu'l yegilgen ati'zdan 37 gu'l u'zip ali'ndi'. Wolardi' 7 danadan sali'w ushi'n neshe gu'ze kerek boladi'? Neshe gu'l qaldi'q si'pati'nda awi'si'p qaladi'?

- 947.** Ha'r bir u'shmu'yeshliktin' ati'n atan':

- 948.** 0 den 9 g'a shekem bolg'an cifrlardi'n' ha'r birinen tek bir ma'rte paydalani'p, qosi'wg'a tiyisli u'sh an'latpani' du'ze alasi'zba? Wolardan biri to'mendegishe: $3+5=8$

949

950

A'mellerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjelerin tekserin':

357:2

554:3

647:4

735:6

100 dana «Ayi'w» ha'm 50 dana «Qoyan» tu'rindagi shokoladi' bar. 6 vazani'n' birinshi qabati'na «Ayi'w», yekinshi qabati'na «Qoyan» shokoladi'nan qoyi'p shi'g'i'ldi'. Ha'r bir vazag'a «Ayi'w» ha'm «Qoyan» shokoladlari' neshe danadan qoyi'lg'an? Qaldi'q tu'rinde qaysi' shokoladtan qansha awi'si'p qalg'an?

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

951. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

84 · 2

147 · 2

237 · 3

128 · 6

952. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

194 : 2

258 : 3

296 : 4

485 : 5

953. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':

125 : 2

154 : 3

246 : 4

429 : 6

954. Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

3 ta banan —

600 g

5 danasi' — ? kg

10 danasi' — ? kg

955. a, b, d, e ha'm f ha'riplerin bos shaqmaqlarg'a sonday jaylas-ti'ri'n', ha'r bir qatar ha'm bag'ana-da wolar tek bir ma'rteden qat-nassi'n:

a	b	d	e	f

956. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':
 $3 \cdot 78$ $2 \cdot 386$ $4 \cdot 218$ $8 \cdot 109$

957. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':
 $658 : 2$ $873 : 3$ $932 : 4$ $868 : 7$

958. A'mellerdi wori'nlan' ha'm juwaplari'n tekserin':
 $367 : 2$ $374 : 3$ $567 : 4$ $959 : 6$

$x \cdot 4 = 140$, $3 \cdot x = 126$ ko'rinisidagi ten'lemeler

959. Ten'lemelerdi sheshin':

$$x \cdot 2 = 12$$

$$x \cdot 8 = 56$$

$$x \cdot 4 = 40$$

$$5 \cdot x = 20$$

$$6 \cdot x = 42$$

$$7 \cdot x = 70$$

960. Sheshiliwin tu'sindirin':

1) $x \cdot 4 = 140$

2) $3 \cdot x = 126$

3) $x \cdot 6 = 816$

$$x = 140 : 4$$

$$x = 126 : 3$$

$$x = 816 : 6$$

$$x = 35$$

$$x = 42$$

$$x = 136$$

961. 1 litr benzin menen «Neksiya» 14 km, «Kobalt» 16 km jol basip wo'tti. 448 km arali'qti' basi'p wo'tiwi ushi'n «Kobalt» avtomobili «Neksiya»g'a sali'sti'rg'anda qansha az benzin jumsaydi'?

962. Ten'lemelerdi sheshin':

$x \cdot 2 = 130$

$x \cdot 4 = 248$

$x \cdot 6 = 726$

$3 \cdot x = 186$

$5 \cdot x = 435$

$8 \cdot x = 968$

963. Saat bir ku'nde 5 minutqa kesh qalatug'i'n bolsa, neshe ku'nnen keyin 1 saatqa kesh qaladi'?

964. Ten'lemelerdi sheshin':

$x \cdot 2 = 150$

$x \cdot 4 = 324$

$x \cdot 7 = 854$

$3 \cdot x = 159$

$5 \cdot x = 645$

$8 \cdot x = 976$

965. Teplicadan 280 kg qi'yar terip ali'ndi'. Wolar 6 kg li' yashiklerge sali'ndi'. Qi'yarlar neshe yashikke sali'ndi'? Qaldi'q si'pati'nda neshe kilogramm qi'yar awi'si'p qaldi'?

$x:3=258$ ko'risindegi ten'lemeler

966. Ten'lemelerdi sheshin':

$x:2=1$

$x:3=10$

$x:6=14$

$x:2=5$

$x:4=20$

$x:8=12$

967. Sheshiliwin ha'm tekseriliwin tu'sindirin':

$x:3=258$

Tekseriliwi:

$x=258 \cdot 3$

$774:3=258$

$x=774$

$258=258$

968. Ten'lemelerdi sheshin':

$x:2=367$

$x:4=242$

$x:7=137$

$x:3=283$

$x:5=168$

$x:8=125$

$x:4=138$

$x:6=112$

$x:9=108$

969. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

2 yashik – 12 kg

7 yashik – ? kg qulpi'nay

970. U'sh 5 tin' arasi'na a'meller belgisin ha'm qawsi'rmani' sonday qoyi'n', na'tiyje 0 ge ten' bolsi'n.

971. Ten'lemelerdi sheshin':

$$x : 2 = 436$$

$$x : 4 = 228$$

$$x : 7 = 134$$

$$x : 3 = 324$$

$$x : 5 = 184$$

$$x : 8 = 119$$

972. Supermarketke 360 kg un ali'p kelindi. Birinshi ku'ni 124 kg un sati'ldi'. Yeger ha'r bir pakette 2 kg nan un bolsa, sati'w ushi'n neshe paket un qalg'an?

581 : x = 7 ko'risindegisi ten'lemeler

973. Ten'lemelerdi sheshin':

$$2 : x = 1$$

$$6 : x = 2$$

$$8 : x = 2$$

$$10 : x = 2$$

$$4 : x = 2$$

$$6 : x = 3$$

$$8 : x = 4$$

$$10 : x = 5$$

974. Sheshiliwin ha'm tekseriliwin tu'sindirini':

$$581 : x = 7$$

$$x = 581 : 7$$

$$x = 83$$

Tekseriliwi:

$$581 : 83 = 7$$

$$7 = 7$$

975. Ten'lemelerdi sheshin':

$146 : x = 2$

$576 : x = 4$

$637 : x = 7$

$429 : x = 3$

$625 : x = 5$

$968 : x = 8$

$621 : x = 3$

$738 : x = 6$

$819 : x = 9$

976. Bir qaladan yekinshi qalag'a shekemgi arali'q 345 km g'a ten'. Bul arali'qti' «Kaptiva» avtomobili 3 saatta basi'p wo'tedi. «Kaptiva» 1 saatta neshe kilometr arali'qti' basi'p wo'tken?

977. A'kesi 45 jasta. Balalari' 7, 11 ha'm 15 jasta. Neshe ji'ldan keyin balalari'ni'n' jasi'ni'n' qosi'ndi'si' a'kesinin' jasi'na ten' boladi'?

978. Ten'lemelerdi sheshin':

$132 : x = 2$

$484 : x = 4$

$854 : x = 7$

$369 : x = 3$

$690 : x = 5$

$963 : x = 9$

979. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

300 som

? som

$a + b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w

980. Yeger $a = 200$, $b = 300$ bolsa, $a + b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n'.

- 981.** Kestedeги a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a + b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

a	123	236	258	354	347	473	468
b	234	312	425	473	468	487	532
$a + b$	357						

U'igi: $a + b = 123 + 234 = 357$.

- 982.** Mekteptin' kitapxanasina 4 baylamda yertek kitaplar, 9 baylamda a'debiy kitaplar ali'p kelindi. Ha'r bir baylamdag'i' yertek kitaplar 18 danadan, a'debiy kitaplar bolsa 12 danadan bolsa, kitapxanag'a barli'g'i' boli'p neshe kitap ali'p keling?

- 983.** Yeki ta'repi 4 sm den bolg'an u'sh ten' qaptalli' u'shmu'yeshlik si'zi'n'.

- 984.** Kvadratti' 4 u'shmu'yeshlikke ha'm 1 kvadratqa aji'rati'p qir'qi'p ali'n'. Bul bo'leklerden u'sh kvadrat jasan'.

- 985.** a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a + b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

a	136	143	237	263	294	384	549
b	142	254	346	465	527	428	451
$a + b$							

- 986.** Nigar birinshi ha'ptede kitapti'n' 68 betin, yekinshi ha'ptede wannan 2 yese ko'p betin woqi'di'. Nigar yeki ha'ptede kitapti'n' neshe betin woqi'g'an?

a–b an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w

- 987.** Yeger $a=300$, $b=200$ bolsa, $a-b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n'.
- 988.** a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a-b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

a	257	386	474	546	654	765	824
b	123	154	235	274	267	389	536
$a - b$	134						

U'lgı: $a-b=257-123=134$.

- 989.** Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

Bar yedi	Sati'ldi'	Qaldi'
 56 kg geshir	? kg	 Sheregi

- 990.** Radiuslari' 2 sm 8 mm, 3 sm 4 mm ha'm 4 sm 8 mm bolg'an do'n'gelekler si'zi'n'. Wolardi'n' woraylari'n belgilen' ha'm diametrin tabi'n'.
- 991.** Ru'stem A'liysherge: «Mag'an g'ozalari'n'nan yekewin bersen', mendegi g'ozalar seniki-nen yeki yese ko'p boladi'» – dedi. A'liysher Ru'stemge: «Yaq, sen mag'an yeki g'ozan'di' bersen', yekewimizdegi g'ozalardi'n' sani'ten' boladi'» – dedi. Wolardi'n' ha'r birinde neshewden g'oza bar yedi?

992. a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a-b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

a	376	457	564	643	736	821	953
b	145	136	246	247	248	349	567
$a - b$							

993. Bir teplicadan 326, yekinshi teplicadan wonnan 2 yese ko'p roza gu'li u'zip ali'ndi'. Yeki teplicadan barli'g'i' boli'p neshe roza gu'li u'zip ali'ndi'?

$a \cdot b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w

994. Yeger $a=300$, $b=2$ bolsa, $a \cdot b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n'.

995. a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a \cdot b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

a	234	2	267	4	184	6	123
b	2	473	3	243	5	145	8
$a \cdot b$	468						

U'lg'i: $a \cdot b = 234 \cdot 2 = 468$.

996. Fermer xojali'g'i'nda 4 adam 50 kg nan qulpi'nay terip, 8 kg nan yashiklerge jaylasti'rdi'. Terilgen barli'q qulpi'nay neshe yashikke jaylasti'ri'lg'an?

997. Diametrleri 3 sm 4 mm, 4 sm 2 mm ha'm 5 sm 6 mm bolg'an shen'berlerdi si'zi'n'. Wolardi'n' woraylari'n belgilen' ha'm radiuslari'n wotkizin'.

998. Saatti'n' tilleri saat 8 den 35 minut wo'tkenin ko'rsetpekte. Saat tili menen minut tilinin' wori'nleri' almasti'ri'li'p qoyi'lsa, saat neshe-ni ko'rsetedi?

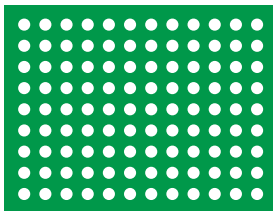

999 a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a \cdot b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

a	432	3	235	5	142	7	125
b	2	324	4	196	6	135	8
$a \cdot b$							

1000: Bag' tuwri' to'rtmu'yeshlik tu'rinde boli'p, wondag'i' yerik terekleri sxemada ko'rsetilgenindey yegilgen. Bag'di'n' boyi' 9 qatar, yeni bolsa 12 qatar. Bag'da neshe yerik teregi bar?

$a : b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w

1001. Yeger $a=400$, $b=2$ bolsa, $a : b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n'.

1002. a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a : b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

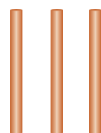
a	246	482	378	648	730	906	848
b	2	2	3	4	5	6	8
$a : b$	123						

U'lgı: $a : b = 246 : 2 = 123$.

1003. Sardardi'n' u'yinen mektepke shekem 16 elektr tarmag'i'ni'n' bag'anasi' bar. Yeger bag'analari'ni'n' arasi' 50 m den bolsa, Sardardi'n' u'yinen mektepke shekem bolg'an araliq neshe metrge ten'?

1004. Ta'repleri 3 sm 8 mm ha'm 5 sm 4 mm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshlik' si'zi'n' ha'm perimetrin tabi'n'.

1005. Stoldi'n' u'stinde 3 sho'p bar. Wortadag'i' sho'pke tiymesten woni' shetke ali'w mu'mkinbe?

1006. a ha'm b ni'n' berilgen ma'nisleri boyi'nsha $a:b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n':

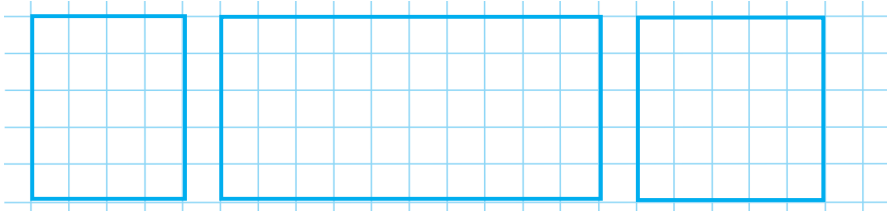
a	126	369	324	605	852	784	837
b	2	3	4	5	6	7	9
$a:b$							

1007. Ko'sheni jag'alap terektin' na'lleri yegildi. Yegilgen qatardi'n' uzi'nli'g'i' 564 m ge, na'llerdin' arasi' bolsa 6 m ge ten'. Barli'g'i' boli'p neshe na'l yegilgen?

Kvadrat decimetr

1008. Figuralardi'n' betlerin tabi'n':

1009. Da'pterin'izdin' shaqmaqlari'nan paydalani'p, ta'replerinin' uzi'nli'g'i' 1 dm den bolg'an kvadratti' si'zi'n'.

Ta'replerinin' uzi'nli'g'i' 1 dm den bolg'an kvadratti'n' beti 1 kvadrat decimetr dep ataladi'. «Kvadrat decimetr» qi'sqasha «kv. dm» dep jazi'ladi'.

1010. Beti 1 kv dm bolg'an kvadratti'n' uzi'nli'g'i' ha'm yenin 1 sm den 10 bo'lekke bo'lin'. Bo'liniw noqatlari'nan tuwri' si'zi'qlar wo'tki- zip, beti 1kv. sm den bolg'an kvadratlar payda yetin'. Beti 1kv. dm bolg'an kvadratti'n' ishinde beti 1 kv. sm den bolg'an kvadrat- lardi' sanan'.

1 kv. dm = 100 kv. sm.

1011. $264 + 158 \cdot 2$ $532 : 4 + 258$ $763 : 7 + 136$
 $337 - 435 : 3$ $124 \cdot 5 - 537$ $124 - 738 : 9$

1012. 1) Stoldi'n' uzi'nli'g'i' 1 m 40 sm, yeni 80 sm. Stoldi'n' beti neshe kvadrat decimetrge ten'?
2) Wo'zin'iz woti'rg'an stoldi'n' uzi'nli'g'i' ha'm yenin decimetr yesabi'nda wo'lshep, betin tabi'n'.

1013. 4 birdey cifrdan paydalani'p 100 payda yete alasi'zba?

1014. $324 + 237 \cdot 2$ $736 : 4 + 357$ $846 : 6 + 122$
 $567 - 834 : 3$ $196 \cdot 5 - 826$ $135 - 936 : 9$

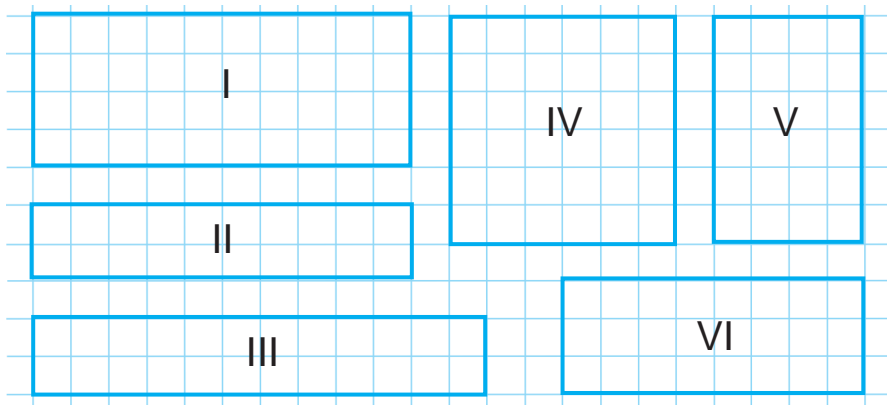

1015. U'yin'izdegi stol yamasa shay ishetug'i'n taxtani'n' uzi'nli'g'i'n ha'm yenin decimetr yesabi'nda wo'lshep, betin tabi'n'.

Betlerin sali'sti'ri'n'

1016. Shaqmaqlardi'n' sani'n sanaw arqali' figuraldardi'n' betlerin sali'sti'ri'n':

- 1) Qaysi' figurani'n' beti yen' u'lkeni?
- 2) Qaysi' figurani'n' beti yen' kishisi?
- 3) Qaysi' figurani'n' beti bir-birine ten'?

1017. 8 kv. dm 40 kv. sm

5 kv. dm 500 kv. sm

1 kv. dm 5 kv. sm + 150 kv. sm

10 kv. dm 1000 kv. sm

1018. $(124 + 256) \cdot 2$ $(724 - 572) \cdot 4 + 392$
 $(835 - 556) : 3$ $(424 + 338) : 6 - 127$

1019. 1) U'ydin' qapi'lari'nan birinin' uzi'nli'g'i' 2 m 40 sm, yeni 80 sm, yekinshi qapi'ni'n' uzi'nli'g'i' 2 m 60 sm, yeni 70 sm ge ten'. Qapi'lardi'n' betlerin kvadrat decimetr yesabi'nda ani'qlan'. Qaysi' qapi'ni'n' beti u'lken?
2) Klassti'n' qapi'si'ni'n' betin ani'qlan'.

1020. A'jag'asi'ndag'i' g'ozalardi'n' sani' inisinikinen yeki yese ko'p. Yeger barli'q g'ozalar 9 dana bolsa, a'jag'asi' ha'm inisinin' ha'r birinde neshe danadan g'oza bar?

1021. $(121 + 129) \cdot 4$ $(734 - 386) \cdot 2 + 278$
 $(948 - 453) : 5$ $(639 + 276) : 3 - 247$

1022. Bazarg'a 12 yashikte qulpi'nay ali'p kelindi. Yashiklerde 6 kg nan qulpi'nay bar. Tu'ske shekem 7 yashik qulpi'nay sati'ldi'. Sati'w ushi'n neshe kilogramm qulpi'nay qaldi'?

Wo'tilgenlerdi bekkemlew

1023. Yeger $a=600$, $b=400$ bolsa, $a+b$ ha'm $a-b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n'.

1024. Yeger $a=200$, $b=5$ bolsa, $a \cdot b$ ha'm $a:b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'n'.

1025. Ten'lemelerdi sheshin':

$$x \cdot 2 = 110$$

$$4 \cdot x = 324$$

$$x \cdot 6 = 756$$

$$3 \cdot x = 276$$

$$x \cdot 5 = 685$$

$$8 \cdot x = 928$$

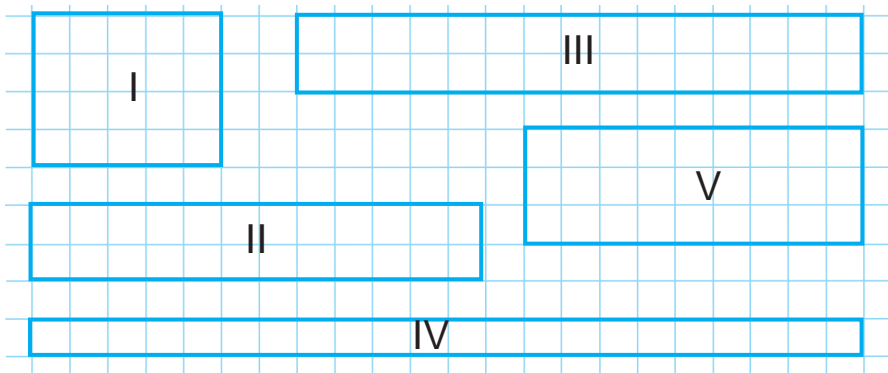
$$x : 2 = 354$$

$$784 : x = 4$$

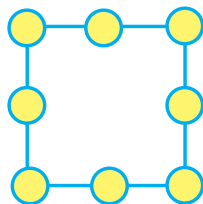
$$x : 6 = 127$$

1026. Woqi'w xanasi'ndag'i' terezenin' uzi'nli'g'i' 1 m 80 sm, yeni 1 m. Qapi'si'ni'n' uzi'nli'g'i' bolsa 2m 10 sm, yeni 80 sm. Tereze ha'm qapi'ni'n' betin kvadrat decimetr yesabi'nda ani'qlan'. Wolardan qaysi' birinin' beti u'lken boladi'?

1027. Shaqmaqlardi'n' sani'n sanaw arqali' figura-lardi'n' betlerin sali'sti'ri'n':

1028. Shen'berlerge 1 den 8 ge she-kem sanlardi' birewden sonday jaylasti'ri'n', kvadratti'n' ha'r bir ta'repindegi sanlardi'n' qosi'ndi'si' 12 ge ten' bolsi'n.

1029. Ten'lemelerdi sheshin':

$$3 \cdot x = 123$$

$$x \cdot 5 = 625$$

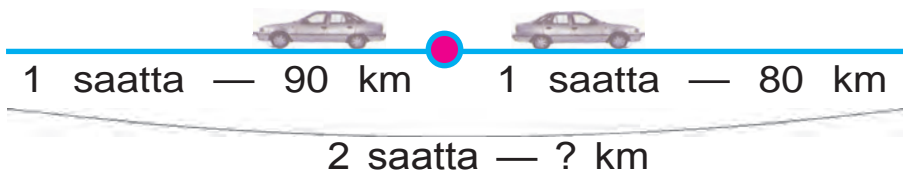
$$8 \cdot x = 928$$

$$x : 3 = 262$$

$$875 : x = 5$$

$$x : 9 = 111$$

1030. Yeki «Neksiya» avtomobili bir waqi'tta qara-ma-qarsi' ta'repke jolg'a shi'qti'. Birinshisi 1 saatta 90 km den, yekinshisi bolsa 1 saatta 80 km den joldi' basi'p wo'tti. Avtomobiller sol tarizde ju'rse, 2 saattan keyin wolardi'n' arasi'ndag'i' arali'q neshe kilometr boladi'?

3-KLASSTA WO'TILGENLERDI TA'KIRARLAW HA'M ULI'WMALASTI'RI'W

- 1031.** $20 \cdot 4$ $30 \cdot 2$ $30:3$ $60:3$
 $30 \cdot 1$ $40 \cdot 2$ $40:2$ $80:4$
- 1032.** $20 \cdot 3 - 7 \cdot 8$ $3 \cdot 20 - 60:3$ $2 \cdot 30 + 80:4$
 $30 \cdot 2 + 72:9$ $30 \cdot 2 - 40:4$ $20 \cdot 4 - 6 \cdot 7$
- 1033.** 1) Yeger $a=573$, $b=348$ bolsa, $a+b$ ha'm $a-b$ an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'n'.
2) Yeger $a=4$, $b=234$ bolsa, $a \cdot b$ an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'n'.
3) Yeger $a=564$, $b=6$ bolsa, $a:b$ an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'n'.
- 1034.** Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':
Barli'g'i' – 48 almurt.
Bir vazag'a – 8 almurt.
Vazalardi'n' sani' – 4.
Jetispeydi – ? vaza.
- 1035.** U'sh kesindini si'zi'n'. Birinin' uzi'nli'g'i' 16 sm, yekinshisinin' uzi'nli'g'i' wannan 4 yese qi'sqa, u'shinshisinin' uzi'nli'g'i' yekinshisinin 8 sm uzi'n bolsi'n.
- 1036.** U'sh dos — A'ziza, La'ziza ha'm Ha'fiza bir ji'lda ba'ha'r, jaz ha'm gu'zde tuwi'lg'an. A'ziza La'zizadan u'lken yemas, Ha'fiza A'zizadan u'lken yemes. Qaysi' q'iz qaysi' ma'wsimde tuwi'lg'an?

1037. Ko'beytiwdin' toparlaw ni'zami'nan paydalanip a'mellerdi wori'nlan':

$$\begin{array}{ccc} 2 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 4 & 3 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 4 & 6 \cdot 2 \cdot 4 \\ 2 \cdot 4 \cdot 2 \cdot 5 & 3 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 & 2 \cdot 6 \cdot 5 \end{array}$$

1038. Shaqmaq ha'm si'zi'qli' da'pterdin' sati'p ali'ni'wi'na baylani'sli' to'mendegishe sheshiletug'i'n ma'sele du'zin':

1) $36 : 2 = 18$ (dana) 2) $36 + 18 = \square$ (dana)

1039. Tan'ba birliklerinde ko'rsetin': 126, 247, 340, 389, 408, 573, 652, 713, 800, 909

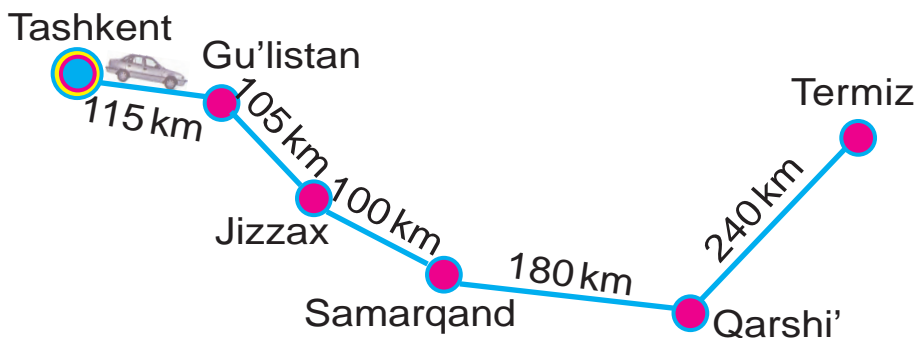
U'lg'i: $126 = 1$ ju'zlik + 2 wonli'q + 6 birlik.

1040. Qaldi'qli' bo'liwlerdi wori'nlan' ha'm na'tiyjelerin tekserin':

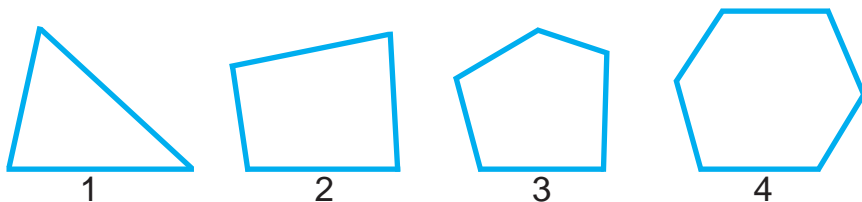
$$\begin{array}{cccc} 13 : 2 & 53 : 3 & 64 : 6 & 57 : 8 \\ 25 : 4 & 53 : 5 & 95 : 6 & 93 : 8 \end{array}$$

1041. 90 kg alma 6 kg li', 84 kg a'nar bolsa 7 kg li' yashiklerge taqlandi'. Alma sali'ng'an yashikler a'nar sali'ng'an yashiklerden qansha ko'p?

1042. Si'zi'lma tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

1043. Ko'pmu'yeshliklerdin' ta'replerin millimetrlerdin' yesabi'nda wo'lshen' ha'm perimetrlerin tabi'n':

1044. Saat buzi'li'p, bir ku'nde 6 minutqa kesh qalatug'i'n boli'p qalsa, neshe kun'nen keyin 1 saatqa kesh qaladi'?

1045. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$3 \cdot x = 54$$

$$58 : x = 29$$

$$x : 4 = 18$$

$$x \cdot 7 = 98$$

$$84 : x = 14$$

$$x : 9 = 11$$

1046. Bir qari'qtan 42 kg, yekinshisinen wog'an qarag'anda 2 yese az, u'shinshi qari'qtan bolsa yekinshisine qarag'anda 3 yese ko'p qulpi'nay terildi. U'sh qari'qtan barli'gi' boli'p neshe kilogramm qulpi'nay terildi?

1047. 1) 10 yese ko'beytin': 7, 16, 24, 30, 48, 57, 99.

U'lgi: $7 \cdot 10 = 70$.

2) yese ko'beytin': 1, 2, 5, 6, 9, 10.

3) 10 yese azayti'n': 40, 70, 120, 500, 780.

4) 100 yese azayti'n': 200, 500, 600, 1000.

1048. $227 + 134$

$447 + 435$

$653 + 37$

$375 - 143$

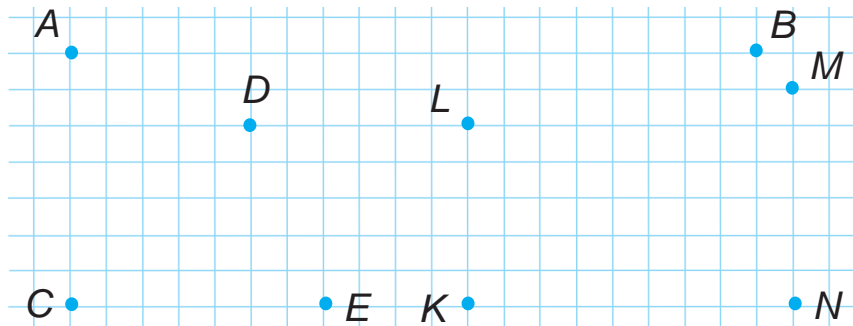
$663 - 350$

$842 - 342$

- 1049.** Bir waqi'tta U'rgenshten «Kaptiva» avtomobili, No'kisten bolsa «Lasetti» avtomobili jolg'a shi'qti'. Yari'm saatta «Kaptiva» 53 km, «Lasetti» 57 km arali'qti' basi'p wo'tti. U'rgensh penen No'kistin' arasi' 220 km bolsa, yari'm saattan keyin «Kaptiva» ha'm «Lasetti» arasi'ndag'i' arali'q qansha boladi'?

- 1050.** AB , CDE ha'm $KLMN$ figuralardi' payda yetin'. Kesindinin' uzi'nli'g'i'n, u'shmu'yeshlik ha'm to'rtmu'yeshliklerdin' perimetrlerin santimetr ha'm millimetrlerde ani'qlan':

- 1051.** Juldi'zshalardi'n' worni'na qanday cifrlar qoyi'lsa, a'meller duri's wori'nlang'an boladi'?

$\begin{array}{r} + 3 * 8 \\ 54 * \\ * 21 \end{array}$	$\begin{array}{r} + * 27 \\ 68 * \\ 9 * 5 \end{array}$	$\begin{array}{r} - 5 * 2 \\ 28 * \\ * 13 \end{array}$	$\begin{array}{r} - 95 * \\ * 82 \\ 3 * 8 \end{array}$
--	--	--	--

- 1052.**
$344 + 183$	$662 + 270$	$756 + 83$
$357 - 125$	$748 - 308$	$967 - 443$

- 1053.** Du'ka'ng'a ali'p kelingan 12 qapshi'qtag'i' un 3 kg li' qaltashalarg'a sali'p shi'g'i'ldi'. Yeger 1 qapshi'q un 60 kg nan bolsa, barli'q un neshe qaltashag'a sali'ng'an?

- 1054.** 1) Rim cifrlari'n woqi'n': IV, V, VI, IX, II, VIII, XI, III, VII, X, XII.
2) Saatlar nesheni ko'rsetpekte:

- 1055.** $3 \text{ kg} + 2 \text{ kg } 400 \text{ g}$ | $3 \text{ kg } 800 \text{ g} + 4 \text{ kg } 300 \text{ g}$
 $5 \text{ kg} - 3 \text{ kg } 600 \text{ g}$ | $8 \text{ kg } 300 \text{ g} - 5 \text{ kg } 600 \text{ g}$
- 1056.** Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x - 146 = 436 - 268$$

$$756 - x = 237 + 169$$

$$x + 253 = 724 - 265$$

$$137 + x = 767 - 169$$

- 1057.** 20 jolawshi' «Matiz»lerge, 18 jolawshi' «Damas»larg'a woti'rdi'. «Matiz»lerge 4 ewden, «Damas»larg'a 6 awdan jolawshi' woti'rg'an bolsa, «Matiz» avtomobilleri «Damas»lardan qansha ko'p?

- 1058.** Bilimlar si'nawi'nda qatnasqan Dana, Rano ha'm Barnoni'n' alg'an ballari'ni'n' qosi'ndi'si' 100 ge ten' shi'qti'. Dana ha'm Ranonin' alg'an ballari'ni'n' qosi'ndi'si' 64 ke, Rano ha'm Barnoni'n' alg'an ballari'ni'n' qosi'ndi'si' bolsa 70 ke ten' boldi'. Wolardi'n' ha'r biri bilimlar si'nawi'nda neshe ball alg'an?

1059. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$327 + x = 234 + 157$$

$$x + 256 = 323 + 168$$

$$824 - x = 718 - 372$$

$$x - 364 = 237 + 158$$

1060. Qi'sqa jazi'w boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin': Ali'p kelindi—358 «Nestle» suwi', 245 «Fanta» ishimligi, Sati'ldi'—394 «Nestle» ha'm «Fanta», Qaldi'—? dana «Nestle» ha'm «Fanta».

1061. $1 \cdot 38$ $238 \cdot 1$ $0 \cdot 59$ $837 \cdot 0$
 $89 : 1$ $464 : 1$ $0 : 36$ $0 : 379$

1062. Bag'ana tu'rinde ko'beytin':

$$73 \cdot 2$$

$$462 \cdot 2$$

$$243 \cdot 3$$

$$191 \cdot 5$$

$$3 \cdot 63$$

$$2 \cdot 391$$

$$4 \cdot 232$$

$$7 \cdot 141$$

1063. Su'wret boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

3 ta sebette—
18 kg pomidor

4 sebette—? kg

1064. 3 sm 5 mm radiusli' do'n'gelek ha'm shen'ber si'zi'n'. Wolardi'n' woraylari'n Oha'ribi menen belgilen'. AO ha'm BC diametrlerin wo'tkizin'. Do'n'gelek ha'm shen'berdin' diametrlerin wo'lshen'.

- 1065.** Juldi'zshalardi'n' worni'na qanday cifrlar qoyi'lsa, a'meller duri's wori'nleng'an bo'ladi'?

$\begin{array}{r} \times 3 * 8 \\ \hline 73 * \end{array}$	$\begin{array}{r} \times * 27 \\ \hline 9 * 1 \end{array}$	$\begin{array}{r} \times * 22 \\ \hline 97 * \end{array}$	$\begin{array}{r} \times * 5 * \\ \hline 608 \end{array}$
--	--	---	---

- 1066.** Bag'ana tu'rinde ko'beytin':

$76 \cdot 2$	$367 \cdot 2$	$279 \cdot 3$	$158 \cdot 5$
$3 \cdot 57$	$2 \cdot 458$	$4 \cdot 234$	$6 \cdot 136$

- 1067.** Du'ka'ng'a ali'p kelingan 12 qapshi'q makaron 2 kg li' qaltashalarg'a sali'p shi'g'i'ldi'. Yeger 1 qapshi'q makaron 25 kg nan bolsa, barli'q makaron neshe qaltashag'a sali'ng'an?

- 1068.** $4 \cdot 10$ $38 \cdot 10$ $2 \cdot 100$ $100 \cdot 5$
 $10 \cdot 7$ $10 \cdot 84$ $100 \cdot 4$ $8 \cdot 100$

- 1069.** $167 \cdot 2 + 3 \cdot 146$ $3 \cdot 287 - 157 \cdot 4 + 5 \cdot 134$
 $3 \cdot 279 - 287 \cdot 2$ $113 \cdot 4 + 2 \cdot 256 - 246 \cdot 3$

- 1070.** Bir qala menen yekinshi qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q 136 km, yekinshi qala menen u'shinshi qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q bolsa wannan 26 km ge ko'p. Birinshi qala menen u'shinshi qalani'n' arasi'ndag'i' arali'q qansha?

- 1071.** Kesindinin' uzi'nli'g'i'n wo'lshen'. Berilgen kesindinin' yari'mi'na, u'shten birine ha'm sheregine ten' bolg'an kesindilerdi si'zi'n':

A

B

- 1072.** Ti'yi'n birinshi ku'ni 3 g'oza terip, inine alip keldi. Yerten'ine bolsa 4 g'oza tapti'. Sol ta'riz-de keyingi ha'r bir ku'ni aldi'ng'i' ku'ndegiden 1 dana ko'p g'oza terip, inine ali'p keldi. Ti'yi'n 7 ku'nde inine neshe g'oza tasi'p kelgen.

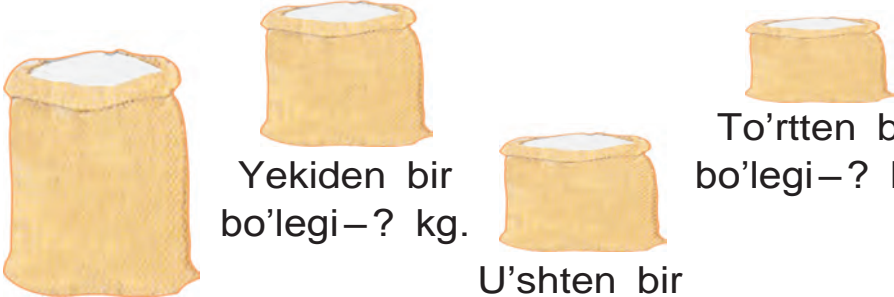
1073. $243 \cdot 3 + 2 \cdot 126$ $4 \cdot 238 - 146 \cdot 6 + 2 \cdot 324$
 $4 \cdot 234 - 264 \cdot 3$ $167 \cdot 3 + 2 \cdot 126 - 235 \cdot 3$

- 1074.** Mebel sazlawshi' ka'rxanada 4 ku'nde 256 stul ha'm 64 stol islep shi'g'aradi'. Yeger ha'r ku'ni birdey mug'darda stul ha'm stol islep shi'g'ari'lg'an bo'lsa, bir ku'nde neshewden stul ha'm stol tayarlang'an?

1075. $40 : 10$ $370 : 10$ $200 : 100$ $600 : 100$
 $80 : 10$ $880 : 10$ $400 : 100$ $800 : 100$

1076. Bag'ana tu'rinde bo'lin':
 $356 : 2$ $438 : 3$ $532 : 4$ $876 : 6$
 $952 : 2$ $891 : 3$ $956 : 4$ $976 : 8$

- 1077.** Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

60 kg gu'rish

Yekiden bir bo'legi—? kg.

U'shten bir bo'legi—? kg.

To'rtten bir bo'legi—? kg.

1078. Radiusi' 3 sm ge ten' bolg'an 3 do'n'gelekti si'zi'n'. Wolardan birewin toli'q, yekinshisinin' yari'mi'n, u'shinshisinin' sheregin boyaw arqali' pu'tin shen'ber, yari'm shen'ber ha'm sherek shen'ber payda yetin'.

1079. Asqar sport jari'si'nda 4 ku'n qatnasi'p, ha'r bir keyingi ku'n aldi'ng'i' ku'nleri alg'an barli'q ballg'a ten' ball topladi'. Yeger Asqar 4 ku'nde barli'g'i' bolip 208 ball topлаг'an bolsa, birinshi ku'ni neshe ball alg'an?

1080. Bag'ana tu'rinde bo'lin':

134:2	177:3	176:4	345:5
172:2	291:3	376:4	518:7

1081. Qi'sqa jaziw boyi'nsha ma'sele du'zin' ha'm sheshin':

Ali'p kelindi—256 kg qulpi'nay.

Ha'r bir sebette—6 kg.

Sati'ldi'—28 sebet qulpi'nay.

Qaldi'—? kg

1082. $1 \cdot 53 \square 53 : 1$ $1 \cdot 94 \square 428 \cdot 0$

$0 \cdot 86 \square 86 : 1$ $0 \cdot 46 \square 843 \cdot 0$

1083. $158 + 114 : 2$ $312 : 4 + 89$ $378 : 6 + 574 : 7$
 $185 - 285 : 3$ $495 : 5 - 87$ $744 : 8 - 657 : 9$

1084. Ten'lemelerdi sheshin':

$$x : 3 = 192$$

$$x : 5 = 143$$

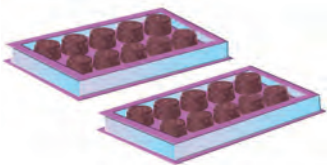
$$x : 8 = 111$$

$$531 : x = 3$$

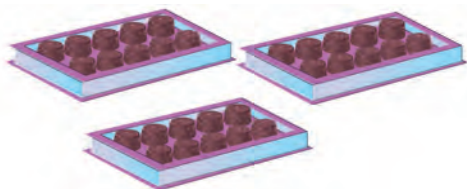
$$995 : x = 5$$

$$567 : x = 9$$

1085. Su'wret tiykari'nda ma'sele du'zin' ha'm woni' sheshin':

2 quti'da—
20 dana

3 quti'da—
? dana

1086. 1) U'sh mu'yeshli si'zg'i'shti'n' ja'rdeminde tuwri' mu'yesh, su'yir mu'yesh ha'm dog'al mu'yeshlerdi si'zi'n'.

2) Tu'rli ta'repli, ten' qaptalli' ha'm ten' ta'repli u'shmu'yeshliklerdi si'zi'n'.

1087. A'kesi 3 balasi' ha'm 2 qi'zi'na g'ozalardi' birdey yetip bo'lip berdi. Birazdan keyin a'kesi qarasa, ha'r bir balasi' 5 g'ozadan jep qoyi'pti'. A'kesi sanap ko'rse, balalari'ndagi' qalg'an g'ozalardi'n' sani' qi'zlarg'a bergin barli'q g'ozalardi'n' sani'na ten' shi'g'i'pti'. A'kesi balalari'na neshewden g'oza bergin?

1088 Ten'lemelerdi sheshin':

$$x:3=283$$

$$x:5=195$$

$$x:8=124$$

$$248:x=2$$

$$784:x=4$$

$$658:x=7$$

1089 Nilufar bir ha'ptede 120 bet kitapti'n' sheregini, yekinshi ha'ptede bolsa u'shten bir u'lesin woqi'di'. Nilufardi'n' kitapti' tamamlawi' ushi'n ja'ne neshe bet woqi'li'wi' kerek?

QOSI'MSHA SHI'NI'G'I'WLAR

1. Bag'ana tu'rinde qosi'n':
 $124 + 164$ $429 + 560$ $630 + 340$
 $235 + 153$ $472 + 307$ $723 + 254$
2. Bag'ana tu'rinde ali'n':
 $375 - 143$ $493 - 192$ $842 - 342$
 $357 - 125$ $568 - 246$ $967 - 442$
3. Bir teplicadan terilgen pomidor 46 yashikke, yekinshi teplicadan terilgeni bolsa 54 yashikke jaylasti'ri'ldi'. Ha'r bir yashiktegi pomidor 10 kg nan bolsa, barli'q pomidor neshe centner? Sonsha pomidor neshe tonna boladi'?
4. $1 \text{ kg} - 100 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 250 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 560 \text{ g}$
 $1 \text{ kg} - 300 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 450 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 750 \text{ g}$
5. $1 \text{ kg } 200 \text{ g} + 2 \text{ kg } 400 \text{ g}$ | $3 \text{ kg } 400 \text{ g} + 4 \text{ kg } 300 \text{ g}$
 $2 \text{ kg } 300 \text{ g} + 3 \text{ kg } 600 \text{ g}$ | $5 \text{ kg } 300 \text{ g} + 7 \text{ kg } 600 \text{ g}$
6. Du'ka'nnan $1 \text{ kg } 500 \text{ g}$ si'r ha'm wannan 300 g g'a az sari' may sati'p ali'ndi'. Du'ka'nnan barli'g'i' boli'p qansha azi'q-awqat sati'p ali'ndi'?
7. 1) Minutlarda ko'rsetin': $1 \text{ saat } 25 \text{ minut}$, $1 \text{ saat } 55 \text{ minut}$, $2 \text{ saat } 30 \text{ minut}$, $2 \text{ saat } 40 \text{ minut}$, $2 \text{ saat } 50 \text{ minut}$, $3 \text{ saat } 55 \text{ minut}$, 4 saat .
2) Saat ha'm minutlarda ko'rsetin': 70 minut , 110 minut , 130 minut , 150 minut , 175 minut , 200 minut , 220 minut , 250 minut , 400 minut .

8. Mektep woqi'wshi'lari' sayaxatqa shi'g'i'p, birinshi ku'ni 15 km ju'rdi. Yekinshi ku'ni birinshi ku'ndegiden 2 yese ko'p, u'shinshi ku'ni bolsa yekinshi ku'ndegiden 3 yese az jol ju'rdi. Woqi'wshi'lar 3 ku'nde neshe kilometr jol ju'rgen?
9. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':
$25 + x = 83$	$x + 31 = 53$	$46 + x = 70$
$x - 23 = 46$	$54 - x = 35$	$x - 67 = 33$
10. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':
$x + 264 = 433$	$246 + x = 445$	$x + 323 = 503$
$702 - x = 346$	$x - 348 = 456$	$743 - x = 464$
11. Woqi'wshi'lardi'n' ha'r birinde 8 shaqmaq ha'm 5 si'zi'qli' da'pterden bar. Yeger klassta 35 woqi'wshi' bolsa, wolarda neshe shaqmaq ha'm neshe si'zi'qli' da'pter bar? Barli'q da'pterdin' sani' neshe?
12. Bir qaladan yekinshi qala ta'repke «Lasetti» avtomobili jolg'a shi'qti'. «Lasetti» da'stlepki 3 saatti'n' ha'r bir saati'nda 110 km den, keyingi 2 saatti'n' ha'r bir saati'nda 90 km joldi' basi'p wo'tti. «Lasetti» 5 saatta barli'g'i' boli'p qansha jol basi'p wo'tken?
13. «Supermarkette» bir ku'nde 140 kg «Qoyansha» konfeti, 170 kg «Ayi'w» konfeti sati'ldi'. Yeger ha'r ku'ni sonshadan sati'lsa, 3 ku'nde sol konfetlerden barli'g'i' boli'p neshe kilogramm sati'ladi'?

14. U'sh shkafta 376 kitap bar. Birinshi ha'm yekinshi shkafta 186, yekinshi ha'm u'shinshi shkafta bolsa 277 kitap bar. Ha'r bir shkafta neshe kitap bar?
15. Tuvri' to'rtmu'yeshliktin' uzi'nli'g'i' 3 sm, yeni 4 sm. Woni'n' uzi'nli'g'i'n 3 yese ko'beytse, perimetri ha'm beti qanday wo'zgeredi? Uzi'nli'g'i'n 2 yese azayti'p, yenin 2 yese ko'beytkende she?
16. Radiusi' 2 sm ge ten' bolg'an 4 do'n'gelek si'zi'n'. Wolardan birin toli'q, yekinshisinin' yari'mi'n, u'shinshisinin' u'shten bir u'lesin, to'rtinshisinin' sheregin boyaw arqali' pu'tin shen'ber, yari'm shen'ber u'shten bir bo'lekli shen'ber ha'm sherek shen'ber payda yetin'.
17. Yeki qalanin' arasi'ndagi' arali'q 250 km. Avtobus bir saatta 60 km jol basi'p wo'tti. Yeger avtobus sol jag'dayda ja'ne 3 saat ju'rse, ma'nzilge neshe kilometr qaladi'?

18. $73 \cdot 2$ $462 \cdot 2$ $243 \cdot 3$ $191 \cdot 5$
 $3 \cdot 63$ $2 \cdot 391$ $4 \cdot 232$ $7 \cdot 141$

19. $44 \cdot 2 + 95$ $132 \cdot 3 + 547$ $342 \cdot 2 - 223 \cdot 3$
 $33 \cdot 3 + 87$ $324 \cdot 2 - 484$ $323 \cdot 3 - 422 \cdot 2$

20. $164 + 2 \cdot 349$ $(132 + 176) \cdot 2$ $3 \cdot (104 + 229)$
 $884 - 3 \cdot 235$ $(976 - 762) \cdot 4$ $5 \cdot (442 - 258)$

21. $2 \cdot 423 \square 282 \cdot 3$ $374 \cdot 2 \square 3 \cdot 241 - 168$

 $181 \cdot 4 \square 5 \cdot 151$ $6 \cdot 154 \square 267 \cdot 3 + 123$

$242 \cdot 4 \square 3 \cdot 293$ $7 \cdot 131 \square 213 \cdot 4 + 68$

- 22.** Yeki qalanin' arasi'ndag'i' arali'q 720 km. Poezd joldi'n' birinshi yari'mi'n 6 saatta, yekinshi yari'mi'n 4 saatta basi'p wotti. Poezd joldi'n' birinshi yari'mi'nda ha'r bir saatta neshe kilometrden jol basqan? Joldi'n' yekinshi yari'mi'nda she?
- 23.** $48:2$ $246:2$ $363:3$ $484:4$
 $476:2$ $951:3$ $876:4$ $654:6$
- 24.** $238 + 462:2$ $936:3 + 445$ $848:4 + 426:2$
 $824 - 963:3$ $684:2 - 278$ $888:8 - 666:6$
- 25.** $(275 + 369):2$ $(493 + 356):3 - 256:4$
 $(532 - 175):3$ $(848 - 372):4 + 675:3$
- 26.** Qaldi'qli' bo'liwdi wori'nlan' ha'm na'tiyjelerin tekserin':
 $125:2$ $154:3$ $246:4$ $429:6$
 $367:2$ $374:3$ $567:4$ $959:6$
- 27.** Bazarg'a 14 yashikte shiye ali'p kelindi. Tu'ske shekem 8 yashiktegi sati'ldi'. Yeger ha'r bir yashiktegi shiye 6 kg nan bolsa, neshe kilogramm shiye sati'lg'an? Tu'sten keyin sati'w ushi'n neshe kilogramm shiye qalg'an?
- 28.** Ha'r biri 5 kg nan bolg'an 6 sebette neshe kg yerik bolsa, 3 yashikte sonsha kilogramm shabdal bar. Ha'r bir yashikte neshe kilogramman shabdal bar?
- 29.** Ta'repleri 15 m ha'm 20 m bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshlik tu'rindagi jerge qulpi'nay yegilgen. Jerdin' ha'r bir kvadrat metrinen 3 kg nan

qulpi'nay terip ali'ndi.' Bul jerden barli'g'i' boli'p neshe kilogramm qulpi'nay terip ali'ng'an?

30. Uzi'nli'g'i' 864 mm bolg'an si'mdi' bu'klep kvadrat tu'rine ali'p kelindi. Payda bolg'an figurani'n' ta'repi neshe millimetrge ten'?

31. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$x \cdot 4 = 164$$

$$7 \cdot x = 945$$

$$x \cdot 9 = 774$$

$$3 \cdot x = 417$$

$$x \cdot 5 = 865$$

$$8 \cdot x = 536$$

32. Ten'lemelerdi sheshin' ha'm juwaplari'n tekserin':

$$248 : x = 2$$

$$x : 8 = 118$$

$$x : 4 = 249$$

$$x : 3 = 279$$

$$882 : x = 7$$

$$738 : x = 6$$

33. Qapshi'qtag'i' 40 kg qumsheker 2 kg ha'm 3 kg yetip qaltashalarg'a sali'ndi'. Yeger 2 kg li' ha'm 3 kg li' qaltashalardi'n' sani' ten' bolsa, qumsheker sali'ng'an barli'q qaltashalar neshew?

34. Sebettegi shabdallardi'n' yari'mi'n Shuxrat, qalg'an shabdallardi'n' yari'mi'n U'miyda aldi'. Sonnan keyin sebette 4 dana shabdal qaldi'. Da'slep sebette neshe dana shabdal bar yedi?

35. Jazg'i' dem ali's 26-maydan 31-avgustqa shekem dawam yetedi. Jazg'i' dem ali's neshe sutkadan ibarat?

$$36. \begin{array}{lll} 100 - (56 + 14) & 100 - 28 : 4 & 80 : 2 : 5 \\ 67 - (28 + 2) & 38 + 8 \cdot 7 & 27 + 27 : 3 \end{array}$$

37. Bag'dan Rustem ag'asi' menen 35 kg alma, sonday almurt, almurt penen alma birgelikte qansha bolsa, sonnan 30 kg kem anar terip ali'ndi'. Wolar neshe kilogramm anar terip alg'an?

38. Terekten 50 dana qa'reli terip ali'ndi'. Wolardi'n' 30 danasi'nan komfot tayarlandi', qalg'ani' 5 balag'a ten' bo'lip berildi. Ha'r bir bala neshe qa'reli alg'an?

39. Ten'lemeni sheshin':

$$x \cdot 3 = 30 \qquad 25 : c = 5$$

$$a : 4 = 7 \qquad 8 \cdot y = 40$$

$$40. \begin{array}{ll} 29 + 42 : 6 \cdot 5 & 90 - 8 \cdot 8 + 49 \\ 73 + 54 : 6 \cdot 3 & 86 - 8 \cdot 9 + 73 \end{array}$$

41. 9 bir tu'rdegi yashikte 72 kg pechene jaylasqan. 104 kg pecheneni jaylasti'ri'w ushi'n usi'nday neshe yashik kerek?

$$42. \begin{array}{lll} 72 : 9 + 4 \cdot 3 & 45 : 5 + 9 \cdot 4 & 6 \cdot 9 - 18 : 3 \\ 42 : 7 + 3 \cdot 9 & 64 : 8 + 63 : 9 & 3 \cdot 9 + 3 \cdot 7 \end{array}$$

43. Yashikte 48 dana alma bar yedi. 20 almadan komfot tayarlandi'. Qalg'an almalar 4 balag'a ten' bo'lip berildi. Ha'r bir bala neshe alma alg'an?

$$44. \begin{array}{ll} 24 : 3 + 9 \cdot 4 & 65 + 28 : 4 - 37 \\ 60 - 30 : 5 + 16 & 40 + 80 : 20 - 8 \\ (20 + 28) : 4 + 12 & 90 - 60 : 20 + 17 \end{array}$$

45. Birinshi qari'qtan 26 kg, yekinshi qari'qtan 24 kg pomidor u'zildi. Wolardi' ha'r bankalarg'a 5 kg nan duzlansa, neshe banka kerek boladi'?
46. Bir bidonda 24 kg, yekinshi bidonda wonnan 8 kg arti'q sherbet bar. Barli'q sherbetlerdi 8 bidong'a quyi'w ushi'n neshe bidon kerek?
47. Yeger kvadratti'n' perimetri 28 sm ge ten' bolsa, woni'n' ta'replerinin' uzi'nli'g'i' ha'm maydani'n tabi'n'?
48. $(44 + 36) : 20$ $(36 + 24) : 6$
 $98 - 22 \cdot 4 + 39$ $93 : 3 + 9 - 3$
 $28 \cdot 2 - 13 \cdot 4$ $62 : 2 + 47$
49. $42 : 14 + 12 \cdot 3$ $9 \cdot 12 + 30 : 3$
 $42 : 3 + 9 \cdot 2$ $100 - 96 : 8 - 8$
 $99 : 33 - 36 : 18$ $42 : 3 + 100 \cdot 0$
50. Ten'lemeni sheshin':
 $36 : x = 4$ $x - 17 = 28$
51. $(74 - 26) : 6 \square 24 : 8$
 $9 \cdot (10 - 2) \square 91 \cdot 0$
52. Du'kang'a 9 kg nan konfet jaylasqan 4 quti' ha'm ha'r birinde 8 kg nan pechene jaylasqan 5 quti' ali'p kelindi. Du'kang'a ha'mmesi boli'p neshe kilogramm shirinlikler ali'p kelindi?
53. 8 den 80 ge shekem bolg'an sanlardan 6 sani'na qaldi'qsi'z bo'linetug'i'n sanlardi' jazi'p shi'g'i'n'.

- 54.** Ta'repleri 5 sm ha'm 3 sm bolg'an tuwri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n'. Wolardi'n' perimetrin ha'm maydani'n tabi'n'.
- 55.** An'latpalarda ko'rsetin':
 50 dm = m 3 sutka = soat
 200 sm = m 4 hafta = kun
- 56.** Qaldiqli' bo'liwdi wori'nlan':
 43:6 75:8 50:8
 58:7 92:9 59:6
 65:8 61:10 32:6
- 57.** An'latpalardi' jazi'n' ha'm yesaplan':
 72 ha'm 63 sanlardi'n' ayi'rmashi'li'g'i'n
 3 yese artti'ri'n'. 24 ha'm 30 sanlari'ni'n
 qosi'ndi'si'n 3 yese kemeyttirin'.
- 58.** Tuwri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n': boyi' 6 sm,
 yeni boyi'ni'n yekiden bir bo'legin quraytug'i'n
 bolsi'n. Figurani'n' perimetrin tabi'n'.
- 59.** Qaldiqli' bo'liwdi wori'nlan'.
 30:9 72:9 37:5
 47:5 20:9 27:5
 51:8 36:5 38:9
- 60.** An'latpalardi' jazi'n' ha'm yesaplan':
 a) 23 ha'm 27 sanlari'n'n' qosi'ndi'si'n 2 yese
 kemeyttirin'.
 b) 50 ha'm 32 sanlari'ni'n' ayi'rmasi'n 3 yese
 artti'ri'n'.
- 61.** Tuwri' to'rtmu'yeshlik si'zi'n': yeni 3 sm, boyi'
 yeninen 2 yese uzi'n bolsi'n. Wolardi'n' betin
 yesaplan'.

62. $80 - 14 - 3$ $56 : 7 - 6$
 $(78 - 29) : 7$ $(76 + 24) : 2$
 $72 : 24 - 28 : 14$ $(87 - 27) : 12$
63. 3 kespe si'zi'n': 1 – kespenin' uzi'nli'g'i' 8 sm, yekinshi kespenin' uzi'nli'g'i' wannan 4 sm uzi'n, 3 – kespe 2 – kespeden 2 yese qi'sqa. yekinshi ha'm u'shinshi kespeler uzi'nli'g'i'n tabi'n'.
64. $90 - 13 \cdot 3 + 14$ $7 \cdot 14 - 64 : 4$
 $96 - 5 \cdot (32 - 28)$ $110 + 65 - 45 : 5$
 $(37 + 53) : 15 + 26$ $50 - 24 : 6 + 30$
65. Ta'repleri 8 sm ha'm 2 sm bolg'an tuwri'to'rtmu'yeshlik si'zi'n' ha'm woni'n' perimetrin ha'm maydani'n tabi'n'.
66. Mashinalar toqtaw warni'nda ha'r qatar-da 17den 6 qatar jen'il mashina ha'm 18 ju'k mashinasi' bar. Jen'il mashinalar ju'k mashinalari'nan qanshag'a arti'q?
67. Bir bidonda 36 kg, yekinshisinde wannan 6 kg kem paxta mayi' bar. Ha'mme maydi' ha'r bir bankag'a 6 kg nan quyi'p shi'g'i'ldi'. Neshe bankag'a paxta mayi' quyi'lg'an?
68. $70 + 90 : 3 - 56$ $52 + 28 - 32 : 8$
 $120 + 100 : 5 + 48$ $(72 : 9 - 32 : 8) - 8$
 $320 + 56 : 8 - 249$ $350 + 130 : 5 - 167$
69. 6 ni' tu'rli sanlar qosi'ndi'si' ko'rinisinde jazi'n'. Neshe variantda jazi'w mu'mkin?

70. Ten'lemeni sheshin':

$$6x + 24 = 384$$

$$18 + x \cdot 2 = 36$$

71. Velosipedshi awi'lg'a shekem 20 km, awi'ldan keyin 2 yese kem jol ju'rdi Velosipedshi ha'mmesi boli'p neshe km jol ju'rgen?

$$\begin{array}{lll} 72. & 730 + 60 : 3 & (45 - 27) : 9 & 444 - 40 \cdot 4 \\ & 500 - 20 \cdot 6 & 6 \cdot 8 + 7 \cdot 5 & 600 + 60 + 6 \\ & 220 + 19 \cdot 7 & (60 - 35) : 5 & 201 + 10 + 1 \end{array}$$

73. An'latpalarda ko'rsetin':

$$41 \text{ dm} = \square \text{ m } \square \text{ dm.}$$

$$21 \text{ kun} = \square \text{ hafta}$$

$$30 \text{ dm} = \square \text{ m}$$

$$45 \text{ birlik} = \square \text{ o'nl } \square \text{ birl}$$

$$74. (32 + 8) : 8 + 76$$

$$432 : (64 : 16) + 18$$

$$(99 + 1) : 2 : 5$$

$$28 \cdot (72 : 12) - 68$$

$$48 : 4 + 12 \cdot 5$$

$$13 \cdot 6 - 98 : 6$$

$$60 + 30 : 6 - 38$$

$$480 : 15 + 8 \cdot 12$$

$$890 - 396 : 3 + 97$$

$$684 : 4 - 234 : 6$$

$$892 : 4 + 72 \cdot 3$$

$$710 - 96 : 12 + 36$$

75. Sali'sti'ri'n':

$$3 \text{ dm } 9 \text{ sm } \square 5 \text{ m}$$

$$20 \text{ mm } \square 20 \text{ sm}$$

$$1 \text{ m } 9 \text{ sm } \square 110 \text{ sm}$$

$$12 \text{ sr } \square 120 \text{ kg}$$

76. Ta'repleri 6 sm ha'm 4 sm bolg'an yeki kvadrat si'zi'n'. Wolardi'n' perimetrlerinin' ayi'rmashi'li'g'i'n tabi'n'.

77. Pali'z ati'zi'nan 76 kg geshir, wonnan 18 kg arti'q kapusta, geshir ha'm kapusta birgelikte qansha bolsa, wonnan 96 kg arti'q kartoshka ji'ynap ali'ndi'. Pali'z ati'zi'nan qansha kartoshka ji'ynap ali'ndi'?

$$78. \quad \begin{array}{lll} 720 - 70 : 2 & 27 - 3 + 100 & 730 + 26 \cdot 7 \\ 439 + 14 \cdot 5 & 600 - 7 \cdot 49 & 860 - 500 : 4 \\ 349 - 66 : 6 & 500 - 60 : 5 & 984 - 129 \cdot 6 \end{array}$$

$$79. \quad 9 \text{ m } \square 900 \text{ sm}$$

$$\geq 6 \text{ m } 8 \text{ dm } \square 7 \text{ m}$$

$$2 \text{ dm } 4 \text{ sm } \square 240 \text{ sm}$$

80. 8 sm uzi'nli'qda kespe si'zi'n'. Bul kespe-nin' to'rtten bir bo'legine ten' basqa kespe si'zi'n'.

81. Mektep asxanasi'na 65 kg qumsheker ali'p kelindi. 5 ku'n dawami'nda ha'r ku'ni 7 kg nan qumsheker jumsaldi'. Asxanada neshe kilogramm qumsheker qaldi'?

82. Ten'lemeni sheshin':

$$x + 320 = 550 \quad 780 - x = 240 \quad 1000 - x = 80$$

$$83. \quad 7 \text{ m } 6 \text{ dm } \square 6 \text{ m } 7 \text{ dm}$$

$$\geq 3 \text{ sutka } 2 \text{ soat } \square 52 \text{ soat}$$

$$800 \text{ sm } \square 8 \text{ dm}$$

$$2 \text{ hafta } 3 \text{ kun } \square 15 \text{ kun}$$

$$84. \quad 470 + 110 - 520 \quad 370 - 260 + 680$$

$$56 : 7 + 240 : 3 \quad 130 + x = 360$$

$$820 - (570 - 450) \quad 330 + (130 + 180)$$

$$85. \quad 80 \cdot 6 + 50 \cdot 5 \quad 85 : x = 17$$

$$470 + 110 - 520 \quad 370 - 260 + 680$$

$$56 : 7 + 240 : 3 \quad 130 + x = 360$$

86. U'shmu'yeshliktin' perimetri 37 sm. Woni'n' bir ta'repi 11 sm, yekinshi ta'repi 10 sm bolsa, u'shinshi ta'repin tabi'n'.

- 87.** 72 l pomidor sherbeti shiyshe bankalardi'n' ha'r birine 9 l den quyi'ldi'. Ja'ne 18 l sherbet ha'r bir shiyshe bankag'a 3 l den quyi'ldi'. Neshe shiyshe bankag'a sherbet quyi'lg'an?
- 88.** $(130 - 90) : 4$ $4 - 23 + 150$
 $20 + 80 : 4$ $480 - 300 - 50$
 $35 : 5 + 42 : 6$ $870 - (340 + 320)$
- 89.** Ten'lemeni sheshin':
 $56 : x = 7$ $290 + x = 360$
- 90.** Kvadratti'n' perimetri 36 sm g'a ten' bolsa, wolardi'n' ta'replerinin' qosi'ndi'si'n tabi'n'.
- 91.** Du'kanda 250 naqi'l-maqallar kitabi' ha'm 340 yertek kitabi' bar yedi. Ku'n dawami'nda 104 kitap sati'ldi'. Du'kanda neshe kitap qaldi'?
- 92.** Ten'lemeni sheshin':
 $998 + x = 1000$ $x + 86 = 286$ $306 - a = 6$
- 93.** Ta'repleri 4 sm bo'lg'an kvadratti'n' perimetrin tabi'n'.
- 94.** $944 - 48 : 3$ $156 - 5 \cdot 9 + 481$
 $(407 - 259) \cdot 2$ $(346 - 298) : 6 - 3$
 $60 : 20 - 30 : 15$ $(837 - 765) : 9$
- 95.** Ten'lemeni sheshin':
 $640 : x = 640$ $2x = 460$

M A Z M U N I'

J U' Z L I K

2-klassta wo'tilgenlerdi ta'kirarlaw

Yeki tan'wali' sanlardi' tan'badan wo'tip qosi'w.....	3
Yeki tan'wali' sanlardi' tan'badan wo'tip ali'w.....	5
Qawsi'rmali' an'latpalar.....	6
Qosi'wdi'n' toparlaw ni'zami'.....	8
Sannan qosi'ndi'ni' ali'w.....	9
Sannan ayi'rmani' ali'w.....	10
Ko'beytiw ha'm bo'liw arasi'ndag'i' baylani's	12
0 ha'm 1 sanlari'ni'n' qatnasi'windag'i' ko'beytiw.....	13
0 di sang'a, sandi' 1 ge ha'm sandi' wo'z-wo'zine bo'liw.....	15
Ko'beytiwshilerdin' wori'nlari'n almasti'ri'w qa'siyeti	16
Ko'beytiw ha'm bo'liw kesteleri.....	17
Sanni'n' u'lesin, u'lesi boyi'nsha sanni'n' wo'zin tabi'w...	19

Kesteden ti'sqari' ko'beytiw ha'm bo'liw

20·3, 3·20 ko'rinisindegi an'latpalar.....	21
60:3, 100:2 ko'rinisindegi an'latpalar	22
90:30 ko'rinisindegi an'latpalar	24
Qosi'ndi'ni' sang'a, sandi' qosi'ndi'g'a ko'beytiw	25
23·4, 4·23 ko'rinisindegi an'latpalar.....	26
Wo'tilgenlerdi' bekkemlew	27
Ha'ripli an'latpalardi'n' ma'nisin tabi'w	30
Qosi'ndi'ni' sang'a bo'liw.....	32
39:3 ko'rinisindegi an'latpalar	34

42:3, 72:4 ko'rinisidagi an'latpalar	35
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	36
Bo'liwdi tekseriw	38
Yeki tan'wali' sandi' yeki tan'wali' sang'a boliw	39
Ko'beytiwdi tekseriw	43
Wo'tilgenlerdi' bekkemlew	44
Qaldiqli' bo'liw (keste ishinde).....	46
Qaldiqli' bo'liw (kestden ti'sqari').....	48
Qaldiqli' bo'liwdi tekseriw.....	50
U'sh ha'm wonnan ko'p ko'beytiwshilerdi ko'beytiw ...	51
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	52

M I' N' L I' K

U'sh tan'wali' sanlardi' cifrlaw

Ju'zlikler.....	54
Ju'zlik, wonli'q ha'm birliklerden sanlardi' payda yetiw.....	56
U'sh tan'wali' sanlar	58
Mi'n'li'q, ju'zlik, wonli'q ha'm birlikler arasi'ndagi' qatnaslar	59
U'sh tan'wali' sandi' tan'ba birlikleri qosi'ndi'si' ko'riniside su'wretlen'.....	61
U'sh tan'wali' sanlardi' sali'sti'ri'w	62
Uzi'nli'q wo'lshew birlikleri. Kilometr	64
Wo'tilgenlerdi' bekkemlew	67
Sandi' 10, 100 yese ko'beytiw	69
Sandi' 10, 100 yese kemeytiw	71
Belgisiz qosi'li'wshi' qatnasqan ten'lemeler.....	73
$x-27=54$, $63-x=26$ ko'rinistegi ten'lemeler	75
Belgisiz ko'beytiwshi qatnasqan ten'lemeler	77
$x:3=12$, $56:x=14$ ko'rinistegi ten'lemeler.....	79
Mu'yeshlerdin' tu'rleri.....	80

U'shmu'yeshliklerdin' tu'rleri	82
Wo'tilgenlerdi' bekkemlew	84

1000 ishinde qosi'w ha'm ali'w

Awi'zeki qosi'w ha'm ali'w

Yesaplawdi'n' birinshi usi'li'	86
Yesaplawdi'n' yekinshi usi'li'.....	87
240+80, 240–80 ko'rinisindegi an'latpalar	89
320+250 ko'rinisindegi an'latpalar	90
580–350 ko'rinisindegi an'latpalar	91
Rim cifrlari'.....	92
Massa wo'lshew birlikleri. Kilogramm. Gramm.....	93
Tonna. Centner.....	95
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	97

Jazba tu'rde qosi'w ha'm ali'w

Tan'badan wo'tpesten qosi'w.....	100
Tan'badan wo'tpesten ali'w.....	101
Wonli'qtan wo'tip qosi'w.....	102
Ju'zlikten wo'tip qosi'w.....	104
Wonli'qtan ha'm ju'zlikten wo'tip qosi'w.....	105
Waqit wo'lshew birlikleri. Saat, minut, sutka.....	107
Ji'l, ay, ha'pte.....	109
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	110
Wonli'qtan wo'tip ali'w	113
Ju'zlikten wo'tip ali'w.....	115
Wonli'qtan ha'm ju'zlikten wo'tip ali'w.....	117
504–265 ko'rinisindegi an'latpalar	119
$x + 125 = 142$, $156 + x = 342$ ko'rinisindegi ten'lemeler	120
$x - 125 = 142$, $236 - x = 158$ ko'rinisindegi ten'lemelerr	122

$x - 305 = 601 - 98$, $917 - x = 328 - 39$	
ko'risinidegi ten'lemeler	123
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	124

1000 ishinde ko'beytiw ha'm bo'liw

Awi'zeki ko'beytiw ha'm bo'liw

1 ha'm 0 din' qatnasi'wi'nda ko'beytiw ha'm bo'liw.....	127
Sandi' 10, 100 ge ko'beytiw ha'm bo'liw.....	128
30·4, 200·3 ko'risinidegi an'latpalar.....	130
320·3 ko'risinidegi an'latpalar	131
800:4, 490:7 ko'risinidegi an'latpalar	132
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	133
600:20, 900:300 ko'risinidegi an'latpalar	135
240:30 ko'risinidegi an'latpalar	136
Waqi't birlikleri. Sekund	137
Cifrli' saat.....	139
A'sir. Waqi't birlikleri kestesini	140
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	141

Jazba tu'rde ko'beytiw ha'm bo'liw

Tan'badan wo'tpesten ko'beytiw.....	144
Ko'beytiwdin' wori'n almasti'ri'w qa'siyeti (ta'kirarlaw)	146
Wonli'qtan wo'tip ko'beytiw.....	147
Ju'zlikten wo'tip ko'beytiwh.....	149
Wonli'qtan ha'm ju'zlikten wo'tip ko'beytiw	151
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	153
396:3 ko'risinidegi an'latpalar	155
346:2 ko'risinidegi an'latpalar	157
852:4 ko'risinidegi an'latpalar	159

216:3 ko'rinisidagi an'latpalar	161
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	163
276:4 ko'rinisidagi an'latpalar	165
668:4 ko'rinisidagi an'latpalar	167
742:7 ko'rinisidagi an'latpalar	168
Ko'beytiwdi bo'liw arqali' tekseriw.....	169
Bo'liwdi ko'beytiw arqali' tekseriw.....	171
Qaldiqli' bo'liw ha'm na'tiyjeni tekseriw.....	172
Wo'tilgenlerdi bekkemlew	174
$x \cdot 4 = 140$, $3 \cdot x = 126$ ko'rinisidagi ten'lemeler.....	175
$x : 3 = 258$ ko'rinisidagi ten'lemeler	176
$581 : x = 7$ ko'rinisidagi ten'lemeler	177
$a + b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w.....	178
$a - b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w.....	180
$a \cdot b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w.....	181
$a : b$ an'latpasi'ni'n' ma'nisin tabi'w.....	182
Kvadrat decimetr	183
Betlerin sali'sti'ri'n'	185
Wo'tilgenlerdi bekkemlew.....	186

3-klassta wo'tilgenlerdi ta'kirarlaw

ha'm uli'wmalasti'ri'w	188
Qosi'msha shi'nig'i'wlar	198

B 94 **Burxonov Sattor.**

Matematika: 3-klass ushi'n sabaqli'q / S.Burxonov,
U'.Xudayarov, Q.Narqulova; juwapker redaktor Akbar
Bahramov.–Tashkent: «SHARQ», 2016. – 216 b.

ISBN 978-9943-26-507-3

UWK: 51.(075)

KBK 22.1

O'quv nashri

BURXONOV SATTOR OSIMOVICH, XUDOYOROV
O'KTAM BOLTABOYEVICH, NORQULOVA QARSHIGUL

MATEMATIKA

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
3-sinfi uchun darslik

(Qoraqalpoq tilida)

Uchinchi nashr

«SHARQ» nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
Bosh tahririyati
Toshkent–2016

Awdarmashi' *D.M. Tajetdinova*
Redaktor *G.J. Jumamurotova*
Ko'rkemlik redaktor *F. Basharova*
Texnikali'q redaktor *D. Gabdraxmanova*

Nashr litsenziyasi AI № 201, 28.08.2011

Basi'wg'a ruxsat yetildi 11.05.2016. Formatı' 70x90 $\frac{1}{16}$. «Arial»
garniturası'. Kegl 14. Ofset baspa usı'lı'nda basi'ldi'. Sha'rtli baspa
tabag'i' 15,79. Baspaxana-yesap tabag'i' 16,72. Adadi 10840.
Buyi'rtpa № 4251.

**«SHARQ» baspa-poligrafiya akcionerlik kompaniyasi' baspaxanasi',
100000, Tashkent qalasi', Buyuk Turan ko'shesi, 41.**

Ijarag'a berilgen sabaqli'q jag'dayi'n ko'rsetiwshi keste

N	Woqi'wshi'ni'n' familiyasi', ati', a'kesinin' ati'	Woqi'w ji'li'	Sabaqli'qti'n' ali'ng'andag'i' jag'dayi'	Klass bas-shi'si'ni'n' qoli'	Sabaqli'qti'n' tapsi'ri'l-g'andag'i' jag'dayi'	Klass basshi'-si'ni'n' qoli'
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Sabaqli'q ijarag'a berilgende ha'm woqi'w ji'li'ni'n' aqi'ri'nda qaytari'p ali'ng'anda joqari'dag'i' keste klass basshi'si' ta'repinen to'mendegi bahalaw wo'lishemlerine tiykarlani'p tolti'ri'ladi':

Taza	Sabaqli'qti' birinshi ret paydalani'wg'a berilgendegi jag'dayi'.
Jaqs'i'	Muqaba pu'tin, sabaqli'qti'n' tiykarg'i' bo'liminen aji'ralmag'an. Barli'q betleri bar, ji'rti'lmag'an, wo'shpegen, betlerinde jazi'w ha'm si'zi'qlar joq.
Qanaatlandi'rarli'	Muqaba jelingen, biraz si'zi'li'p, shetleri qayi'ri'lg'an, sabaqli'qti'n' tiykarg'i' bo'liminen ali'ni'p qaliw jag'dayi' bar, paydalani'wshi' ta'repinen qanaatlanarli' qa'lpine keltirilgen. Ali'ng'an betler qayta islengen, ayi'ri'm betleri si'zi'lg'an.
Qanaatlandi'rarsi'z	Muqabag'a si'zi'lg'an, ji'rti'lg'an, tiykarg'i' bo'liminen aji'ralg'an yamasa pu'tinley joq, qanaatlandi'rarsi'z islengen. Betleri ji'rti'lg'an, betleri toli'q yemes, si'zi'p, boyap taslang'an, sabaqli'qti' tiklep bolmaydi'.

B 94 **Burxonov Sattor.**

Matematika: 3-klass ushi'n sabaqli'q / S.Burxonov,
U'.Xudayarov, Q.Narqulova; juwapker redaktor Akbar
Bahramov.–Tashkent: «SHARQ», 2016. – 216 b.

ISBN 978-9943-26-507-3

UWK: 51.(075)
KBK 22.1

O'quv nashri

BURXONOV SATTOR OSIMOVICH, XUDOYOROV
O'KTAM BOLTABOYEVICH, NORQULOVA QARSHIGUL

MATEMATIKA

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
3-sinfi uchun darslik

(Qoraqalpoq tilida)

Uchinchi nashr

«SHARQ» nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
Bosh tahririyati
Toshkent–2016

Awdarmashi' *D.M. Tajetdinova*
Redaktor *G.J. Jumamurotova*
Ko'rkemlik redaktor *F. Basharova*
Texnikali'q redaktor *D. Gabdraxmanova*

Nashr litsenzyasi AI № 201, 28.08.2011

Basi'wg'a ruxsat yetildi 11.05.2016. Formatlari 70x90 $\frac{1}{16}$. «Arial» garnitura-si'. Kegl 14. Ofset baspa ushili'nda basildi'. Sha'rtli baspa tabagi' 15,79. Baspaxana-yesap tabagi' 16,72. Adadi 1569. Buyirtpa № 4251-A.

**«SHARQ» baspa-poligrafiya akcionerlik kompaniyasi' baspaxanasi',
100000, Tashkent qalasi', Buyuk Turan ko'shesi, 41.**